

НЕУСПЕХ В УЧИЛИЩЕ И ОТКАЗ ОТ ОБУЧЕНИЕ НА РОМИТЕ:

УРОК ЗА БЪДЕЩА ЕВРОПА

МОСТ МЕЖДУ КУЛТУРИ:

МЕТОД ЗА НЕОБХОДИМИТЕ ПОЛИТИКИ И СТРАТЕГИИ ЗА РОМСКИТЕ УЧЕНИЦИ
И ВКЛЮЧВАНЕТО НА ТЕХНИТЕ РОДИТЕЛИ В ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ СИСТЕМИ

№2014-1-ES01-KA201 -004324

СЪДЪРЖАНИЕ

**01. ЕВРОПЕЙСКА СТРАТЕГИЯ ЗА СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ
НА РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ ОТ 2012-2020**

02. ВЪВЕДЕНИЕ

2.1 СИТУАЦИЯТА НА РОМИТЕ В ИСПАНИЯ
2.2 СИТУАЦИЯТА НА РОМИТЕ В ИТАЛИЯ

2.3 СИТУАЦИЯТА НА РОМИТЕ В РУМЪНИЯ
2.4 СИТУАЦИЯТА НА РОМИТЕ В БЪЛГАРИЯ

03. МЕРКИ ЗА ГАРАНТИРАНЕ ЧЕ ВСИЧКИ РОМСКИ ДЕЦА

3.1 РАВЕН ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ
3.2 ЗАВЪРШВАНЕ НА ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ
3.3 РЕДУЦИРАНЕ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ
3.4 ДОСТЪП ДО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

04. ИЗВОДИ

4.1 БЪЛГАРИЯ
4.2 ТУРЦИЯ
4.3 РУМЪНИЯ
4.4 ИТАЛИЯ
4.5 ИСПАНИЯ

НЕУСПЕХ В УЧИЛИЩЕ И ОТКАЗ ОТ ОБУЧЕНИЕ НА РОМИТЕ:
УЧИЛИЩЕ ЗА БЪДЕЩА ЕВРОПА ЕВРОПЕЙСКА СТРАТЕГИЯ ЗА СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ
НА РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ ОТ 2012-2020

Ромите, синтите и каминантите (РСК), живеещи в Италия, се характеризират с различия по групи, диалекти, специфични езикови разновидности и култури. Последователните серии от мерки, с течение на годините, с насоченост към интеграцията, включването и правното признание на ромските общности и тези на синтите и каминантите като малцинства (национални или езикови) подчертава сложността на положението им.

Това статукво може да бъде по-добре разбрано, ако се вземе предвид факта, че при разглеждането на общностите на РСК, имаме предвид: италиански граждани, граждани от други държави от ЕС, граждани извън ЕС, чужденци, които са получили убежище или субсидиарна закрила, (фактически) хора без гражданство, родени в Италия от родители без гражданство. Освен това, към момента, общностите на РСК не са концентрирани в определена област, а са в разпръснати в цялата страна. Старата представа, която асоциира тези общности единствено с конотацията "номадство" е преодоляна: този термин е остарял, както езиково, така и културно, тъй като не представя правилно настоящата ситуация. По-конкретно, ромските общности и тези на синтите и каминантите попадат "в рамките на така наречената политетична категория, състояща се от елементи, които имат сходства, но с различни характеристики. Гъвкавостта на тази концептуална структура позволява, с течение на годините, навлизането на голямо разнообразие от хора с различен културен произход".

Съответно, тъй като думата "роми" се отнася до широк кръг от групи и подгрупи, които се характеризират с редица сходства, които включват езика, начина на живот, културните традиции и семейната организация. В допълнение, следва да се отчете, че „с течение на времето, културните особености се сливат с елементи от друга популация, създавайки силни смесици и форми на живот, различни в сравнение с Ромския прототип."

Предвид нарастващите и все по-актуални международни, регионални и национални ангажименти, спазването на основните права (Член 2 от Конституцията на Италия) и прилагането на принципа на формалната и реална равнопоставеност (Член 3, параграфи 1 и 2 от Конституцията на Италия) насърчават реализацията на неотложни, адекватни мерки, за да се улесни по-специално включването на тези общности, чиито условия на живот продължават да се характеризират с обективни недостатъци.

В резултат на това е необходимо да се преодолее социалния и/или спешния подход, чрез прилагане на подходящи и конкретни мерки, така че равенството, равното отношение (Член 3 от Конституцията на Италия) и основните права и задължения (чл. 2 от Конституцията на Италия) да бъдат напълно спазени.

Позоваването на член 3 от Конституцията на Италия, която приема равното социално достойнство на всички граждани, е от съществено значение за положението на ромите, синтите и каминантите, които са често дискриминирани, маргинализирани и заклеймявани. Смята се, че в цялата страна има около 120,000 / 180,000 роми, синти и каминанти: половината от които са италианци и въпреки че другите петдесет процента се състоят от чужденци, всички те живеят в Италия за постоянно. Ясно изразените ромски селища в покрайнините на големите градски области на Северно-централна и Северна Италия води понякога до пренебрегване на значителното наличие на тези общности в други райони на страната. В Скампия (Неапол), където има над 1500 роми от бивша Югославия, присъствието им датира от края на осемдесетте години: второто поколение на роми от бивша Югославия, макар че е родено в Скампия, е съставено от италианци. Също в Пулия, на границата между Молизе и Аbruцо, съответната общност до голяма степен е локализирана там за постоянно. В Ното, Сицилия, каминантската общност живее там от края на петдесетте години (въпреки че сред някои от тях все още се срещат „семиномадски“ форми), докато северна Италия се характеризира с преобладаване на синтската общност.

Тази ситуация подчертава културното и етническото разнообразие на съответната социална структура. Разнообразието в населението в резултат на движението в рамките на Европа и извън нея, утвърдено през годините, означава, че в някои райони на страната чуждестранното присъствие, редовно или не, достига сериозни нива със значителен принос към икономическото развитие и благосъстоянието на Италия.

Съветът на Европа счита, че броят на РСК в Европа е около 11,155,000 души. Към момента, Румъния е страната с най-голям брой РСК (1 милион и 800 хиляди души). Сериозни данни също се отчитат в Испания, където РСК са около 800 хиляди, докато в Унгария и България са между 700 и 750 хиляди души.

По данни на Съвета на Европа, в Италия има около 170-180,000 роми.

Като припомняне, предвид разнородния състав на тези популации, е ясно, че реалната количествена информация, както за ситуацията в Европа, така и за Италия, не е нито еднозначна, нито окончателна.

По повод проучването на първия сектор, изготвено по поръчка на Извънредната комисия на Сената за защита и насърчаване на правата на човека, в действителност, излиза наяве „празнота, поради липса на познания, отчасти поради невъзможност да се извърши преброяване на населението на базата на етническа принадлежност и от друга страна поради нежеланието да бъде декларирана силно заклеймявана идентичност“. В рамките на „Десетилетието на ромското включване“ - 2005-2015, според доклада, озаглавен „Няма данни - Няма напредък“: „Липсата на данни за ромските общности остава най-голямата пречка да се направи оценка на условията на живот и да се анализира влиянието на съответните национални политики и мерки“. Както беше отбелязано от гореспоменатата комисия: „Без наличието на разбити поотделно статистики е трудно да се определят цели, да се определят средствата, към които да се стремим и да се направи оценка на въздействието на конкретни решения. Необходимо е по-добро познаване на света на ромите и синтите, за да се прекъсне порочния кръг на невежеството и предрасъдъците: невежеството води до предрасъдъци, които благоприятстват за невежество“.

Освен това, наличието на множество фактори от социален, езиков, етнографски, демографски, георграфски, културно-религиозен и трудов характер, не подпомага анализирането на някои важни промени, като вътрешното движение, мигрантските потоци и настаняването.

Ромското население, произхождащо от Индия, се намира в Италия от шестстотин години.

Сред най-старите исторически документи, които свидетелстват за пристигането им в Италия, са тези относно прехода към Форли (през 1422г.) и Фермо (през 1430г.) на група от около двеста "индийци", пътуващи към Рим, за да получат индулгенции и защита от папата. Въпреки това, вероятно други групи вече били достигнали бреговете на Южна Италия през Гърция. Вместо да използват само един език от индо-арийски произход, различните групи в цяла Европа говорят ромски! диалект, който, макар и повлиян от местните езици, включително и от голямо количество чужди думи, се характеризира със смислено лексикално единство. И по-конкретно, докато ромските и синтските общности в Италия говорят ромски! диалекти и са концентрирани главно в Северна и Централна Италия (в частност, ромите са във всички региони, в цялата страна, докато синтите са предимно в Северна Италия), каминантите са концентрирани главно в община Ното (Сицилия) и са приели местния диалект.

Смята се, че: „Ромското население от старото заселване, разположено се в различни райони на Централна и Южна Италия, заедно с каминантите от Сицилия, наброява около 30 000 души. Същият брой се отнася за синтите, предимно разположени в централната и северната част на Италия, където има: синти Пиемонтезе, установени в цяла област Пиемонт (въпреки че, към 2004г. би изглеждало, че синтите в Пиемонт биха били по-малко от половината от общия брой общества в тази област), синти Ломбарди в Ломбардия и Емилия, а също в област Сардиния, синти Мучини, синти Емилияни - в централната част на Емилия Романа, синти Венети - в област Венето, синти Маркиджани - в Марке, Умбрия и Лацио, синти Гекане - мигрирали от Германия през Франция в северно- централна Италия, синти Естрекария - в Трентино-Алто Адидже (и Австрия), синти Кранария - в областта Карст (и Карния), роми Калабрезии - установени от векове в Калабрия, ромите Абруци, чието присъствие датира от четиринадесети век, са съответно в Абруцо и Молизе, в Лацио, Кампания, Пулия и Марке (въпреки значителното им присъствие също в Милано и други градове на Северна Италия), роми Челентани - в района Чиленто, роми Базилиски - в Базиликата и роми Пулиези - в Пулия“

Както бе споменато, текущата демографска ситуация е резултат от няколко миграционни

потока, започнали между петнадесети и шестнадесети век, макар че това явление било все по-развивано на по-късен етап, между двадесети и двадесет и първи век. В края на деветнадесети век, особено между края на първата и втората световна война, е отчетено пристигането от Източна Европа на около 7000 роми от хърватски, калдерашки, истрийски и словенски произход (втори миграционен поток). Докато третата група (трети миграционен поток), която е много по-голяма, от около 40 000 роми от хорахана (мюсюлмани от бивша Югославия), дасикане (православни християни от сръбски, македонски и хърватски произхода), Арлия / Сиптаира (от косовски и македонски произход) и румънски произход, пристига в Италия между 60-те и 70-те години.

В края на втората световна война, в Италия вече е налице комплексна „география на групите“, много от които са добре интегрирани в селскостопанския сектор, както в районите на Север (както в случая със синтите в долината на река По), така и в регионите на Южна Италия. Все пак този процес на интеграция беше повлиян от индустриализацията и механизацията на селското стопанство в централната северна и североизточна част на Италия, което принуди ромските и синтските общности да се преместят в средни и големи по размер градове. Впоследствие започва последният значителен миграционен поток (четвърти), който все още продължава, макар и с възходи и падения, следвайки, първоначално, разпадането на комунистическите режими в страните от Източна Европа (1989-1991г.), Балканската войната и, неотдавна, разширяването на ЕС на изток (особено с пристигащите от Румъния и България). По-конкретно, голям брой румънци от ромски произход пристигат в Италия от края на 90-те нататък, докато българските роми, които представляват отделна група, пристигат на по-късен етап.

В началото на 90-те миграционните потоци се отнасят главно за ромите от Сърбия, Косово и Черна гора. Смята се, че от 1992г. до 2000г., ромите, пристигащи в Италия от бивша Югославия, Албания и Румъния, наброяват около 16 000 души, които се разпръсват из цялата страна. След създаването на нови държави на Балканите, много хора са фактически без гражданство (въпреки наличието на известно количество хора, разполагащи с паспорт).

Ромското население особено от последния миграционен поток често се смесва с други имигранти при трудните условия и неудобствата в границите на градовете. Липсата на разрешителни за пребиваване утежнява тяхната социална нестабилност, освен ако оставим настрана определянето на очакванията им за интеграция / включване, има средно около 140,00 роми (около 0,23% от общия брой на населението), повечето от които са деца и младежи установени в Италия с италианско гражданство. Те могат да бъдат разделени на три основни групи във връзка с гражданството и периода на имиграцията:

- Първата група се състои от около 70,000 души (Италиански граждани), чиято първоначални данни датират от четиринадесети век и са разпръснати в цялата страна;
- Втората група се състои от около 90,000 роми от Балканите (които не са граждани на ЕС), пристигнали в Италия през 90-те, особено след разпадането на бивша Югославия. Тази група е установена главно в Северна Италия.
- Третата – и най-нова – миграционна група се състои от роми с румънска и българска националност (граждани на ЕС), които живеят предимно в големите градове (Милано, Турин, Рим, Неапол, Болоня, Бари, Генуа).

В допълнение към тези групи, следва да се посочат непорядъчните роми, чиито точен брой все още не е официално определен. Например, префектура Рим установи наличието, на местната територия, на 12,000 / 13,000 непорядъчни роми, в сравнение със 7000 порядъчни роми, живеещи в около 20 нерегламентирани лагери. Специално внимание следва да се обърне на тези РСК деца и младежи, които се сблъскват със закона на много ранен етап от живота си, вследствие на несигурните си условия на живот: онези, с които се поддържа контакт и/или са в Младежките служби са предимно от синтски произход и са установени в Италия от дълго време. Сред престъпленията, извършени от непълнолетни РСК, има такива против собствеността, като често са извършвани от нужда. Дори при престъпленията, свързани с наркотрафик, се наблюдава увеличаване на участието на непълнолетни РСК. При тези обстоятелства е трудно когато се добави дете, трудно е да се улесни включването на едно дете към нормален план за живот, който включва специално планиране на дейности като посещаемостта на училище или курс на обучение. Такъв план за живот винаги изисква социална и семейна подкрепа, която следва да помогне за по-доброто определяне на нуждите, засилване на мотивацията, споделяне на успехите и неуспехите - да бъдат положително

трансформирани в изглед за възможности. Настаняването в общността, като решение на съда за непълнолетни, е изключителна мярка за включване, която помага за преодоляване на трудните социални условия, освен намаляването на наказанието за задържане под стража. Италианските власти обикновено прилагат така наречените алтернативни мерки към наказанието лишаване от свобода, така че младежите, които се сблъскват със закона да могат, например, да посещават задължително училище или да са ангажирани в курсове за обучение, или в гъвкави форми на работа, отговарящи на техните специфични нужди. В по-общ план, следва да се подчертае, че наличието на роми, синти и каминанти варира и се различава в италианските селските райони.

Като напомняне, след Втората световна война „Италия имала комплексна география на ромските групи, много от които били добре интегрирани в селскостопанския сектор, както в богатия Север (какъвто е случаят със синтите по долината на река По), така и на юг, и които били засегнати от аграрната реформа.“ Този процес на интеграция бил подкопан от постепенния и необратим процес на трансформиране на сектора на селското стопанство, което води до увеличаване на механизацията и специализацията на производството, а оттам и масовото експулсиране на работната ръка, включително на ромите и синтите, които междуременно, възобновяват своя ход към средни и големи по размер градове. Въпреки масовото изселване от селските райони, различни проучвания докладват за присъствие на РСК, макар и откъсачни. РСК остават в райони, характеризиращи се със селско стопанство, в което има силна необходимост от обща работа при ниско ниво на професионализация - поне за някои етапи от производството. Присъствие на РСК е регистрирано, както сред местните стопанства (семейни групи за сега заселени на местно ниво), така и сред имигрантската работната ръка, често използвана нерегламентирано. В последния случай, се позоваваме на работници от Източна Европа, особено от Румъния и България.

Следва да се посочи колко често тези работници не са склонни да декларират произхода си - по-скоро се представят по отношение на националността на страната, от която идват. Съответният макро-селски район, който се характеризира с такъв тип присъствие, се отнася за Пулия и Кампания, където има големи земеделски райони. В областта на селското стопанство, специфични общности РСК изпълняват специфични дейности, като например Абруци, отнасящи се до специфичния регионален контекст. В тази връзка, следва да се посочат дейностите, свързани с „търговията и преработката на конско месо и други животни (т.е. магарета, мулета). Тяхното присъствие на панаири и пазари е постоянно и фундаментално. Много специализирани касапи са от ромски произход“. Основните медиатори на панаири за добитък в Централна Италия обикновено са роми (роми Абруци).

Също толкова важно е посочването на някои по-малки селски райони, където има общности РСК установени, поколение-след поколение. Тези групи, които не са непременно, заети в селското стопанство, работят в производствения сектор (производствена търговия и занаяти). Въпреки привилегироването на отношенията в рамките на своите общности, живеещите при подобни обстоятелства РСК обикновено са добре интегрирани в местното общество. Колкото до тази ситуация, съответната макро-област се отнася за района на Централна и Северна Италия. РСК общностите често намират селища и жилища, разположени в крайградския район на общините -територия, която също попада към селските райони. В тази връзка, следва да се споменат изоставени ферми, които са най-вече собственост на местните власти, които са склонни да ги предоставят на РСК, като алтернатива на лагерите. В някои случаи, тези жилищни решения са резултат от самоинициативата на РСК, мотивирани от факта, че този тип заселване е по-подходящо за големи семейни групи. Въпреки това, предвид липсата на възможности за заетост на местно ниво, РСК са склонни да пътуват за работа, търсейки възможности за печалба. В този случай, съответната макро-зона се отнася главно до големи по размер общини. По-общо казано, членовете на тези общности са изправени пред комплексни икономически и жилищни условия. Ромските и синтските общности са все още широко разглеждани от италианското население като цяло като „номади“, въпреки че престоят на повечето от тях е постоянен за продължителен период от време. Вследствие на това много РСК се установяват или са заселени в лагери, а не в редовни жилища, което обаче ограничава възможностите им за включване/интеграция.

Както е отбелязано от много международни организации, поместването в така наречените „номадски лагери“ негативно насърчава сегрегацията и пречи на всеки процес на интеграция/включване. Въпреки това, дори при разглеждането на ситуацията, при които ромите намират по-стабилен подслон, се наблюдава образуването на гета и/или самостоятелна

сегрегация, които пречат на процеса на интеграция/включване. Социалното изключване на РСК се определя от сложни и взаимосвързани причини, включващи, както приемащото общество, така и самите РСК общности.

Широко разпространената и вредна тенденция всички нарушения и форми на престъпност да бъдат свързвани с образа на рск се потвърждава, както от обществените проучвания и така и от общественото мнение, в резултат на което тези общности биват представяни по-негативно от всяка друга.

Предварително, следва да се отбележи, че в рамките на различните РСК групи, живеещи в Италия, са налице много различни правни положения, тъй като те включват: италиански граждани, гражданите на ЕС и граждани на трети страни, в допълнение към тези, които след конкретно гео-политическо развитие са загубили своето гражданство. И по-специално, сред общностите, пристигнали в Италия през 90-те години след разпадането на бивша Югославия, които бягат от Балканските войни, има хора без валидни документи за самоличност, които не могат да докажат своята самоличност, като повечето от тях трябва да бъдат разглеждани де факто лица без гражданство (докато в момента, някои от тях имат собствен паспорт и са в ситуация на административна редовност).

Малко вероятно е желаещите да получат статут на лица без гражданство де юре да могат да го постигнат, тъй като за признаването на подобен статут, е необходимо представянето на удостоверение за пребиваване и разрешително за пребиваване, заедно със съответното заявление

За повечето роми, неотдавна преминали границите на Италия, остава в очакване важният въпрос за тяхното узаконяване. Така например, за тези, които са родени в Италия и живеят в лагерите, придобиването на италианско гражданство на 18-годишна възраст, е възпрепятствано от невъзможността да осигурят документация, удостоверяваща непрекъснатото си пребиваване в Италия през цялото им детство (т.е. 18 години). Колкото до хората без гражданство, които нямат ясна националност („неопределена националност“) и същевременно са без разрешително за пребиваване, необходимо е да бъдат узаконени или получат документи, идентични на отпуснатите на другите граждани. Постоянната заплаха от експулсиране от Италия, строгата връзка между разрешителното за пребиваване и договора за работа, трудният достъп до основни услуги (включително социално-здравни) пречат директно на ползотворния процес на социална интеграция/включване (ситуация на административна редовност). Малко вероятно е желаещите да получат статут на лица без гражданство де юре да могат да го постигнат, тъй като за признаването на подобен статут, е необходимо представянето на Удостоверение за пребиваване или Разрешително за пребиваване, заедно със съответното заявление. За повечето роми, неотдавна преминали границите на Италия, остава в очакване важният въпрос за тяхното узаконяване. Така например, за тези, които са родени в Италия и живеят в лагерите, придобиването на италианско гражданство на 18-годишна възраст, е възпрепятствано от невъзможността да осигурят документация, удостоверяваща непрекъснатото си пребиваване в Италия през цялото им детство (т.е. 18 години). Колкото до хората без гражданство, които нямат ясна националност („неопределена националност“) и разрешение за престой, е необходимо да бъдат узаконени или получат документи, идентични на отпуснатите на другите граждани. Постоянната заплаха от експулсиране от Италия, строгата връзка между разрешителното за пребиваване и договора за работа, трудният достъп до основни услуги (включително социално-здравни) пречат директно на ползотворния процес на социална интеграция/включване.

Чрез припомнянето на международната и вътрешна нормативната уредба, следва да се споменат различните правни статuti, които характеризират ромите, синтите и каминантите, живеещи в Италия:

- РСК идващи от страни извън ЕС като жертвите на конфликти и преследване, които имат достъп до: процедурата за статут на бежанец или до мерки за субсидиарна закрила, или да разрешително за престой за хуманитарни цели (Законодателен декрет №251/1997), в съответствие с Директива на ЕС относно минималните стандарти за признаването на статута на бежанец (Директива на ЕС 2004/83/CE) и Женевската конвенция от 1951г. относно статута на бежанците (ратифицирана от Италия с Акт №722/54). В тази връзка, следва да се подчертае незабавната приложимост на горепосочената директива, която не може да бъде ограничена при никакви обстоятелства, дори и в случай на полицейски записи. Ако международните мерки за защита, определени от съответните директиви, не могат да предоставят на тези роми от страни, където биха били изложени на дискриминация или нечовешко третиране, чл.5, ал.6, на Унифицираният текст за имиграцията предвижда предоставянето на разрешително за престой

за хуманитарни цели;

■ РСК, които са граждани на други държави-членки на ЕС, които следва да отговарят на изискванията на ЕС, отнасящи се по-специално на правото на свобода на движение, престой и установяване. Законодателен декрет № 30/2007, прилагащ Директива ЕС 2004/38/81, ще е приложими за тях при търсене на работа и жилище. В тази връзка Законодателен декрет № 32/2008г. изменя по-горния указ, с цел отслабване на обществения ред и обстоятелствата, свързани със сигурността, при които да се прилагат мерки за експулсиране: това може да се случи „само когато поведението води до конкретна, ефективна и сериозна заплаха за основните права на дадено лице или за обществената сигурност, така че експулсирането да се изпълни спешно, поради обстоятелството, че по-нататъшното пребиваване на съответното лице в страната се оказва несъвместимо с доброто гражданско съжителство“;

• РСК, които са де факто лица без гражданство, тъй като действащото законодателство прави признаването на липсата на гражданство трудно (Моля, вижте таблицата по-горе);

• РСК, които не са граждани на ЕС, които обикновено попадат в категориите разглеждани от законодателството в областта на имиграцията (Унифициран закон за имиграцията, Законодателен Указ № 286/98, изменен и наскоро допълнен от така наречените комплексни разпоредби за сигурност);

• РСК с италианско гражданство, спрямо които се води постоянен дебат, относно дали те попадат в т.нар транснационално малцинство, като по този начин имат право да пребивават във всяка страна, или да се считат за граждани на дадена държава, като по този начин, емигрирайки следва да попаднат в обхвата на разпоредбите, засягащи престоя на чужденци;

• Налице е още една юридическа ситуация, която да бъде взета предвид. Положението на децата на родители чужденци, които са родени в Италия. В този случай се прилага законодателството за гражданство, но само при определени и строги законови изисквания (Закон № 91/92). На практика, тези РСК младежи, които се раждат предимно в лагерите, са изправени пред сериозни пречки в придобиване на гражданство, поради трудностите, за да се осигури необходимата документация, когато те са на необходимата възраст.

■ Повечето автори подчертават, че правният статут, както на чужденците от ЕС, така и на тези извън ЕС, на хората без гражданство и бежанците се характеризира от пренебрежителни аспекти в сравнение с положението на италианските граждани. Въпреки това, дори и придобиването на гражданство не означава равни права и задължения по отношение на други италиански граждани. В Италия основният въпрос се отнася до липсата на признание от цялостното национално законодателство на ромите, синтите и каминантите като малцинство: Към днешна дата, роми, синти и каминанти придобиват права де юре, само като отделни лица, те не се ползват от каквито и да било права като „малцинство“, тъй като все още нямат специфично национално законово признание.

Политики в полза на "образоването" на децата от ромски произход

В действителност, в Италия има адекватно законодателство и преди всичко ангажираност, мотивация и солидарност от голяма част от преподавателския състав, който в Италия е бил белязан от мобилизации срещу класното училище и публичното и безплатно образование за всички. Межкултурализма за учителите не е блян, но практика с основна насоченост към на правото на образование.

Вместо да губите време в дискусии за модели на взаимоотношения с мигранти и роми (асимиляция или интеграция с уважение към културните различия), се стремете с решителност към някои цели:

1. Възстановяване на финансирането на обществените училища и университети. Други европейски страни, въпреки кризата, не са намалили значително обществените разходи за обществено образование и научни изследвания. По този начин може да се продължи възползването от голям брой учители за подпомагане и „езикови фасилитатори“. Италианското начално училище на педагогическо ниво бе от най-развитите в света благодарение на присъствието на различни учители в същия клас. В момента се е върнало към един учител за ограничаване на разходите, но с педагогически причини.

2. Специално финансиране за училищата, намиращи се в области с висок риск от социалното изключване.

3. Осигуряване на помощ на деканите за право на образование в рамките на самите ромски лагери, докато бъде постоянно установено. Следвайки примера на „вятърното училище“ в гетата на Козенца, построено без заплащане от доброволни сдружения и използвано за след

училищни дейности, културно образование и такова за възрастни.

4.Обучение на ромски културни медиатори с високо ниво на образование, което води до формирането на учители роми, което се насърчава в Препоръка 04/14/1981 на НБИЕ. Един от най-големите проблеми е липсата на конкретна учебна програма в текущото обучение на медиаторите. В много случаи търсенето на езикови познания по италиански език е било само частично, като изискването на средно образование или като алтернатива проверката за подходящи познания по различни дисциплини. Културната медиация може да бъде полезно упражнявана само от лица с двойна култура, с още по-подходящо обучение в Секретариата за социални умения.

5.Предоставяне на стипендии за образование, с цел да се компенсира неравностойното социално положение, докато не бъдат подsigурени за италианските имигранти и „гарантиран минимален доход“ за социалното гражданство. Ромите и синтите следва да бъдат компенсирани за етнизацията на политиката и изключването, които са ги унижават.

6.Предоставяне на стипендии и работа, с главна насоченост към грамотността на учениците, със специално внимание към жените. Днес те често са в училища, които подпомагат успешното включване на децата, които често са напълно неграмотни.

Тези цели изглеждат минимални и затова неотложни. В противен случай бихме останали за пореден път в контекста на принципните изявления. Надяваме се, следователно, че „Националната стратегия за приобщаване на ромите, синтите и каминантите“, одобрена през февруари от Министерския съвет като „Изпълнение на Съобщение на Европейската комисия“ №173/201, действително може да се реализира.

СИТУАЦИЯТА НА РОМИТЕ В ИСПАНИЯ

Към момента испанското общество е мозайка от исторически и културни реалности с техните особености, езици и народи. В този мултикултурен контекст е необходимо да се разкрие реалността на циганите в Испания, които имат шест века история и са много разнообразни.

Циганите са усвоили много от културните елементи на различни територии, през които са преминали по пътя си от Индия и, като резултат, настоящата им обща култура е пълна с приноси, както в езика като търговия, музиката, литературата и много други изкуства.

Циганите са пълноправни граждани на Испания и Европейския съюз. Притежават културни черти, които са специфични за тях и споделят обща идентичност, която не води до отклонение от тяхното гражданство, а по-скоро обратното, те предполагат богатство и стойност за обществото към което всички ние принадлежим.

Но въпреки постиженията в Испания, от настъпването на демокрацията в подобряването на условията на живот на ромите, все още има ситуации, които изискват вниманието на властите и на цялото общество за възможността веднъж завинаги циганите да упражнят своята гражданска позиция на равна основа с останалите граждани.

ОБРАЗОВАНИЕ

Преди 30 години би могло да се окаже трудно за ромските деца ходят на училище, въпреки че образованието е право и много важно задължение за бъдещето на всяко дете.

Днес испанските закони гарантират това право и почти всички ромски деца са записани в училища, което ги превръща в идеално място за споделяне на култури. И все повече и повече млади роми продължават да учат, като сега са юристи, учители, инженери, преподаватели, администратори, лекари, медицински сестри и т.н.

Също така много възрастни роми, особено жени, се стремят да повишат нивото си на грамотност и да разширят основните си познания, компенсирайки трудностите, които са имали в детството си да учат.

Въпреки големите постижения в училище, все още има сериозни проблеми като високи нива на отпадане при средното образование. И въпреки увеличаването на броя на учениците, ромските ученици със последващо задължителното и университетско образование се оценяват като процентите са все още много под средното.

Все още сме далеч от постигане на състояние на образователно нормализиране на ромските ученици в Испания. Като пример, достатъчно е да се каже, че всички ромски ученици, които започват ECO, са само 20%.

ЗАЕТОСТ

Заеетостта днес е един от ключовете към осигуряването на равни възможности и пълно

развитие на въпросите за гражданство. Но исторически причини, традиции и начин на живот, съчетани с ниско ниво на образование и квалификация, са повлияли, така че достъпът до платена заетост на циганите е доста под средното за страната. Въпреки това, се забелязват значителните промени през последните десетилетия във включването в заетостта на циганите. Въпреки твърденията, че има ромски жени и мъже във всички сфери на живота, дори и сред най-квалифицираните, много висок процент страдат от някакво ниво на безработица, повече от останалата част от населението, така че са сведени до непълна заетост или икономически дейности от характера на случайни и дълги периоди на безработица.

Нещо повече, строгите регламенти регулиращи икономически дейности, смятани за традиционни, за ромите също представляват сериозна пречка за доходите, най-често от дейности като уличен вендинг, събиране на скрап и картони

НАСТАНЯВАНЕ

Достъпът до прилично жилище е конституционно право на всички граждани. Въпреки, че много семейства, роми и не-роми, са се възползвали през последните десетилетия от политиките за социално жилищно настаняване, значителен брой ромски семейства все още живеят в бараки или сегрегирани селища. Неотдавна там възникнаха нови проблеми свързани с настаняването сред роми в неравностойно положение (концентрация в квартали, лоши жилищни условия и среда, пренаселеност).

Дори и днес, 4% от ромските семейства живеят в бараки и сегрегирани центрове и 12% живеят в нестандартни жилища или на места, които не отговарят на съответните условия. Това, в много случаи, са изолирани квартали в градове, което също затруднява достъпа до възможности и където хората живеят в условия, които нарушават основните права, за които се застъпва обществото ни, нашето правителство и Европейският съюз. Условията са непоносими и неизвиними за страна с нашето ниво на развитие.

ЗДРАВЕ

Здравословните проблеми и здравните грижи са пряко свързани с недостатъците на жилищата, образованието, доходите и т.н., и са съществени фактори, които определят степента на благосъстоянието на населението в дадена среда. Ето защо, по-ниските социално-икономически групи имат по-лошо здравословно състояние.

Като резултат от неравния им статус ромите са социално стереотипно малцинство със здравно положение на най-нуждаещи се лица в сравнение с другите членове на обществото. До степен да допринесем за премахването на неравнопоставеността в здравеопазването ще насърчаваме социалното поощряване и персонал и упражняването на активно гражданство като пълноправни членове.

СОЦИАЛЕН ОБРАЗ

Отрицателният образ на ромската общност се запазва в преобладаващото общество, вярвания и предразсъдъци, които водят до явни дискриминационни нагласи, остават едни от основните пречки пред пълното упражняване на гражданството на циганите.

Въпреки значителния напредък през последните години в социалната интеграция на ромската общност, този негативен заклеяващ образ продължава да е силно вкоренен във всички слоеве на обществото.

ЖЕНАТА И РАВЕНСТВОТО

Разговор за ромските жени означава разговор за разнообразието. Това разнообразие е свързано с различните отправни точки и нагласи към образованието и обучението, платената работа и вътрешното и социално участие.

Ромските жени, днес, в испанското общество, като етно-културна група, са изправени пред различна ситуация по отношение на по-голямата част, тъй като са все още засегнати от множествена дискриминация: като жените в едно патриархално общество, принадлежащи към етническо малцинство, което учи на социални предразсъдъци, те получават най-лошата социална оценка. Друг фактор, който не може да бъде забравен е, че те принадлежат към култура, в която по пол традиционно са били свързани предимно със социална функция, която да изпълнят като майки и съпруги.

НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ НА ИСПАНИЯ

Във връзка с Европейската рамка за ромското население, на Съвета на министрите на Испания, на 2 март 2012г., по предложение на Министерството на здравеопазването одобри "Национална стратегия за социално включване на ромите в Испания 2012-2020г."

Тази стратегия включва конкретни цели и показатели за напредък в средносрочен и

дългосрочен план и е резултат от обстоен процес на консултации, за да се планира и разработва в сътрудничество с автономните общности, местните правителствени агенции и с консултации с ромските асоциации. Също така включва основни аспекти за приобщаване на ромите, които надхвърлят изискванията на Европейската комисия, като равенството между половете, борба с дискриминацията, насърчаване на участието на ромите, насърчаването на културата и знанията или вниманието на ромите от други страни.

Стратегиата е да се консолидира това, което е наречено „Испански модел на интеграция на ромите“, с акцент върху областите, които имат най-голямо влияние върху социалното включване (заетост, образование, здравеопазване и жилища), с общи политики, специално съчетани с конкретни мерки – европейски и държавни. Този стратегически подход е в съответствие с подход FSG, който е препоръчван и се прилага в продължение на много години.

2.2 РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ В РУМЪНИЯ

Първоначалните данни за наличието на ромско население на румънска земя датират от 13 или 14-ти век, но точна дата не може да бъде определена поради липса на източници. От тогава насам ромите продължават да са част от румънското население. От ромите се е изисквало да се интегрират възможно най-добре в румънското общество.

Било предприето действие в тази посока и днес ромите имат свободен достъп до пазара на труда, образованието и социалните облаги и т.н., но процесът им на интеграция в обществото се оказал по-труден от очакваното (заради дискриминационно отношение и социално изключване) и, дори в наши дни, ромското население представлява истинско предизвикателство за правителствата на европейските държави, където ромите представляват значителен брой. Един от най-важните фактори за интеграцията на дадено малцинство е образованието. Един от проблемите в образователния процес на децата от ромски произход в Румъния е, че те рядко го завършват. Броят на децата от ромски произход, които започват училище е значително по-нисък, ако включва само завършилите поне гимназия. Ситуацията е притеснителна. Сред ромските деца има по-голям брой, които напускат училище, отколкото останалите. Етносът е основният фактор, който води до напускане на училище, но прекъсването на училище не е поради културни фактори, а по-скоро поради липса на икономически ресурси.

Трудно е да се преброи колко роми са част от румънската образователна система. Това зависи от две причини: едната е, че няма публични данни за етническата принадлежност на учениците в училищата и втората причина е свързана с метода на идентификация на ромите. Те могат да се идентифицират или не като роми в зависимост от ситуацията. Онези, които се чувстват дискриминирани, няма да го признаят пред обществото, а само в рамките на ромската общност, докато други ще се определят като роми, като този метод е много субективен и има своите ограничения. Данните, с които разполагаме идват от оценката на Министерството на националното образование, чийто данни са за повече от 250.000 ромски деца в румънските училища.

Представата на румънското общество за това как ромите гледат на образованието си е, че ромите не се интересуват от него и че родителите не полагат достатъчно усилия да се уверят, дали децата им се образуват.

Те искат децата им да са образовани, но често проблемите се изразяват в липсата на добра и силна връзка с учителите, дискриминацията на пазара на труда, големия процент на безработицата сред ромските общности. Броят на децата от ромски произход, които биха били в риск от отпадане от училище или в положението на редовно отсъстващи ученици е много по-голям от на останалите деца в същата ситуация. Също така децата от ромски произход се представят в училище е по-слабо от другите деца. Дори когато положението на двете групи деца, роми и не-роми, е същото (същото ниво на образование на родителите, същото ниво на култура в семейството, същата продължителност на предучилищното образование, същото местоживееене, градско или селско) ромските деца все пак разполагат с по-малки шансове да завършат училище. Тук вниманието ще бъде насочено към други аспекти като качеството на самата образователна система, различното отношение към ромските деца, дори когато са в същия клас с други деца могат да страдат от дискриминационно поведение на съучениците си не-роми, неравно третиране от учителския колектив, поради някои негативни стереотипи за ромите.

Причината ромите да са изправени пред риска от отпадане от училище или това да имат голям

процент отсъствия са много. Повечето от тях са свързани с несигурния начин на живот, който родителите им им осигуряват: обикновено доходите се основават само на детските надбавки или социалната помощ от страна на правителството, родителите не могат да им помагат с домашните им (особено в случаите, когато родителите имат само начално образование) и разбира се, основният език, който се говори у дома е ромски и не толкова често румънски. По този начин, децата са лишени от много неща, които биха улеснили ходенето на училище, както почти всички други деца. Например, често те се срамуват от дрехите, които носят, липсват им условия за учене у дома. Не е изненадващо тогава защо ромските деца не завършват образованието си. Ромските деца имат 6 пъти повече шансове да напуснат училище от останалите деца.

Причините за напускане на училище са значително обвързани със следните променливи: минимална семейна подкрепа, неблагоприятна и неприемлива учебна среда, ниски оценки по предметите, преминаването от един образователен етап към друг (особено за завършващите 8-ми клас, които са готови за гимназия, напусканията на училище са много чести) и принадлежността към по-уязвима група. Въпреки факта, че ситуацията в семейството определя до голяма степен дали детето ще завърши успешно или не, има и други фактори, които допринасят за провал. Средата, в която детето се обучава е много важна, как се държат другите около него и с него: дали е дискриминирано или не, дали е предпочитано или не, дали е поставено между други неромски деца или е игнорирано и оставено само или със ромските си връстници в задната част на класа. Важни са също така условията в класовете и на училището, неговата структура и съоръжения, качеството на образованието - добър и всеотдаен учител винаги може да направи разлика.

Добре е да се припомни, че неравенството в областта на разпределението на ресурсите може да доведе до сегрегационни нагласи, особено към ромите. Например, сегрегацията на ромите от останалото население е подчертана от инфраструктурата на училищата и човешки ресурси, с които разполагат. В продължение на много години е имало опити да се намали процента на напусканията на училище сред ромските деца и работата в тази посока е доказала положителни резултати, особено на местно ниво, като постигането на по-бързи и по-добри резултати на национално ниво се оказва трудно. Въпреки, че румънското правителство предлага подкрепа за деца идват от нефаворизирани семейства, много пъти социалната помощ, състояща се в пари, не е достатъчна. Най-доброто доказателство е, че все още има много деца, които не ходят на училище, защото условията им са все така несигурни.

Политиката в областта на социалното включване на правителството на Румъния се основава на проактивен подход с цел увеличаване на цялостния жизнения стандарт на населението и стимулиране на приходите от заетостта чрез улесняване на заетостта и насърчаване на приобщаващи политики с насоченост към ромското малцинство или 535,140 румънски граждани, обявени за роми/цигани, което представлява 2,46% от общото население на Румъния.

Официалната статистика не отразява действителния брой на гражданите от ромското малцинство, тъй като декларирането на етническа принадлежност остава личен избор. Прилагането на политиката за социално включване на ромското малцинство изисква цялостен подход, планиран процес и съгласувани действия, последвано от приемането на специфични стратегии, програми и проекти. В случая на гражданите от ромски произход, подхода на обществените политики е фокусиран върху мерки в социалната сфера: образование, заетост, здравеопазване, настаняване и малка инфраструктура, области, придружени от мерки за борба с дискриминацията, борба срещу бедността и насърчаване на равенството на шансовете. Правителството на Румъния счита, социалното приобщаване на ромите за проблем, който следва да бъде отразен във всички области на дейност, в дневния ред на всяка централна и местна институция. Правителствените институции чрез техните секторни политики и гражданското общество играят определяща роля в процеса на социално развитие на румънските граждани, принадлежащи към ромското малцинство и могат да повлияят, чрез планиране на тяхната намеса, на социалната промяна като цяло и могат по-специално да допринесат за подобряване на положението на ромите. Въпреки, че основната отговорност за социалното и икономическото приобщаване на гражданите от ромското малцинство принадлежи на обществените власти, приобщаването на ромите е двоен процес, който е свързан с промяна в начина на мислене на по-голямата част, а също и в менталитета на членовете на ромската общност - предизвикателство, което изисква категорични действия,

развити в активен диалог с ромското малцинство, както на национално, така и на европейско равнище. С цел да се намали разликата във възможностите между лицата принадлежащи към ромското малцинство и останалата част от обществото, правителството на Румъния прие серия от мерки за постигането на целта: „Осигуряване на равни възможности и увеличаване на участието в образованието“ от Следприсъединителната стратегия на Министерството на народната просвета. Такива мерки включват обучението на 660 училищни медиатори, лица, които да подкрепят участието на всички деца от общността в общото задължителното образование, чрез насърчаване на участието на родителите в образованието на децата и училищния живот и улесняване на сътрудничеството между семейството, общността и училище.

Освен това, годишният държавен бюджет отпуска, за ученици от ромски произход като бенефициенти, около 3000 специални места за прием в гимназия и около 500 специални места за прием в университет.

Въпреки това, ромите представляват голям процент от преждевременно напускащите училище. Само 21% от децата от ромското малцинство на възраст 15-18 години все още са ученици, от които 18% момичета и 24% момчета, в сравнение със 75% ученици от други малцинства. Приблизително 31% от ромските деца посещават детска градина, в сравнение със 70% деца от други национални малцинства. Училищната сегрегация е форма на дискриминация, която води до неравен достъп до качествено образование. В тази връзка, Министерството на националното образование издаде Наредба №1540/2007 за забрана на училищната сегрегация на ромските деца и за одобряване на методологията за предотвратяване и премахване на училищна сегрегация.

Според наредбата на министъра на образованието и науката и Проучване 1540/2007, училищната сегрегация на ромските ученици се състои във физическото отделяне на ромските деца в групи / класове / сгради / училища / други съоръжения, така че процентът на учениците принадлежащи към ромската общност от общия брой на учениците в училище е непропорционален в сравнение с процента на ромските деца в училищна възраст от общия брой на населението на училищна възраст в териториална административна единица.

Методиката за предотвратяване и елиминиране на училищната сегрегация отбелязва факта, че не се счита за сегрегация „ситуация, при която групи / класове / училища се състоят предимно или само на ромски ученици с цел преподаване на ромски език или в двуезична система (напр. румънски - ромски езици / унгарски - ромски езици)“.

Според националния закон за образованието №01/2011, лицата спадащи към националните малцинства имат правото да учат и да получават напътствия на майчиния си език на всички нива, типове и форми на пред-университетско образование, по закон.

Разработен и приложен е набор от мерки и действия, които оказват положително влияние върху посещаемостта на училище и върху увеличаването на качеството на образованието на ромските деца:

- Изпълнение на мерки за насърчаване в областта на образованието, като предоставянето на специални места за кандидатите от ромски произход за прием в гимназия, за професионално обучение и висше образование;

- Създаване на мрежа от училищни инспектори за проблемите с образованието на ромите;

- Създаване на мрежа от училищни медиатори;

- Обучение и наемане на учители по ромски език;

- Прилагане на учебна програма за ромски език;

- Определяне на проблема с училищната сегрегация като случай на дискриминация и предприемане на първи мерки за училищна десегрегация;

- Създаване на правна основа, методология и учебен план за програмата „Втори шанс“.

В Румъния ромите представляват голяма част от бедното население. Те представляват 20,6% от всички хора, живеещи в абсолютна бедност, 35,2% от хората, живеещи в крайна бедност и 44,4% от хората, живеещи с ограничено количество храна.

Преди 2010г. цялостното ниво на бедност на румънското население намалява от 25,1% на 4,4%; При все това, цялостният процент на бедност на принадлежащите към ромското малцинство намалява от 76,8% до 25,4% и е съответно около 6 пъти по-висок от процента за общия брой на населението. В областта на заетостта, има следните направления за действие:

- Повишаване на нивото на заетост на хората, принадлежащи към ромското малцинство;

- Програми за развитие на предприемаческите умения на ромското население;

- Повишаване на нивото на уменията на лицата, принадлежащи към ромското малцинство в съответствие с изискванията на пазара на труда;

- Изнасяне на определени услуги (посреднически услуги на труда, както и информация и професионални консултации за лица търсещи работа) с цел повишаване на тяхната ефективност.

НАЛИЦЕ Е ОГРОМЕН ИНТЕРЕС КЪМ ПОДОБРЯВАНЕТО НА СЪСТОЯНИЕТО НА РОМИТЕ.

ПРОБЛЕМИТЕ СВЪРЗАНИ С РОМСКОТО ОБЩЕСТВО ПРЕДСТАВЛЯВАТ СПЕЦИАЛНА ОБЛАСТ, КОЯТО ИЗИСКВА УСИЛИЯ, ЕДНОВРЕМЕННО НА НАЦИОНАЛНО НИВО И В СЪОТВЕТСТВИЕ С ЕВРОПЕЙСКИТЕ УСИЛИЯ ЗА ЕЛИМИНИРАНЕ НА НЕСЪОТВЕТСТВИЯТА В ОБЩЕСТВОТО

Смята се, че би било необходимо да има по-ефективно прилагане и преориентиране на стратегията към специфични програми, предназначени да осигурят значителното подобряване на положението на ромите, чрез:

- Укрепване на структурите на изпълнение на Националната стратегия за ромите на местно ниво;

- Развитие на осъществимо партньорство между структурите на държавната администрация и на ромските общности;

- Подобряване на мерките, които предвиждат секторни въпроси (достъпа до заетост, насърчаване на доходоносни дейности, достъп до медицински услуги, намаляване на напускането на училище, насърчаване на артистични ценности, създаване на програми за гражданско образование, превенция на престъпления).

Приоритетните въпроси за ромите в Румъния остават достъпа до образование (включително елиминирането на случаите на сегрегация), издръжката на ученици в рамките на системата на образование (особено за момичетата от традиционните общности), достъпа до обучение по модерни професии и достъпа до заетост, жилища и достойни условия на живот.

По отношение на обществените политики за ромите, следните проблеми бяха идентифицирани:

По отношение на достъпа до образование, специален случай на неучастие в образованието е случая с децата от ромското малцинство, особено тези от традиционните общности и най-вече момичетата. Ромските момичета се сблъскват с прекомерни рискове и неравенството между половете е по-изразена в случая на ромите.

Поради липсата на човешки и материален капитал за жителите от общините, населени предимно от ромското малцинство, „институциите, които ги обслужват - училищата - винаги работят с намалени ресурси, в постоянна криза.“

Ромската култура е квази-орална, в следствие на неефективни структури за обучение и самостоятелно референтно представителство, което позволява скок от ниско-грамотна народна култура на съвременната култура, интегрираща в комплекс от съвременните ценности. Резултатът от това всъщност е слабо развитие на вътрешния пазар на идеи / социални реалности, несигурност на ромите в публичното пространство / консенсус. В този контекст, реконструкцията на ценностите е неотложна, чрез насърчаване на мерки за борба срещу социалната и културната пропаст между ромската култура и румънската култура. Липсата на конструктивни усилия за реална комуникация между културите е един от източниците на недоразвитост. В разширения Европейски съюз, в които ромите представляват европейско малцинство в диалог с националните култури, „общите задачи“ неизбежно ще се умножават и културните им императиви ще стават все по-очевидни.

Информираността за тези императиви може да бъде значително увеличена чрез серия от мерки, специфични за тази област, като например: организиране и развитие на мрежи за преоценка на културното наследство на ромското малцинство, прилагане на програми за подкрепа на изразяването на ромския език, за отстояване на културни и художествени елити от ромското малцинство, за подкрепа на развитието на различни проекти.

Основната цел на Стратегията на правителството за включване на румънските граждани, принадлежащи към ромското малцинство, за периода 2012 - 2020 е да осигури социално и икономическо приобщаване на румънски граждани, принадлежащи към ромското малцинство, чрез прилагане на интегрирани политики в областта на образованието, заетостта, културата и социалната инфраструктура.

ЦЕЛИ НА РУМЪНСКАТА

ПРАВИТЕЛСТВЕНА СТРАТЕГИЯ:

1. Осигуряване на равен, безплатен и универсален достъп на румънските граждани,

принадлежащи към ромското малцинство, до качествено образование на всички нива в системата на народната просвета, с цел подпомагане на икономическия растеж и развитието на общество, основано на знанието.

2. Насърчаване на приобщаващото образование в системата на образованието, включително чрез предотвратяване и премахване на сегрегацията и чрез борба срещу дискриминацията, основана на етническата принадлежност, социалния статус, увреждания или други критерии, което се отразява на децата и младите хора, принадлежащи към групите в неравностойно положение, включително на ромите.

3. Стимулиране на растежа на заетостта на лицата, принадлежащи към ромското малцинство и увеличаване на инвестиционната привлекателност.

4. Осигуряване на достойни условия на живот в общностите в неравностойно положение от икономическа и социална гледна точка, от централните, местните институции и социалните партньори, както и на достъпа до обществени услуги и малка инфраструктура.

В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО В РУМЪНИЯ

ИМА СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА РОМСКОТО ОБЩЕСТВО

1. Осигуряване на равен, безплатен и универсален достъп на румънски граждани, принадлежащи към ромското малцинство до качествено образование на всички нива в системата на народната просвета, с цел подпомагане на икономическия растеж и развитието на общество основаващо се на познанието.

2. Насърчаване на приобщаващото образование в системата на образованието, включително чрез предотвратяване и премахване на сегрегацията и чрез борба срещу дискриминацията, основана на етническата принадлежност, социалния статус, увреждания или други критерии, което се отразява на децата и младите хора, принадлежащи към групите в неравностойно положение, включително на ромите.

За да се постигнат целите в областта на образованието, бяха открити следните приоритети:

- Разширяване, разработване, следене и насърчаване чрез медиите на набора от програми за подпомагане, предназначени да стимулират участието в училище, намаляване на отсъствията и постигане на училищен успех в средното образование;

- Преструктуриране на първоначалното обучение на учителите, спазвайки принципите на приобщаващото образование;

- Продължаване на положителните мерки, предназначени за подпомагане на образованието на групите в неравностойно положение, с фокус върху наемането на човешки ресурси, които да отговарят на установените нужди.

Тези приоритети са допълнени от следните направления за действие:

1. Създаване на специални програми, предназначени за увеличаване на достъпа до ранно образование на деца, принадлежащи към групите в неравностойно положение, включително и децата, принадлежащи към ромската общност (ясли, полудневни или целодневни детски градини, летни детски градини, двуезични детски градини и многофункционални дневни центрове), с цел на тези деца да се осигурят равни възможности за успех в училище

2. Продължаване и развиване на „Следучилищни“ програми и държавно финансиране на участието в тези програми на деца от семейства в неравностойно икономическо положение.

3. Продължаване на програмите „Втори шанс за коригиране на отпадането от училище“ за деца и млади хора, отпаднали от училище преди завършване на задължителното образование.

4. Продължаване на социални програми, предназначени да стимулират участието в училище и намаляване на отсъствията, както и разработване на чуждестранни финансови програми за подкрепа на достъпа до качествено образование на децата, принадлежащи към ромското малцинство.

5. Продължаване на положителни мерки в областта на образованието; продължаване на предлагането на съоръжения и специални места за ромските младежи, които искат да започнат средно образование, професионално образование или обучение след средното образование, както и висши учебни заведения, включително и магистърски и докторски степени.

6. Гарантиране на преподаването на ромски език на всички нива на основното образование (пред- предучилищно, предучилищно, начални училища, основни училища, средни училища, професионални училища, последващи средното училище), където има

достатъчно търсене.

7. Включване в училищните програми на теми, отнасящи се до предотвратяването и борбата срещу дискриминацията и предмети отнасящи се към насърчаването на разнообразието в училищата и в обществото.

8. Развитие на консултантство, насочване и учебни дейности, специфични за деца принадлежащи към групите в неравностойно положение.

9. Разработване на система за събиране и следене на данни, отнасящи се до включването на всички деца в предучилищна и училищна възраст в дадена форма на образование.

10. Хармонизиране и доизграждане на системата, която осигурява по-качествено образование, фокусирайки се върху управлението на приобщаващото образование

11. Подкрепа за издръжката на учители, принадлежащи към ромското малцинство в румънската образователна система.

12. Преструктуриране на първоначалното обучение на учителите, спазване на принципите на приобщаващото образование и въвеждане в курсовете, организирани в рамките на магистърската степен на учителя с предмети, свързани с предотвратяването и борбата срещу дискриминацията и предметите относно насърчаването на разнообразието в училищата и в обществото.

13. Организиране на курсове за учители в областта на приобщаващото образование, межкултурното образование и мултикултурализма, които подкрепят принципите на недискриминация, равенство на възможностите и изпълнение на мерките за десеграция в системата на образованието, включително чрез участието на ресурсните центрове на Преподавателския персонал

14. Продължаване на прилагането на програми за обучение на учители, които работят в детски градини и училища с деца, принадлежащи към ромското малцинство, включително чрез използване на европейските фондове или други външни източници на финансиране.

15. Продължаване на прилагането на програми за училищни медиатори и тяхната заетост; обучение на ромските училищни посредници (особено завършилите гимназия с диплома за средно образование) от 1000 общини, в които има повече от 20% ученици, принадлежащи към ромското малцинство или когато се изправят пред сериозни пречки пред придобиването на качествено образование;

16. РАЗРАБОТВАНЕ И ПРИЛАГАНЕ НА ПРОГРАМИ И ДЕЙНОСТИ ЗА ОБРАЗОВАНОСТ НА РОДИТЕЛИТЕ И НАСЪРЧАВАНЕ НА **УЧАСТИЕТО НА РОМСКИТЕ РОДИТЕЛИ В ОБРАЗОВТЕЛНИЯ ПРОЦЕС В И ИЗВЪН УЧИЛИЩЕТО**; СЛЕДЕНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА ОКРЪЖНИТЕ УЧИЛИЩНИ ИНСПЕКТОРАТИ И ГРУПИТЕ ЗА МЕСТНО ПОДПОМАГАНЕ, КОМИТЕТИТЕ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ДОСТЪПА ДО ОБРАЗОВАНИЕ НА ГРУПИТЕ В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ

17. Ангажиране на училищните инспекторати и учебните заведения в партньорство с неправителствени организации и представители на ромското малцинство (официални и неофициални лидери) в организирането на кампании за насърчаване на многообразието и межкултурния диалог, предотвратяване и борба срещу образователната дискриминация, позовавайки се на важността от предучилищното, основното, средното и висшето образование, превенцията на отсъствието и отпадането от училище, насилието над децата и изоставянето им, както и всички явленията създаващи трудности за децата.

18. Съхраняване, развитие и утвърждаване на културната идентичност (език, обичаи, наследство) на ромското малцинство.

РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Населението на общината е 25 530 души, 3 881 от които са посочили принадлежността си към ромската етническа група. Те представляват 15% от общия брой на хората, които живеят на територията на общината. Децата на възраст под 7 са 1 332 и представляват 4,91% от тази популация. Повече от 50% от ромското население са под 20-годишна възраст. Общината се състои от 44 населени места, всички от които са села. Във всяко село има общности от малцинства с различна степен на интеграция и социална адаптация.

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА:

Създадена по силата на следните общински програмни документи:

- Общински план за развитие;
- Общинска програма за интеграция на етническите малцинства;
- Общинска стратегия за развитие на образователната система.
- Общинската програма за интеграция на етническите малцинства и общинската стратегия за развитие на образователната система са разработени в рамките на проекта „Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствата в неравностойно положение със специален фокус върху ромите“. Те са насочени предимно към младите хора, като основната им цел е подобро интегриране на децата от ромски етнически произход към образователната инфраструктура на общността.
- Среда и условия за развитие на процесите на интеграция с фокус върху детски и учебни заведения:
- Модернизация на материалната и техническата база и създаване на общинска образователна инфраструктура за общностите, със средства от:
- Предприсъединителни инструменти и структурни фондове на ЕС;
- Национални програми; • Общинския бюджет;
- Делегирани бюджети на учебните заведения;
- Други дарителски организации.

Създадена е устойчива мрежа от 10 образователни, 18 детски заведения и едно допълнително училище, която осигурява условия за равен достъп до образование и грижи за децата на жителите на всички 44 села, от които се състои Община Тунджа. Отмяна на таксите в детските заведения за деца в задължителна предучилищна възраст /5 и 6-годишна възраст/ и рязко намаляване с 50% /до 14 лв./

Ползи:

Повишена мотивация на родителите от ромски произход и на други сегрегирани общности да запишат децата си в детски заведения;

Нови групи в детските заведения и увеличаване на броя на децата в групите; Разширен обхват на децата в детските градини и предучилищна подготовка; Повишена средна месечна посещаемост в групите - 85%;

Намаляване на процента на учениците, отпаднали от училище в начален и основен етап на образованието си. Ето как е постигнат пълен и пълноценен обхват на децата в задължителна предучилищна възраст (100%).

Средна месечна посещаемост:

Ето как е постигнат пълен и пълноценен обхват на децата Очертаване на целодневната организация на учебния процес като водещ приоритет на общинската образователна политика и въвеждането на безплатен обяд за всички ученици в рамките на общинската образователна инфраструктура.

Етапи:

2008 - изграждане на модерни столове и кухни във всички

8 училища в общината;

05.01.2009г. – въведен безплатен обяд за всички ученици в училищата в общината; Декември 2009 - отворени са 2 столови при 100% покритие на учениците по програма „Топъл обяд“ в двете начални некомунални училища. 100% обхват на всички ученици за безплатен обяд.

Декември 2009г. - откриване на Общинския център за изкуство и извънучилищни дейности;

Декември 2009г. - откриване на Общинския център за изкуство и извънучилищни дейности;

От 2010г. общината е годишен бенефициент по Схемата “Плодове в училищата“

2008-2012 - рязко увеличаване на обхвата на учениците в рамките на целодневната форма на организация на учебния процес.

Въвеждане на безплатен обяд за всички ученици в рамките на общинската образователна инфраструктура Очертаване на целодневната организация на учебния процес като водещ приоритет на общинската образователна политика и месечната такса за деца на възраст под 5.

5. Ползи:

Преодоляване на проблема с преждевременното напускане на училище на ученици от ромски произход;

Подобряване на резултатите от възпитателната работа в общинската образователна инфраструктура;

Повишена мотивация за продължаване на образованието след 8-ми клас;

Въвеждане на нови форми за извънкласни и извънучилищни дейности;

Покритие от над 95% от учениците в целодневна организация на учебния процес;
Поръчки на балансирана и здравословна храна за деца и ученици.

Въвеждането на безплатен обяд за общинските училища имаше неочакван ефект върху децата и учениците в посока навиците на родителите им, като децата и учениците пренасят навиците си за здравословна и балансирана храна у дома и изискват хигиена на хранене, включване на повече плодове и зеленчуци по-често в семейното меню. Децата изискват от родителите си да се хранят заедно и да общуват и да пазят околната среда чиста. Посоченото е пример за това как децата могат да променят навиците и нагласата на своите родители.

РЕДОВНИ СРЕЩИ С РОДИТЕЛСКАТА ОБЩНОСТ

Кметът на община Тунджа и екипът му провеждат редовни срещи с родителските общности в образователните и детски институции. На тези срещи тенденциите на бъдещите дейности са ясно посочени и се разглеждат мнения за ефектите от общинските политики. Срещите с родителските общности са най-прекия и точен източник на информация по отношение на ползите от прилагането на мерките за интеграция на децата и учениците от етническите малцинства.

УЧИЛИЩЕ ЗА РОДИТЕЛИ

Инициативата „Училище за родители“ в рамките на проекта „Училищните общности - модел на социализация и образователна интеграция в селата“, финансиран от Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства и от ромския образователен фонд. Включени теми: „Десет причини, поради които детето ми трябва да ходи на училище“, „Образователна интеграция и ролята на семейството“ и др.; Проект „Да пораснем заедно - работилница за родители“, финансиран от Детския фонд на УНИЦЕФ ООН - България; Чрез насърчаване на участието на семейството в училищния живот и увеличаването на социалните умения на възрастните роми - родители и близки, част от тях пожелаха да са отново ученици и взеха участие в проекта на Министерството на образованието, младежта и науката „Нов шанс за успех“ - Схема „Грамотност на възрастните“ на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Занятията се провеждат в три общински училища с 91 неграмотни и почти неграмотни хора над 16-годишна възраст от ромски произход.

ИНТЕГРИРАНИ УСЛУГИ

ЗА ДЕЦА И СЕМЕЙСТВА

Проект „Пътуващ социален микробус“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ от Европейския социален фонд. Схема „Социални услуги за социално включване“. Община Тунджа е партньор на Сдружение „Център за образователни програми и социални инициативи“.

ЕКИП ОТ ПСИХОЛОГ, СОЦИАЛЕН РАБОТНИК, ЛЕКАР, СЕСТРИ, РЕХАБИЛИТАТОР И ПЕДАГОГ

РАБОТИ С ДЕЦАТА И РОДИТЕЛИТЕ ИМ.

Проект „Желани пространства - комплексен модел на интегриран подход за реализиране на ефективни политики за детето и семейството в селата“, който следва да въведе и да се осигури достъп до интегрирани социални услуги за деца на възраст 0-7 и техните семейства, с акцент към насърчаването и активизирането на процесите на социална интеграция. Община Тунджа е кандидатствала и очаква одобрение на дейностите по проект насочен към алтернативно настаняване чрез придобиване на нови общински терени за изграждане на съвременни социални жилища за маргинализирани групи по следната схема: „Помощ за придобиване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално неравностойни групи от населението и други групи в неравностойно положение“ на Оперативна програма „Регионално развитие 2007-2013г.“ - Операция 1.2 „Политика за настаняване“. Дейностите по проекта целят строителството на нов жилищен фонд - 10 двуфамилни къщи или 20 жилищни кооперации. Предвидени са също мерки осигуряващи заетост и прилагане на програми, включително интегрирани/социални, здравни и образователни услуги.

• Образователни настойници

- Училищата в общността въведоха учебната практика като форма на подпомагане на интеграцията на децата от ромски произход към училищните общности. 8-те обучени преподаватели не са само образователни медиатори, но и социални ментори. Работили са за създаването на ефективни взаимодействия, отношения на доверие и толерантност, както в училище, така и в местните общности.
- Работиха с децата, учениците и педагозите в групите за задължителна предучилищна подготовка по 2 часа всеки ден в полудневните общи групи, в групите разделени по интереси, в

извънучилищните форми на работа, както и в клубовете за доброволчески дейности. Подкрепиха децата в процеса на тяхната интеграция в училищната среда, подкрепяха взаимодействието им с педагозите; стимулираха личностното развитие на учениците в условията на мултикултурна и конкурентна среда. Работиха с родителите за тяхната интеграция в училищния живот и за участието в „Училище за родители“.

- Политиките за интеграция на община Тунджа са насочени най-вече към основната ценност на нашето общество - нашите деца!

- Политиките за интеграция на община Тунджа са насочени най-вече към основната ценност на нашето общество - нашите деца. Въпреки това, те постигат друг, много силен и устойчив ефект - повишаване на нивото на социалното участие на родителите. Работили са за създаването на ефективни взаимодействия, отношения, основани на доверие и толерантност, както в училище, така и местните общности

УЧИЛИЩНИ ОБЩНОСТИ

МОДЕЛ НА СОЦИАЛНА И ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ В МАЛКИТЕ НАСЕЛЕНИ МЕСТА

Община Тунджа - 8 населените района от селски тип, където има учебни заведения с централизиран характер: Ботево, Бояджик, Веселиново, Дражево, Кукорево, Роза, Скалица и Тенево. Проектът „Училищните общности - модел на социализация и образователна интеграция в малките населени места“ предвижда като целева група на дейностите по проекта училищните общности на всички 8 централизирани образователни институции, които функционират на територията на общината и обслужват 44-те населени райони от селски тип.

Преки бенефициенти на резултатите от изпълнението на проекта са:

- Децата в подготвителните групи и учениците в начални етапи от своето образование от ромски произход в сегрегирани общности при целодневна организация на учебния процес - 624 деца и ученици;

- Ученици от ромски произход в сегрегирани общности в среден етап от своето образование при целодневна организация на учебния процес - 530 ученика;

- Родителски общности от всички 8 централизирани образователни институции в селата Ботево, Бояджик, Веселиново, Дражево, Кукорево, Роза, Скалица и Тенево в община Тунджа 8 x 100 души (2 модула x 50 души) = 800 души;

- Педагози от училищните институции в община Тунджа.

- 136 души. В по-широк смисъл на реализация на проекта ползват са: 50 образователни институции от област Ямбол, представители на неправителствения - сектор печалба: около 50 души. За да бъде формулиран и приложен устойчив и ефективен подход за прилагане на образователна интеграция и превенция на преждевременното напускане на училище на ромските ученици от сегрегирани общности в училищата с централизиран характер.

За да се осигурят условия за равен достъп до образование, включително целодневна организация на учебния процес;

ДА СЕ ГАРАНТИРА ПРЯКОТО УЧАСТИЕ НА ВСИЧКИ КОМПОНЕНТИ ОТ УЧИЛИЩНИТЕ ОБЩНОСТИ В

ОБЩИНСКАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНФРАСТРУКТУРА /УЧЕНИЦИ ОТ ПЪРВИ ДО ОСМИ КЛАС,

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ЕКИП ОТ ВСИЧКИ ОСЕМ ОБЩИНСКИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ С

ЦЕНТРАЛИЗИРАН ХАРАКТЕР И РОДИТЕЛСКИ ГРУПИ/;

Да се създадат и да се насърчат иновативни модели на партньорство сред местните власти, образователните институции и неправителствените организации за взаимно изпълнение на приоритетите в Стратегията за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства и на приоритетите, определени в общинските стратегически документи.

Да се създадат условия и среда за действителното и стабилно изпълнение на общинските политики за интеграция на учениците от ромски произход от маргинализирани общности чрез включване на учители /медиатори/ в процеса на работа на групите в полуинтернатните къщи за цялодневна организацията на образователния процес и във формите на извънкласна дейност, които подпомагат равния достъп на студентите до процесите на интеграция;

Да се използват инструментите на неформално ръководството, влиянието на авторитетни личности и формите на доброволчество за постигане на ефективно взаимодействие с маргинализираните ромски общности с фокус върху процеса на образователна интеграция в общинските училища с централизиран характер;

Да се разработят и приложат иновативни и сложни методи за работа в извънкласните форми на работа и в полуинтернатните групи с целодневна организация на учебния процес за по-

адекватна интеграция и превенция от отпадане на ученици от ромски етнически произход от маргинализирани общности в образователна инфраструктура на община „Тунджа“;

За да се повишат компетенциите на педагогическите екипи на всички 8 общински училища с централизиран характер по отношение на по-адекватна и пълна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства в училищния колектив на приемното училище;

Да се присъединят и пряко ангажират родителите на деца и ученици от ромски произход от маргинализираните общности за образуване на стабилен ресурс в общността, мотивиран и убеден в необходимостта от насърчаване на образованието като ценност и възможност за преодоляване на социалното неравенство;

Да се насърчи участието на родителите на децата и учениците от приемните общинските училища с централизиран характер в съвместни дейности с взаимни отбори /фокус групи/ и развит положителен родителски модел на отношение и поведение в процеса на образователна интеграция на деца и ученици от ромски произход;

Да се развие съвместно стабилно партньорство между местната власт - община „Тунджа“, неправителствените организации, Училищното настоятелство и всички заинтересовани страни и ефективно участие в процеса на образователна интеграция на децата от ромски етнически произход от маргинализираните групи в образователната инфраструктура на общината;

Учениците в училищата с централизиран характер на община „Тунджа“ да се образуват в дух на толерантност, взаимно опознаване и обръщане на внимание на традициите и културния модел на различните групи от ромското население и етноси посредством новаторски и интерактивни методи на работа и ресурсите на групите и клубовете за извънкласни дейности „Заедно“;

Да се осигурят условия за развитие и изява на художествени таланти и способностите на учениците;

Да се актуализира Общинската стратегия за развитие на образователната система 2009 - 2015 и общинската програма за интеграция на етническите малцинства 2009-2015 с помощта на ползите и резултатите от реализацията на текущата проектна оферта.

Създаден стабилен механизъм за по-адекватна и пълна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства и превенция на отпадането в селата на община „Тунджа“ посредством прякото участие на 8 училища, включително 1 154 деца и ученици, 136 педагози, 800 родители; наети 8 учители за работа с деца и ученици от ромски етнически произход във всички осем общински училища с централизиран характер; проведен семинар - обучение за 8 учители за работа с деца и ученици от ромски етнически произход от маргинализирани общности в полу-интернатните групи с целодневна организацията на учебния процес и в клубовете за извънкласна дейност;

ПРОВЕДЕН СЕМИНАР ЗА 16 УЧИТЕЛИ-МУЛТИПЛИКАТОРИ, ОЗАГЛАВЕН "РАБОТА В МУЛТИЕТНИЧЕСКА СРЕДА –АЛТЕРНАТИВНИ ФОРМИ НА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ЗАЕТОСТТА В ДЕЦА И УЧЕНИЦИ В ИЗВЪНКЛАСНИ ДЕЙНОСТИ С ЦЕЛОДНЕВНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС“;

проведен от всички 16 учители - мултипликатори 8 семинара за педагогическите екипи в 8-те общински училища от централизиран характер - 102 педагози; образувани са 16 клуба за извънкласни дейности „Заедно“ - 2 във всяка от всяко от 8-те училища от централизиран характер, съответно по един за всеки начален и вторичен етап на образование с целодневна организация на учебния процес; подготвени, отпечатани и разпространени примерни тематични разпределения и методология за дейности на клубовете „Заедно - циркулационни 50 въпроса; 8 клуба „Мисия Доброволец“; проведена инициатива „Училище за родители“ 1. Модул - дискусия с родители на деца, които са в риск от отпадане от училище от ромски произход “10 причини детето ми да ходи на училище“ - 8 издания, по едно за всяко от всички 8 общински училища от централизиран характер x 100 = 800 души;

Проведен инициатива „Училище за родители“ 2. Модул - дискусия с родители от всяко училище. „Училищните общности - крачка към консолидацията на местните общности в малките населени места“ - 8 издания, по един за всяка от 8-те общински училища от централизиран характер x 100 = 800 души; Отпечатани и разпределени електронни информационни брошури, свързани с темите на двата модула на инициативата „Училище за родители“ - 2 x 1000 = 2000, проведена методична практическа конференция по педагогика с представяне на 8 добри практики, реализирани в рамките на проекта – по една за всяка общинска образователна институция с централизиран характер; издадена и разпространена колекция книги с методически разработки на учители, представени в рамките на Методическата практическа конференция - тираж 300 броя; проведени две информационни конференции с цел постигне на публичност на проекта, целите и дейността на дарителя в началната и заключителната фаза на цикъла на проекта; актуализирани два стратегически програмни документа: Общинска стратегия за развитие на образователната система и Общинска програма за интеграция на етническите малцинства.

Община Тунджа принадлежи към маргиналните селските райони и включва 44 малките населени места от изцяло селски тип. Административният център се намира в Ямбол, което е друг независим град - община. На територията на общината има 10 учебни заведения, от които 2 основни училища и 8 средни училища с централизиран характер. Има добри условия за организиране на целодневен учебен процес посредством откриването на 10 допълнителни полуинтернатни групи за академичните години 2009/2010 и 2010/2011, като броят им се увеличава до 27 за общинската образователна структура.

Като елемент на целодневната организация на учебния процес, на 5 Януари 2009г. стартира безплатен обяд на шведска маса за всички ученици от общинската училищна мрежа, който продължава до момента.

Съгласно наредба на министъра на образованието, от 11 ноември 2009г., е създаден общински център за изкуства и извънучилищни дейности „Тунджа“ в село Кабиле, който подпомага дейността на образователните институции с целодневна организация на учебния процес. Във всички 8 централизираните училища се преподава на интегрирали деца от ромски произход.

Предвиден е специализиран транспорт за учениците от всички 44 села до централизираното училище. Прилагането на цялостен комплексен подход за изпълнение на интеграционните процеси и осигуряване на условия за достъп до образование е тясно свързано със спецификата на община Тунджа и образователните инфраструктури. Това насърчава комуникацията и интегритета на училищните общности, където са записани деца от едно или повече села от община Тунджа.

Като основни водещи цели на общинската програма за интегритет на етническите малцинства в община Тунджа се идентифицират „Осигуряване на условия за качествено образование на децата и учениците от етническите малцинства, както и увеличаване на приема в средните и висшите учебни заведения“, „Опознаване, съхраняване и развитие на етническите общности на територията на общината“. В аналитичната част на Програмата за сферата на образованието се посочва, че към момента процентът на неграмотност сред ромските общности е висока.

Необходимостта от образование не е реализирана, слаб интерес от страна на родителите, липса на мотивация в учениците от ромски произход.

Очакваните резултати са: „Осигуряване на условия за общо участие на ромските деца в процеса на обучение в училище“ и „Популяризиране на културата на етническите общности“. През 2009г., въз основа на решенията на общинския съвет „Тунджа“ е одобрена Стратегия за развитие на образованието 2009-2015 и общинската програма за интеграция на етническите малцинства се актуализира.

Проектът „Училищните общности - модел на социализация и образователна интеграция в малките населени места“ цели прилагането на устойчив и ефективен подход за изпълнение на интеграционните процеси, осигуряване на условия за достъп до образование и започване на политика за предотвратяване на преждевременното напускане на училище в рамките на образователната инфраструктура на община Тунджа. Осъществява се в партньорство със сдружение с нестопанска цел Общински младежки комитет Тунджа и асоциация с нестопанска цел „Център за образователни програми и социални инициативи“ - Ямбол, чрез което взаимно са реализирани множество образователни и социални проекти с външно финансиране. Община Тунджа цели стимулиране и насърчаване на процесите на интеграция и превенция на ранното напускане на училище в училищните общности. Тези процеси се осъществяват чрез извънкласни дейности с целодневна организацията на учебния процес и чрез въвеждане на настойничество като форма на подпомагане на по-тясна интеграция на децата от ромски произход в училищните общности. Целта е да се увеличи компетенциите на педагогическия персонал и да се включат родителите като активна страна в училищните общности.

Стартирането на безплатен обяд за всички ученици от 8-те общински централизиранни училищата като елемент на целодневната организация на учебния процес е придружено от бързото нарастване на броя на полуинтернатните групи и от създаването на извънкласно съоръжение - Център за изкуствата и извънкласни дейности - Тунджа.

Настоящият проект увеличава опита и добрите практики на местната власт, както и на централизираното училище, насочени към изпълнение на две от основните национални приоритети в областта на образованието - целодневна организацията на учебния процес и интеграция на деца от етническите малцинства.

Проектът прилага цялостния подход с прякото участие на училищните общности в процеса на предотвратяване на преждевременното напускане на училище от учениците в малките населени места от селски тип

2.4 РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ В ИТАЛИЯ

Хората от групите Роми, Синти и Каминанти (RSC), живеещи в Италия се характеризират с хетерогенност (нееднородност) на: групи, диалекти и специфични езикови разновидности и култури. Последователните серии от мерки, с течение на годините, насочени към интеграцията, включването и законовото признаване на общностите на Роми, Синти и Каминанти като малцинства (национални или езикови) подчертава сложността на положението им.

Това статукво може да бъде по-добре разбрано, ако се вземе предвид факта, че при разглеждане на RSCобщностите, ние имаме предвид: италиански граждани, граждани от други държави в ЕС, граждани на държави извън ЕС, чужденци, които са получили убежище или субсидиарна закрила (хуманитарен статут; (де факто) хора без гражданство, родени в Италия от родители без гражданство. Освен това, понастоящем RSCобщностите не са концентрирани в определена област, а са разположени разпръснато в цялата страна. Старата концепция, която свързва тези общности единствено с подзначението за „номадство“ е преодолена: този термин е остарял както в езиково така и в културно отношение, тъй като той не представлява точно настоящата ситуация.

По-конкретно, общностите на Роми, Синти и Каминанти попадат „в рамките на така наречената

политетична категория, състояща се от елементи които са сходни по нещо, но притежават различни характеристики; гъвкавостта на тази идейна структура е позволила през годините включването на доста различни хора, с различен културен произход“.

Съответно, също и за думата „Роми“, това се отнася до широк кръг от групи и подгрупи, характеризиращи се с редица сходства, които включват езика, начина на живот, културните традиции и семейната организация. Освен това, трябва да се вземе предвид, че „ с течение на времето, културните особености са се слели с елементи от други населения, създавайки по този начин мощни комбинации и нестандартни форми на живот в сравнение с архетипа на Ромите“.

Имайки предвид нарастващите и все по-приложими международни, регионални и национални задължения, зачитането на основните права (член 2 от Италианската Конституция) и прилагането на принципа за формално и реално равенство (член 3, параграфи 1 и 2 от Италианската Конституция) насърчават реализация на неотложни подходящи мерки, с цел улесняването и по-специално приобщаването на тези общности, чиито условия на живот продължават да се характеризират с обективни недостатъци.

В резултат на това, необходимо е да се преодолее подхода за благосъстояние и/или спешни случаи, чрез прилагането на подходящи и конкретни мерки, така че равенството, равното третиране (член 3 от Конституцията на Италия) и основните права и задължения (чл. 2 от Конституцията на Италия) да могат да бъдат изцяло спазвани.

ПОЗОВАВАНЕТО НА ЧЛЕН 3 ОТ ИТАЛИАНСКАТА КОНСТИТУЦИЯ, КОЯТО ПРИЗНАВА РАВНОТО СОЦИАЛНО ДОСТОЙНСТВО НА ВСИЧКИ ГРАЖДАНИ, Е ОТ СЪЩЕСТВЕНО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ПОЛОЖЕНИЕТО НА ХОРАТА ОТ ГРУПИТЕ РОМИ, СИНТИ И КАМИНАНТИ, КОИТО ЧЕСТО СА ОБЕКТ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ, МАРГИНАЛИЗАЦИЯ (СОЦИАЛНО ИЗКЛЮЧВАНЕ) И СТИГМАТИЗАЦИЯ.

Оценява се, че в цялата страна има около 120,000/180,000 хора от групите Роми, Синти и Каминанти: половината от които са италианци; и останалите петдесет процента, въпреки че са съставени от чужденци, пребивават най-вече в Италия за постоянно.

Видимостта на ромските селища в покрайнините на големите градски области в Северна-централна и Северна Италия води понякога пренебрегване на важното присъствие на тези общности в други райони на страната. В Скампия (Неапол), където има над 1500 Роми от бивша Югославия, тяхното присъствие датира от края на осемдесетте години: второто поколение на Роми от бивша Югославия, въпреки че са родени в Скампия, е съставено от италианци. Също така в Пулия, на границата между Молизе и Аbruцо, съответната общност е разположена там до голяма степен за постоянно. В Ното, Сицилия, общността Каминанти живее там от края на петдесетте години (въпреки че все още има „полуномадски“ форми сред някои от тях), докато Северна Италия се характеризира с преобладаваща общност на Синтите.

Тази ситуация подчертава мултикултурализма и етническото разнообразие на съответната социална структура. Променливостта на населението в резултат на процесите на мобилност в рамките на Европа и извън нея, което е било затвърдено през годините, означава, че в някои райони на страната чуждестранното присъствие, редовно и не, достига важни нива и има значителен принос за икономическото развитие и благосъстояние на Италия.

Съветът на Европа счита, че процента на хората от RSC групите в Европа е около 11,155,000 единици. В момента, Румъния е страната с най-голям брой RSC хора (1 милион и 800 хиляди единици). Значителни данни също така са регистрирани в Испания, където хората от RSC групите са около 800 хиляди, докато в Унгария и България има между 700 хиляди и 750 хиляди единици.

Според данни на Европейският съвет (20), в Италия има около 170-180,000 Роми. Както напомнихме, имайки предвид разнородния състав на тези групи от населението, става ясно, че действителната количествена основа за изчисление, както за положението в Европа така и в Италия, не е нито еднозначна, нито окончателна.

По повод на първото секторно проучване, възложено от Извънредната Комисия на Сената за защита и насърчаване на човешките права, излезе наяве, че в действителност има, "вакуум на

знания, отчасти поради невъзможността да се извърши преброяване на базата на етническа принадлежност, но също така отчасти поради нежеланието да се декларира еднамного заклеймявана идентичност".

В рамките на Десетилетието на приобщаване на Ромите, 2005-2015, според доклада озаглавен: Без данни - няма напредък (юни 2010 г.): "Липсата на данни за Ромските общности остава най-голямата пречка да се направи оценка на условията на живот и да се анализира въздействието на съответните национални политики и мерки".

Както беше отбелязано от упоменатата по-горе комисия: "Без дизагрегация (разбиване по категории) на статистическите данни, е трудно да се поставят цели, да се определят средствата, които да се приложат и да се направи оценка на въздействието на конкретни решения. Необходимо е по-добро познаване на света на Ромите и Синтите, за да се прекъсне порочният кръг на невежество и предразсъдъци: невежеството води до предразсъдъци, които насърчават невежество".

Например, по отношение на Италия, Европейският Съвет оценява приблизително, че през Септември 2010 г. има средно присъствие на около 140,000 Роми – отправна точка която показва наличие на между 110,000 и 180,000 единици – съответстващи на 0.23% от общото население. Тази цифра се потвърждава и от посоченото по-горе проучване, проведено от Извънредната Комисия на Сената за защита и насърчаване на човешките права През 2010 г., според Министерството на труда, в Италия е имало около 130.000/150.000 Роми, от които приблизително 70,000 са италианци (24). Според едно скорошно проучване, стана ясно през 2010 г., от сравнителен анализ на данни, че:

- Хората от общностите Роми, Синти и Каминанти от всички възрастови групи възлизат на 0,22 – 0,25% от общото италианско население;

- Процентът на деца от RSC групите на възраст под 16 години (45%) е три пъти по-висок от средния за страната (15%), за същата възрастова група;

- Процентът на хората от RSC групите над шестдесет години (0,3%) е равен на една десета от средния за страната за същата възрастова група (25%).

Освен това, наличието на множество фактори от социално, езиково, етнографско, демографско, географско, културно-религиозно и работно естество не подпомага анализа на някои значителни промени, като например вътрешните движения (местения), миграционните потоци, и населените места.

Ромското население, произхождащо от Индия, се е намирало в Италия в продължение на повече от шестстотин години.

Сред най-старите исторически документи, които свидетелстват за тяхното пристигане в Италия, са тези отнасящи се до прехода към Форли (през 1422 г.) и Фермо (през 1430 г.) на група от около двеста „индийци“, пътуващи към Рим, за да получат индулгенции и защита от страна на папата. Въпреки това, вероятно е други групи вече да са достигнали до бреговете на Южна Италия през Гърция. Вместо да използват само един език от индо-арийски произход, различните групи в цяла Европа говорят Ромски диалект, който, макар и повлиян от местните езици, включвайки голямо количество чужди думи, се характеризира със значимо лексикално единство. И по-конкретен пример, докато общностите на Роми и Синти в Италия говорят Ромски диалекти и са съсредоточени главно в Северната и Централна част на Италия (в частност, Ромите са във всички райони, в цялата страна, докато Синтите са предимно в Северна Италия), то хората от групата Каминантиса концентрирани предимно в община Ното (Сицилия) и са приели местния диалект.

По приблизителни оценки: "Ромски популациите на древни населени места, намиращи се в различни райони на Централна и Южна Италия, заедно с групата Каминанти от Сицилия, възлизат на около 30 000 единици. Същите цифри се отнасят и за Синтите, предимно разположени в Централна-северна Италия, според което има: Пиемонтски Синти, заселили се целия район Пиемонт (въпреки че, от 2004 г., изглежда че Синтите в Пиемонт са по-малко от половината от общия брой на общностите, намиращи се в този район); Ломбардски синти, в районите на Ломбардия, Емилия и също така Сардиния; Синти мучини; Емилиански Синти в централната част на Емилия Романя; Венециански синти в района на Венето; Синти маркиджани в Марке, Умбрия и Латиум; Синти гакане, мигрирали от Германия през Франция, в

северна-централна Италия – Синти естекария в Трентино-Алто-Адидже (също и Австрия); Синти кранария в района на Карст (и Карния), Калабрезки Синти, установили се от векове в Калабрия; Абруцките Синти, чието присъствие датира чак до четиринадесети век, се намират в Абруцо и молизе, в Лацио, Кампания, Пулия и Марке съответно (въпреки че се открива значително тяхно присъствие също в Милано и други градове в Северна Италия), Роми челентани в района на Чиленто, Роми базалиск, обитаващи Базиликата и Роми пулиеци, който се намират в Пулия“.

Както бе упоменато, настоящата демографска ситуация е резултат от няколко миграционни потоци, които са започнали между петнадесети и шестнадесети век, макар че това явление се е развивало още по-силно след това, между двадесети и двадесет и първи век. В края на деветнадесети век, особено в периода между края на първата и втората световна война, е било регистрирано пристигането от Източна Европа на около 7000 роми от хърватски, калдерашки, истрийски и словенски произход (втори миграционен поток). Докато третата група (трети миграционен поток), е много по-голям с около 40 000 роми от хорохане (мюсюлмани от бивша Югославия), дасикхане (православни християни от сръбски, македонски и хърватски произход), Arlija / Siptaira (от косоварски и македонски произход) и румънски произход, пристигнали в Италия между 60-те и 70-те години.

През периода след втората световна война, в Италия вече съществува сложна "география на групи", много от които са добре интегрирани в селскостопанския сектор и в двата региона на Севера (каквото е случая със Синтите, разположени в долината на река По) и в райони в южната част на Италия. Въпреки това, този процес на интеграция е бил засегнат от индустриализацията и механизацията на селското стопанство в Централно-северната и североизточната част на Италия, което е принудило общностите на Роми и Синти да се преместят в средните и големи градове. Впоследствие започва последния значителен миграционен поток (четвърти), който все още продължава, макар и с възходи и спадове, следващ: първоначално, срива на комунистическите режими в страните от Източна Европа (1989-1991 г.); войната на Балканите; и в най-скорошно време, на разширяване на ЕС на изток (особено с пристигащите от Румъния и България). По-конкретно, голям брой румънски Роми са пристигнали в Италия от края на 90-те години нататък, докато Българските роми, които представляват отделна група, са започнали да пристигат в по-скорошен период.

В началото на 90-те години, миграционните потоци са се отнасяли предимно до Роми от Сърбия, Косово и Черна гора. Оценява се, че от 1992 г до 2000 г., Ромите пристигащи в Италия от бивша Югославия, Албания и Румъния, възлизат на около 16 000 единици, които са разпръснати в цялата страна. След създаването на нови държави на Балканите, много хора се оказват на практика без гражданство (въпреки че има и определен брой хора, на които е предоставен паспорт).

Особено ромското население от последния миграционен поток често се смесва с други имигранти, в условията на лишения и неблагоприятно положение, по границите на градовете. Липсата на разрешения за пребиваване утежнява тяхната социална нестабилност, освен че оставя настрана техните очаквания за интеграция/приобщаване. Има средно около 140,00 роми (приблизително 0,23% от общото население), повечето от които са деца и младежи, намиращи се в Италия, с италианско гражданство. Те могат да бъдат разделени в три основни групи по отношение на гражданството и периода на миграция:

- Първата група се състои от приблизително 70 000 души (италиански граждани), чиято първа регистрация датира от четиринадесети век и които са разпределени в цялата страна;
- Втората група се състои от около 90 000 Роми от Балканския регион (граждани на страни извън ЕС), които са пристигнали в Италия през 90-те години, особено след разпадането на бивша Югославия. Тази група се е заселила предимно в Северна Италия;
- Третата – и най-скорошна- група на миграция е съставена от Роми с румънско и българско гражданство (граждани на ЕС), които основно живеят в големите градове (Милано, Торино, Рим, Неапол, Болоня, Бари, Генуа).

В ДОПЪЛНЕНИЕ КЪМ ТЕЗИ ГРУПИ, **ТРЯБВА ДА СЕ УПОМЕНАТ И ТЕЗИ НЕРЕДОВНИ (НЕЗАКОННИ) РОМИ, ЧИЙТО ТОЧЕН БРОЙ ВСЕ ОЩЕ НЕ Е ОФИЦИАЛНО ОПРЕДЕЛЕН.** НАПРИМЕР, ПРЕФЕКТУРАТА НА РИМ Е УСТАНОВИЛА ПРИСЪСТВИЕТО НА 12,000/13,000 НЕРЕДОВНИ РОМИ НА МЕСТНА ТЕРИТОРИЯ, В СРАВНЕНИЕ С 7,000 ЗАКОННИ РОМИ ЖИВУЩИ В ОКОЛО 20 НЕРАЗРЕШЕНИ ЛАГЕРА.

Специално внимание следва да се обърне на тези деца и младежи от RSC групите, които влизат в конфликт със закона в много ранен етап от живота си, поради своите несигурни условия на живот: тези, които са в контакт с и / или под опеката на Службите за малолетни са предимно с произход от Синтите и са били установени в Италия от дълго време. Сред престъпленията, извършени от непълнолетни от RSC групите, има и престъпления против собствеността, които често биват извършвани поради състояние на крайна нужда. Дори при престъпления, свързани с трафик на наркотици, се забелязва нарастващо участие на малолетни от RSC групите.

В този контекст, трудно е да се подпомогне участието на детето в нормален житейски план, който включва конкретно планиране на дейности като посещаемостта на училище или курс на обучение. Подобен житейски план винаги изисква социална и семейна подкрепа, която да помогне за по-успешно изтъкване на нуждите, засилване на мотивацията, споделяне на успехите и провалите - да бъде положително трансформиран в един прозорец към възможностите. Поставянето (изпращането) в общност, според решението на съда за непълнолетни, е мярка на изключително приобщаване, която подпомага за преодоляване на трудни социални условия, а също така и намалява и прибягването до наказание за задържане. Италианските власти обикновено прилагат така наречените алтернативни мерки по отношение на наказанията за задържане, така че, тези младежи, които влизат в конфликт със закона да могат, например, да присъстват на задължителни учебни занятия или да са ангажирани в курсове за обучение или в гъвкави форми на работа, отговарящи на техните специфични нужди. В по-общ план, трябва да се подчертае, че присъствието на хора от групите Роми, Синти и Каминанти варира и се различава в италианските селски райони.

Като припомним, след Втората световна война, "в Италия е съществувала сложна география на ромските групи, много от които са били добре интегрирани в селскостопанския сектор, както в богатия север (каквото е случая със Синтите в долината на По), така и на юг, и са били засегнати от аграрната реформа." Този процес на интеграция е бил подкопан от постепенния и необратим процес на трансформация на сектора на селското стопанство, което включва нарастваща механизация и специализация на производството, а следователно и масовото изгонване на работна ръка, включително Роми и Синти, които междувременно са възобновили преместването си към средни и големи градове. Въпреки масовото изселване от селските райони, различни проучвания докладват за присъствие на RSC групите, макар и разпокъсано. Хора от RSC общностите остават в райони, характеризиращи се със селско стопанство, където съществува голяма необходимост от широко ползуване на работа с ниско ниво на професионализация - поне за някои етапи от производството. Присъствие на RSC групите е регистрирано както сред местните стопанства (семейни групи които сега са установени на местно ниво) така и сред имигрантската работна сила, често наемана на непостоянен принцип. В последния случай, имаме предвид работници от Източна Европа, особено от Румъния и България.

Следва да се изтъкне, колко често тези работници са склонни да не декларират произхода си - по-скоро те се представят чрез гражданството в страната на произход. Под съответният макро-селски регион, характеризиращ се с този тип присъствие, се има предвид Пулия и Кампания, където има райони с интензивно земеделие. В сектора на селското стопанство, конкретни RSC общности изпълняват специфични дейности, като например Абруци, отнасящи се до специфичния контекст на региона. В тази връзка, трябва да се споменат тези дейности, свързани с "търговията и преработката на конско месо и месо от други животни (т.е. магарета, мулета). Тяхното присъствие на панаири и пазари е постоянно и съществено. Много специализирани касапи са от Ромски произход." Основните посредници на панаири на добитък в Централна Италия обикновено са Роми (Абруци роми).

Също толкова важно е и споменаването на някои по-малки селски райони, където има RSC общности, заселващи се там поколение след поколение. Тези групи, които не са непременно заети в селското стопанство, работят в сектора на производство (търговско производство и занаяти). Въпреки, че отдават привилегия на отношенията в рамките на своите

общности, тези хора от RSC групите, живеещи в тези условия, обикновено са добре интегрирани в местното общество. Тази именно ситуация и съответната макро-област за която това се отнася, са части от Централна и Северна Италия.

RSC общностите често откриват модели за установяване и настаняване, разположени в крайградските части на общини – площи, попадащи също в рамките на селските райони. В тази връзка, трябва да се упоменат изоставени ферми, които са притежание в повечето случаи на местните власти и те са склонни да ги направят достъпни за хората от RSC групите, като алтернатива на лагерите. В някои случаи, тези жилищни решения са резултат от личен избор, направен от хората от RSC групите, мотивирани от факта, че този тип жилище е по-подходящо за настаняване на разширени семейни групи. Въпреки това, предвид липсата на възможности за заетост на местно ниво, хората от RSC групите са склонни да развият форми на пътуване до работа в търсене на възможности за печелене. В този случай, съответният макро-район се отнася главно за големи по размер общини. По-общо казано, членовете на тези общности са изправени пред сложни икономически и жилищни условия.

Общностите на Роми и Синти са все предимно смятани от италианското население като цяло за "номадски народи", въпреки че повечето от тях имат постоянен престой за продължителни периоди от време. Вследствие на това, много хора от RSC групите се установяват или са настанени в лагери, а не в обичайни жилищни модели, което обаче, ограничава възможностите им за приобщаване/ интеграция.

Както беше отбелязано от много международни организации, на местонахождението на така наречените "номадски лагери" отрицателно благоприятства сегрегацията и затруднява всеки процес на интеграция/ приобщаване. Въпреки това, дори при разглеждането на тези случаи, в които те са намерили по-стабилни форми на жилища, се разкрива ситуация на „гетизация“ (формиране на гета) и / или само-сегрегация, които възпрепятстват процеса на интеграция / приобщаване. Социалното изключване, което хората от RSC групите изпитват, се определя от сложни и взаимосвързани причини, засягащи както приемната общност (домакин), така и самите RSC общества. Най-разпространената и вредна тенденция - да се свързват всички форми на отклонение и престъпност с имиджа на хората от RSC групите - се потвърждава както от обществени проучвания така и от общественото мнение по такъв начин, че тези общности са разглеждани и обозначени много по-отрицателно от всички други. Предварително следва да се отбележи, че в рамките на различните RSC групи, живеещи в Италия, съществуват много различни правни положения, тъй като те включват италиански граждани; гражданите на ЕС; граждани на трети страни; в допълнение към тези – лица, които вследствие на конкретни геополитически развития са загубили своето гражданство. В частност, в рамките на тези общности пристигнали в Италия през 90-те години, след разпадането на бивша Югославия, които са бягали от Балканските войни, е имало хора без валидни документи за самоличност, които следователно не са могли да докажат своята самоличност: повечето от тях трябва да се считат де факто за лица без гражданство (макар и че сега, някои от тях имат собствен паспорт и са в положение на административна изправност).

Малко вероятно е, че тези, които желаят да им бъде предоставен статут на лица без гражданство по закон, могат да го постигнат, докато за признаването на подобен статут е необходимо да се представи удостоверение за пребиваване и разрешение за пребиваване, заедно със съответната молба. За повечето Роми навлизащи наскоро в италианските граници, оставя висящ важния въпрос за тяхното узаконяване. Така например, за тези които са родени в Италия и живеят в лагерите, придобиването на италианско гражданство на възраст от 18 години е възпрепятствано от невъзможността да представят документация, доказваща тяхното непрекъснато пребиваване в Италия за целия период на детството им (т.е. 18 години).

Що се отнася до тези хора без гражданство, които едновременно нямат ясна националност ("неопределено гражданство") и разрешение за престой, необходимо е те да бъдат узаконени или да получават документи, идентични на тези, предоставени на другите граждани. Постоянната заплаха от изгонване от Италия, тясната зависимост между разрешението за пребиваване и трудовия договор, трудностите за получаване на достъп до основни услуги (включително такива отнасящи се до социални и здравни услуги) конкретно спъват един плодотворен процес на социална интеграция / приобщаване. Значителното присъствието на не-италианци сред хората от групите Роми, Синти и Каминанти повдига редица въпроси по отношение на тяхната интеграция и цялостното им приемане и престой в Италия.

2.5 РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ В ТУРЦИЯ

Хората от Ромски произход в Турция (на Турски: Türkiye'deki Romanlar) са етническо малцинство. Те произхождат от времето на Византийската империя. Съществуват документирани данни за тяхното присъствие през 9-ти век в Мала Азия, според които те са пристигнали от Персия. По протежението на Османската империя, Ромите също така се заселили в Румелия (Югоизточна Европа) под османско владичество. Сулукуле е най-старото Ромско селище в Европа. Потомците на Османските роми са известни днес като Хорахане Рома и обикновено са последователя на исляма.

В Турция има по официални данни около 500,000 Роми. Според различни турски и не-турски приблизителни оценки, броя на Ромите достига до 5,000.000, докато според турски източник, те са само 0.05% от населението на Турция (или приблизително 135 000 души) /1/. Въпреки това, обществени активисти твърдят, че тези цифри е се основават на остаряло преброяване. Те спорят, че действителният брой на Ромите в Турция е близо 2 милиона. Изследователите изтъкват, че въпреки че ромите в Турция не са изправени пред същите дълбоко вкоренени предразсъдъци като тези с които се сблъскват в други части на Европа, дискриминацията все още продължава да съществува. Закони, датиращи от 1930г. позволяват на Турското правителство да откаже гражданство на някои Роми и дават власт на полицията да контролират „цигани, които нямат подходяща работа“.

ОБРАЗОВАНИЕ

Образованието е от жизненоважно значение за запазване на езика, културата и религията на едно малцинство и за предаване на идентичността от едно поколение на друго. Повечето международни договори гарантират правото на образование за всички, докато специални механизми за защита на малцинствата очертават обхватът на това право за етнически, езикови и религиозни малцинства. Образованието на майчин език, изучаването на майчиния език, недискриминацията в системата на образованието, достъпа до образование и преподаване на религия са някои от темите, които се разглеждат в тези механизми и са признати като основни за малцинствата.

ОТКАКТО РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ БЕ СЪЗДАДЕНА ПРЕЗ 1923Г, МАЛЦИНСТВАТА СЕ ВЪЗПРИЕМАТ КАТО ЗАПЛАХА ЗА НЕДЕЛИМАТА ЦЯЛОСТ НА ДЪРЖАВАТА, С НЕЙНАТА ТЕРИТОРИЯ И НАЦИЯ, ЗАЛЕГНАЛИ В КОНСТИТУЦИЯТА НА ТУРЦИЯ

Тази идея е оказала сериозно въздействие върху цели поколения от малцинства при опита им за достъп до техните основни права в Турция, включително и техните образователни права. Днес, много от членовете на малцинствените общности смятат, че турската образователна система работи с цел да ги асимилира.

Турската идентичност и национализъм се насърчават като основни ценности, докато различните култура, история и религия на малцинствата са игнорирани. Тъй като Турция признава само арменците, евреите и ромеите (гърците) като малцинства, други малцинства нямат право да откриват свои собствени училища. Никой малцинствен език не може да се използва в държавните училища като език на който се преподава; и нито един от тези езици не може да изучава в държавните или частни училища като предмет (език) по избор. Въпреки че процесът на присъединяване към Европейския съюз (ЕС) има частичен положителен ефект върху образователните права на малцинствата в Турция, много остава да бъде направено още. ЕС трябва да наблегне повече върху малцинствата в Турция в своите доклади за напредъка по присъединяване, особено предвид факта, че най-необлагодетелстваните общности в Турция, като разселени кюрди и роми, остават изключително маргинализирани (изолирани), включително в областта на образованието. Разрушаването на ромски райони поради проекти за „урбанизация“ са довели до разселването на много Роми и на стотици деца, които нямат възможност да ходят на училище. Права (МПИСКП), Конвенцията за правата на детето за премахване на всички форми на расова дискриминация (ICERD) и Международния пакт за граждански и политически права (МПГПП), са сложениограничения на разпоредби, които се отнасят до правата на малцинствата и малцинствените права на образование. И въпреки че са предприети някои стъпки към подобряване на образованието на децата, включително кампания насочена специално към момичетата, нито една от тези мерки (някои предприети в сътрудничество с международни агенции) не са конкретно насочени към групи в неравностойно положение, като например Ромите, разселените деца, както и лица ангажирани със сезонна работа. Налице е също така историческа липса на консултация с малцинствата за това какви мерки трябва да се предприемат за насърчаване и защита на техния достъп до образователни права.

Процесът на присъединяване към Европейския съюз (ЕС) е довел до реформи. Критериите от Копенхаген, приети от Европейския съвет през 1993 г., определят на какводържавите кандидатитрябва да обърнат внимание, преди да станат членове на ЕС. Гарантирането на правата на малцинствата в съответствие със стандартите в ЕС е сред изискванията. В

резултат от кандидатурата си, Турция прие няколко пакета с реформи, включително някои отнасящи се до образователните права на малцинствата, по време на процеса на присъединяване, който започна през 1999 година.

ПОЛИТИКА НА ТУРЦИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ПРАВА НА МАЛЦИНСТВОТА

В исторически план Турция е дом на много етнически, религиозни и езикови малцинства, включително арменци, асирийци, гърци, халдийци, кюрди и езиди. Поради миграции през цялата история, Анадол е станал дом на дори повече групи, като евреи, роми и някои европейски общности, включително французи и италианци. Османците, които категоризирали обществото като мюсюлмани и немюсюлмани, били сравнително толерантни към културните права на немюсюлманите, включително правото им на образование; на тях им е било гарантирано правото да откриват и управляват свои собствени училища.

В Турция, образователната система е изключително централизирана. Дирекциите за национално образование, чиято работа е подчинена на Министерството за национално образование, са базирани във всяка провинция. Учебна програма е единна и разработена централно, независимо от демографията и културното, социално и икономическо положение във всяка провинция. Учебниците са одобрени в Анкара и училища и дирекции нямат никакъв принос.

Въпреки, че новата учебна програма се основава на конструктивизъм - метод, който позволява на учителите да я адаптират в контекста на нуждите на учениците, този подход не се използва в степената до която би могъл поради липсата на обучение на учителите, наред с други проблеми. Не съществува ефективна консултация между Министерството на националното образование, членове на малцинствата и учители от малцинствата.

Правото да получат образование е едно от основните права, гарантирани на малцинствата според международните закони. Член 42 от Турската конституция гарантира правото на обучение и образование на всички, и основното образование е задължително и безплатно в държавните училища. То изисква държавата да осигури стипендии и други помощни средства, за да се даде възможност на ученици, които не разполагат с финансови средства, да продължат образованието си, и да предприеме необходимите мерки, за да подпомогне тези, които се нуждаят от специално образование. Член 7 от Основният закон за национално образование гарантира правото на образование на всеки турски гражданин. Член 4 от същия закон гарантира правото на достъп до образователни институции, независимо от езика, расата, пола и религията на лицата и заявява, че няма да се дават привилегии на който и да е човек, семейство, клас или категория хора в образованието. Член 8 гласи, че на всеки, както на жените, така и на мъжете, са гарантирани на равни възможности и средства в образование, и тези, на които липсват финансови средства могат да получат стипендии, безплатни обществени и друга помощ. Взети са специални мерки за деца, които се нуждаят от специално образование и защита.

В Турция не съществува събиране на данни категоризирано по етнически показатели поради това не е възможно да се дадат определени цифри за степента на грамотност сред малцинствата.

РОМСКИТЕ ДЕЦА

В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Положението с образованието на ромите се възприема като обезпокоително. Въпреки доклада, че положението варира на различни места, широко разпространени проблеми са наличието на Ромски деца, които никога не са били записани в учебната система, високата честота на отказване от училище и/или непостоянна посещаемост в основното образование. Процентът на ранно отказване от училище е най-висок при момичета от ромски произход, което е отчасти свързано с ранната възраст за женитба. Процентът на записване в предучилищното образование се счита за минимален, както и броят на ромските деца които преминават към средно образование. Барьерите за непрекъсната посещаемост (на училище) са многобройни и са свързани с други ситуации на социално изключване пред които много ромски семейства са изправени, като например липсата на достатъчни финансови средства за да издържат децата в училище или необходимостта от това децата да допринасят към семейните доходи. При възрастните роми обикновено се наблюдават ниско ниво на формално образование и висок процент на неграмотност и на тях им липсват важни умения за да получат достъп до работни места в официалния пазар на труда. Изглежда че малко от Ромите имат достъп до основните образователни програми за възрастни.

Въпреки че понятието за сегрегирани класове в училище не съществува в Турската образователна система, високата концентрация на ученици от ромски произход в някои училища е често явление и това обикновено има тенденцията да понижава качеството на образованието. Бе съобщено, че в някои случаи се забелязва положително отношение в училищата към Ромите, но също така понякога се случва учителите да не обръщат достатъчно

внимание на ромските ученици, поради ниските очаквания за тяхното представяне. Друг фактор, който възпрепятства ромските деца е, че те обикновено не разполагат със стая у дома си в която да могат да учат. Освен това, когато посещават смесени класове, техният стил на обличане в училище понякога може да бъде причина за тормоз от страна на връстниците им. Според докладите, когато ромски семейства са се преместили поради принудително изселване или доброволна миграция, често срещано е децата да не биват изпратени на училище на новото им местонахождение..

КЛЮЧОВИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПОЛИТИКАТА В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО НА РОМСКИТЕ ДЕЦА

■ Осигуряване на достъп до образование на ромските деца и записването на нерегистрираните деца в училищната система, въпреки липсата на необходимите документи за самоличност, обръщайки специално внимание на ромските момичета чрез целенасочени усилия за достигане до техните родители.

■ Предотвратяване и справяне с отсъствията от училище и ранното отказване от основно образование, със специален акцент върху ромските момичета, включвайки всички действащи лица от институциите, които са заинтересовани на местно ниво и премахване на бариерите, като например липсата на финансови средства, трудности при достигането на отдалечени училищни центрове, неподходящо облекло и т.н. чрез специална подкрепа, и конкретно насочено към ромските момичета.

• Повишаване на осведомеността сред ромските родители относно важноста на образованието, със специален акцент върху значението на образованието за ромските момичета, както и подобряване на комуникацията между ромските родители и училищните центрове. Насърчаване на образователните институции към укрепване на отношенията с родителите роми и включването им в редовните дейности.

- **ИНВЕСТИРАНЕ НА УСИЛИЯ В ПОВИШАВАНЕ НА СТАНДАРТИТЕ ЗА КАЧЕСТВО В ОБРАЗОВАНИЕТО В ТЕЗИ УЧИЛИЩА, КЪДЕТО ИМА ВИСОК ДЯЛ НА РОМСКИ УЧЕНИЦИ. ПРИВЛИЧАНЕ И ЗАДЪРЖАНЕ НА ВИСОКО-КОМПЕТЕНТНИ УЧИТЕЛИ В УЧИЛИЩА, НАМИРАЩИ СЕ В РАЙОНИ С НИСКО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО НИВО, КЪДЕТО ЖИВЕЯТ РОМИ.**

■ Установяване на методологии за предоставяне на допълнителна подкрепа за ученици с ниски постижения

• Активно насърчаване на преминаването към средно образование на учениците от ромски произход, с особен акцент върху ромските момичета, чрез въвеждане на необходимите мерки за обществената осведоменост и подкрепа (например частни уроци, транспорт, помощ след училище)

■ Увеличаване на процентна записаност на Ромски деца в предучилищното образование.

■ Определяне на критерии за равно третиране на ромските деца в образователната система.

■ Повишаване на информираността сред специалистите в образованието относно аспекти от положението и културата на Ромите чрез организиране на обучения и семинари.

• Подпомагане на дискусии, обмен на знания и взаимно обучение между специалистите и самите роми.

• Увеличаване на данните относно положението на ромите по отношение на образованието - като се обръща специално внимание на положението на ромските момичета - чрез стимулиране на изследванията и мониторинга.

• Подобряване на основното образование и грамотност сред възрастните роми - със специално внимание към жените от ромски произход - чрез предоставяне на информация относно предлагано обучение за възрастни и адаптирането и към конкретните обстоятелства и нужди.

• В областта Конак, Ромите живеят предимно в Ege Mahallesi (квартал), Yenisehir Mahallesi, Hilal Mahallesi, Sarakya Mahallesi и Guney Mahallesi. Въпреки че не съществува понятие за сегрегирани училищни класове в образователната система, високата концентрация на ученици от ромски произход в някои училища е честа срещана. Основно училище Sakarya, Основно училище Gazi Osmanpasa, Основно училище Ismetpasa, Средно училище Sehif Fazil Bey и Средно училище Ziya Gokalpса училищата, които Ромските деца най-вече посещават. Интервютата проведени с ръководители на училища и учители ни показват, че най-често срещаните проблеми сред ромските ученици са висок процент на отказване от училище, проблеми с посещаемостта и неграмотност през третата или четвърта година в началното училище. Други проблеми които бяха споменати са:

- Ранно напускане на училище поради женитба в ранна възраст
- Започване на работа в ранна възраст за да помагат на родителите
- Липса на цели в живота
- Липса на дисциплина

- Безразличие
- Закъснения
- Смущаване на реда
- Ниско ниво на образование на родителите

В заключение, образователните проблеми при децата от ромски произход, живеещи в района на Измир и в частност в област Конак са сходни с тези в останалата част от страната. Следователно, основните предизвикателства пред образователната политика остават същите.

РОМСКА ОБЩНОСТ В ИЗМИР

Няма официална информация относно броя на Ромите, живеещи в Измир. Въпреки това, според приблизителни оценки, ромското население възлиза на около 300,000 души. Това население обитава предимно областите Конак, Менемен и Борнова.

3.1 РАВЕН ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ

За да опишем настоящата ситуация, отнасяща се до гаранции за ромите да получат равни възможности за достъп до системата за качествено образование, ние сме събрали и анализирали информация от Ромски асоциации (сдружения), участващи в проекта.

За да разберем различните причини, които играят роля при достъпа на Ромите до качествено образование, трябва да разгледаме трите аспекта, които оказват най-голямо влияние: семействата и учениците, както и други аспекти.

Ние ще подходим към този анализ от гледна точка на учениците и семействата.

1.1 СЕКРЕТАРСКА ФОНДАЦИЯ НА РОМИТЕ

Източниците, използвани за събиране на информация бяха следните:

Наблюдение на работната сила - 2013 година.

■ Проучването „Ромските ученици в средното образование в Испания. Сравнително изследване“, FSG 2013 г. в Мадрид. Министерство на здравеопазването, социалните услуги и равенството

• "Оценка на образователната нормализация на ромски ученици в основното образование", FSG 2010 г. в Мадрид. IFIIE / Институт за жените

• "Образователни статистики за Испания. Период 2010-2011", издание 2013г. Министерство на образованието, културата и спорта (2013) за общото население

• 2015-16 Статистика на FSG за района на Валенсия, където са извършени образователни интервенции (намеси) в Кастелон, Валенсия, Торент, Ла Кома (Патерна) и Аликанте в 47 училища, работейки с 418 деца от основното и средното училище.

Различни аспекти оказват влияние, като например достъпа до училища, възрастта, на която детето първо започва училище, посещаемостта, отсъствията и напускане (отказване) от училище.

Възраст, на която детето започва училище: по отношение на достъпа до училища, повече от половината Ромски деца започват училище на три годишна възраст. На шест годишна възраст, когато започва задължително образование, на практика 100% от ромските деца посещават училище. Учениците се интегрират в училищата, без каквито и да е значителни проблеми и отговорността за образованието се носи от семействата (FSG, 2010).

Присъствие: наблюдава се пълно присъствие в основното училище, освен в случаите на заболяване: тези семейства са по-несклонни да водят децата си на училище, когато се появят някакви болестни симптоми. Що се отнася до средното училище, нивата на посещаемост не са толкова положителни и поради горепосочените причини, демотивацията на родители и деца води до по-ниска посещаемостта и се появяват плашещите проблеми с бягане от училище.

РЕДОВНО ОТСЪСТВАНЕ:

РОМСКИТЕ УЧЕНИЦИ ИМАТ ПРОЦЕНТ НА РЕДОВНО ОТСЪСТВАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ ОТ 14.5% - ТОВА Е ПРОЦЕНТА НА УЧЕНИЦИТЕ, КОИТО ПРОПУСКАТ УЧЕБНИ ЗАНЯТИЯ БЕЗ ОСНОВАТЕЛНО ИЗВИНЕНИЕ ЗА ПОВЕЧЕ ОТ ЧЕТИРИ ДНИ В МЕСЕЦА, ПРОПОРЦИОНАЛНО НА ОБЩИЯ БРОЙ ЗАПИСАНИ УЧЕНИЦИ.

Освен това, от всички записани Роми, 22,9% пропускат учебните часове поне един ден в месеца без всякакво извинение; това се нарича процент на отсъствие. Трябва също да се отбележи, че тези показатели са изчислени въз основа на информация, дадена от самите ученици, което означава че е вероятно цифрите да са подценени, тъй като учениците са склонни да си признават по-малко дни (на отсъствие). Важно е да се подчертае въздействието, което бягането от училище оказва в средното училище, където данните отразяват по-висока честота на редовно отсъстване и отсъствия отколкото в други етапи на образованието, въпреки че, както се вижда от предишни проучвания, редовното отсъстване започва да се проявява още в основното училище. Процентът на редовно отсъстване на този етап е 14,3%, и е по-силно изразено сред ромските момичета (16.0%), отколкото при момчетата (12,8%). В същото време, процентът на отсъствия, който включва отсъствия от един до четири дни в месеца - е 26,4%. Поради това може да се заключи, че цифрите рисуват една тревожна картина на бягане от училище сред ромската общност. Постоянните отсъствия и бягане от училище в крайна сметка довеждат до невъзможност за придобиване на основни знания и липсата на минимално ниво на образование. Лошите образователни резултати карат тези недоволните деца да напуснат училище окончателно, при ограничени възможности и малко мотивация да се върнат към образованието си, тъй като имат усещането за личен провал (FSG, 2013 г.).

Отказване от училище: изоставянето на обучението е един от най-сериозните проблеми за образованието на ромите, тъй като, на първо място, то засяга голяма част от ромските младежи и на второ място, то оказва силно въздействие върху насърчаването и участието на Ромската общност в социалния, икономически и културен живот в Испания.

Днес, докато 64,4% от ромските момичета и момчета от 16 до 24-годишна възраст не са получили своята диплома за средно образование, което означава, че те не са завършили задължителното образование, цифрата за всички момичета и момчета в тази възрастова група е само 13,3%. Това представлява разлика от 51,1% между съответните проценти на преждевременно напускане на училище (FSG 2013 г.).

Децата първоначално започват да обмислят идеята за отказване от обучение през шестата година от началното училище, когато започват да говорят за записване в средното училище. Просто страхът от отиване в ново училище е достатъчен за да парализира семействата и

техните деца в намеренията им да продължат със задължителното образование. Когато преходът към ново училище е придружен от FSG специалисти, идеята за отказване бива потушена и се превръща в мисли за "имам възможността да продължа обучението си". И ако продължаваме да работим с методология, която включва съпровод на ученика отблизо (индивидуални частни уроци), посредничество с училището и подходящи образователни насоки за семейството и детето, то тогава може да има надежда, че детето ще завърши средното училище и вземе диплома.

Ако анализираме процента на отказали се ученици в диапазона на възрастта между 18 и 24 години, ключовият показател е процента на ранното напускане на училище, който измерва процента на младите хора между 18 и 24 години, които вече не са в системата на образование или обучение и чиято най-висока степен на образование е средно образование или по-ниско. Това е показател от особено значение, тъй като той е инструмент за оценка на представянето на държавите-членки на Европейския съюз в областта на образованието. Резултатите показват, че 63,7% от ромските младежи на възраст между 18 и 24 години (64,4% от момичетата и 63% от момчетата) са се отказали преди преди завършване на незадължителното средно образование, което означава, че максимална достигната степен на образование при тях е задължително средно образование. Цифрата за всички младежи възлиза на 25%, което означава разлика от 38,7%. Противно на общите тенденции сред ромското население, момчетата са тези които имат най-висок процент на преждевременно напускане на училище (FSG, 2013 г.)

До 14-годишна възраст, нивата на обучение при Ромите са много сходни с тези на общото население. От 15 годишна възраст и нагоре, броят на ромските момичета и момчета в училище започва да намалява непрекъснато, с един много значителен спад от 30,8% между 15 и 16-годишна възраст, възрастта, на която се завършва задължителното образование (FSG, 2013).

От гледна точка на пола, трябва да подчертаем разликите открити между момичета и момчета при възрастта на която те напускат образователната система, като в случая на младите момичета от ромски произход, процентите на отказване от училище започват да бъдат значителни още на 12-годишна възраст (FSG, 2013 г.).

По учебни години (класове), най-високата концентрация на напуснали се открива през втората година на задължителното средно образование (през тази година има също и най-висок процент на повтарящи ученици). При сравнение на тези данни с възрастта на напускане (16 години), ние можем да заключим следователно, че преждевременното отказване от училище е повлияно от слаби образователни резултати, липсата на подходяща среда и переодичното повтаряне на класове, тъй като на 16-сътветната учебна година, на теория, би трябвало да бъде четвърта година от Испанското задължително средно образование (FSG, 2013 г.).

При това положение, въпросът който трябва да си зададем е какво мотивира ромските деца да се отказват от училище. В тази връзка следва да се отбележи, че основните причини посочени от Ромите при решението им да напуснат училище, са свързани с факта, че те са уморени от учебния процес или не харесват това, което са изучавали (30.9%), и по семейни причини (29.5 %). В последният случай, обаче, се наблюдава доста поразително отклонение по полов признак: семейните причини са посочени от 42,7% от момичетата, в сравнение с 14,9% от момчетата. За ромски момчета, обаче, желанието да си намерят работа е основна причина за отказване (21,7%), докато тази причина се изтъква само от 9,3% от момичетата (според анкети на FSG през 2013).

Други аспекти, които трябва да бъдат изтъкнати и изучавани са училищната среда, взаимоотношенията с връстниците им, отношения на взаимна подкрепа с връстници и отношения с учителите (окачвания, отношения на доверие, възприемане на ученика).

Училищна среда: когато говорим за основните училища, средата там е подходяща и, може би, твърде бащинска... "прекалено" бащинска, защото по-късно реалността, пред която родителите са изправени в средното училище е толкова различна, че много семейства никога не се приспособяват.

Средата в средните училища се променя – там няма училищен стол, няма свободни извънкласни дейности, има правила, които не могат да се подминават с лека ръка и ако се пренебрегват, то това води до докладване и наказания, с които тези семейства не са свикнали в основното училище. В допълнение, испанските редовни средни училища (IES) са масови училища, където предразсъдъците са много по-често срещани отколкото в специалните CAES училища, и към тези ученици се отнасят по различен начин - и понякога те са отблъсквани - в сравнение с другите ученици.

Училището като институция е предимно предназначено и насочено към мнозинствен, стандартен тип ученик, който в много случаи е еднороден.

Разнообразието често се възприема като проблем, свързан повече с необходимостта да се компенсират затруднения, отколкото като един от аспектите, които могат да бъдат обогатяващи за всички ученици като цяло. Така че, понякога отношенията се базират на липса на взаимно разбиране и неуспех при насърчаването на взаимоотношения между равни.

Взаимоотношения с връстниците им. Взаимоотношения с връстниците им са напълно уместни

както в основното, така и в средното училище. Както всички тийнейджъри, те търсят свои равни, модели за подражание, връстници с които споделят най-много занимания.

Много положително е, че във всяко училище има по-възрастен ученик - модел за подражание, който се обучава и постига добри резултати, особено в средното училище.

Когато се намират в третата и четвъртата година на задължителното средно образование, и тъй като, за съжаление, все още има малко ромски ученици на този етап, то тогава те се интегрират все повече със своите неромски връстници и изграждат взаимоотношения по същия начин, както другите тийнейджъри.

Отношения на взаимна подкрепа с връстници: Тези отношения се различават в зависимост от това дали става дума за основно или средно училище. В основното училище, отношенията сред учениците в един клас са по-равнопоставени. В средното училище, както и при всички други тийнейджъри, по-ученолюбивите ученици и проблемните ученици образуват отделни групи. Същото се случва и с нашите ученици: прилежните ученици се обединяват на една страна и размирниците на друга. Въпреки това не се забелязваше разлика при сравнение с мнозинствената група на не-ромски тийнейджъри в училището.

Разликите могат да се появят, когато нашите деца не могат да участват в екскурзии, да си купуват учебни материали и т.н., поради ниски семейни доходи. Тук е мястото, където разликите са склонни да се появят между учениците, водейки до това че учениците с които работим се чувстват отхвърлени от училището или се чувстват много по-малко интегрирани в групата отколкото би трябвало.

Отношения с учители. Очаквания (в средното училище). Има още много което да се желае от очакванията на учителя за тези ученици. В повечето случаи детето е заклеявано от учителите, преди те дори да се оценили академичното му представяне, така че в много случаи учителя е този който кара детето да си мисли, че не е способно да се учи. Когато децата идват от CAES училище, проблема се влошава още повече, тъй като те се считат за второкласни ученици и преобладаващото мнение е, че никой от тях няма да се справи и завърши училище, докато действителността е друга...според опита на FSG Това което се е случило, е, че този ученик е бил съпътстван и подкрепян по време на средното училище и проблемите му са били разрешени когато са възникнали.

ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ КОИТО УЧИЛИЩАТА ДНЕС ПРЕДЛАГАТ НА ТОЗИ ВИД УЧЕНИЦИ СА НАПЪЛНО НЕГАТИВНИ, АКО ПРЕСЛЕДВАНАТА ЦЕЛ Е ОБУЧЕНИЕТО ИМ. АКО ЦЕЛТА Е ТЕ ДА БЪДАТ ДЕМОТИВИРАНИ ЗА ДА СЕ ОТКАЖАТ ОТ ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ, ТО ТЕ СА НАМЕРИЛИ ПРАВИЛНИЯ НАЧИН ДА ПОСТИГНАТ ТОВА

Ако разгледаме основното училище, учителите там са с по-практически подход и разбират мотивацията на учениците по-добре. Но в много случаи, прекаленото бащинско отношение (понякога неизбежно), създава зависимост у ученика към тези училища, която след това става пречка при взаимоотношенията му с преподаватели в средните училища.

Отношения на доверие между учител и ученик: има много малко учители, които създават това доверие със своите ученици. Ако говорим за основното училище, то това съществува, но ако говорим за средното училище, там откриваме много малко учители, притежаващи способността да изградят отношения на доверие с тези деца. Учителят, който гради това доверие с учениците, е професионалист който лично се ангажира с тях, но инициативата за това е лична, не наложена от професионална гледна точка понеже е част от длъжностната му характеристика.

На учителите им липсва подготовка и обучение за да използват подходи, основани на оказване на внимание на културното разнообразие, което включва етническите малцинства. Това е една от причините, поради която на учениците им липсва вяра в себе си и те не са в състояние да завършат задължителното образование; и липсата на положителни модели за подражание, както в класната стая, така и в непосредствената им среда е друг фактор на влияние за тяхното напускане на образователната система.

Референции:

FundacionSecretariadoGitano (2010). „Оценка на образователната нормализация на ромски ученици в основното образование“, Мадрид: IFIIE / Институт за жените FundacionSecretariadoGitano (2013). „Ромските ученици в средното образование в Испания. Сравнително изследване“, Мадрид: Министерство на здравеопазването, социалните услуги и равенството.

УЧЕНИЦИ

1.2 MARANATHA

Различни аспекти оказват влияние на достъпа до училище, като например възрастта, на която детето първоначално започва училище, присъствие, редовно отсъстване и отказване от

училище

Възраст, на която детето започва училище: Традиционно, ромските деца първоначално започваха обучение в училищата, с които работим, на възрасткогато закона задължава семействата им, т.е., когато детето е на шест години. Въпреки това, ромските семейства вече все по-често записват децата си в детски градини на три годишна възраст.

Присъствие: Проблемът сбягане от училище в градовете и училищата, където Федерация Мараната (MaranathaFederation) работи, е намален значително през последните години, особено сред децатапосещаващи основно училище, където случаите на редовно отсъстване са много специфични и се полагат значителни усилия за посредничество със семействата за да се намерят решения. Въпреки това, този проблем нараства по време на прехода от основно към средно образование, тъй като, наред с други причини, децата се чувстват напълно дезориентирани от промяната на училище и околна среда. По тази причина, по време на задължителното средно образование бягането от училище се превръща в задълбочаващ се проблем, нараствайки от една година за следващата.

Отказване от училище: Това е най-реаления и сериозен проблем, пред който сме изправени. Доказателствата се опустошителни във всяко едно от средните училища, с които работим или където сме извършвали някакъв вид дейност: 100% отказване от училище. Млади Роми, които успешно да завършват задължителното средно образование са редки изключения от общото правило, което срещаме.

Това е абсолютно неприемливо положение, която изисква спешни и ангажирани действия. Действия, които могат да постигнат успех само ако са предприети в рамките на самата ромска общност, защото в противен случай, независимо от това колко средства са вложени, резултатите винаги ще бъде незначителни, така както са били до момента.

Като обща тенденция, приблизително 50% от учениците се отказват от училище през втората година на задължителното средно образование, 80 или 90% през третата година и, както вече отбелязахме, 100% не успяват да завършат.

Приложените формуляри са били подписани и подпечатани от училища, които са пожелали (или са се осмелили) да ги попълнят.

Различни аспекти оказват влияние на училищната среда, като взаимоотношения с връстниците, отношения на взаимна подкрепа с връстниците им и отказване от училище.

Взаимоотношения с връстниците им. За този аспект, полезно е да изясним кои са тези връстници, тъй като партньорски отношения с други деца от същия етнос са много добри, докато взаимоотношенията с други връстници са по-сложни и варира значително в зависимост от училището и местоположението, защото истината е, че на много места тези деца все още са подложени на отхвърляне в резултат на стереотипите свързани с ромското население, които обществото като цяло все още увековечава.

Отношения на взаимна подкрепа с връстниците им. Както беше отбелязано по-горе, тези отношения на подкрепа обикновено се случват между ученици от една и съща етническа група, докато с останалите има положения от всякакъв вид.

Отношения с учители (очаквания, отношения на доверие, възприемане на учениците). Отношенията с учители е друг аспект, от който може много още да се желае и който зависи от отношението на всеки един от учителите, тъй като не всички учители могат да си направят труда да спечелят доверието на учениците от ромски произход и избират вместо това налагане или наказание.

Поради това посредничеството (медиацията) е от съществено значение, но също така и информацията и обучението, така че учителитеобучаващи ромски ученици да знаят как да разбират поведението на тези деца и по този начин да могат да установят подход, който ще направи възможно необходимото разбиране между тях.

2. СЕМЕЙСТВА

В този раздел ние ще анализираме отношенията на семействата с учителите, как се справят с домашната работа, очакванията на семействата, тяхната оценка на училището и участието им в училищния живот на техните деца. Това ще бъде направено чрез някои от Ромските асоциации, които си сътрудничат по проекта.

2. СЕМЕЙСТВА

2.1 СЕКРЕТАРСКА ФОНДАЦИЯ НА РОМИТЕ

Все повече и повече ромски семейства оценяват училището и образованието като основно средство за социален напредък, лично развитие и разкриване на перспективи за бъдещето (FSG, 2013 г.). Факторите, които могат да повлияят на образованието на детето, включват всички аспекти свързани със семейството и ролята на родителите. Образователното ниво на родителите, значението което те придават на обучението и тяхното социално-икономическо и културно равнище, оказват пряко влияние върху образованието на децата им. Но все повече и повече семейства осъзнават важността на ходенето на училище за да поддържат контакт с учителите на детето им. Родителите са нормализирали и интернализирали включването на децата им в двата етапа на обучение - предучилищно и основно - така че контакта с учителите е станал по-естествен и те посещават по-редовно, но прехода от основно към средно училище все още не се е нормализирал от някои ромски семейства; те не са наясно как функционират

средните училища и няма взаимно сближаване между семейство и училище.

Трябва да се отбележи, че семействата които участват в програмата Promociona стават все по-осъзнати и че с родителите е работено по въпросикатоважност на присъствието и участието в училищните дейности и посещаване на уроци с учителите за да работят по общи цели за децата.

Семействата в Promociona поддържат постоянни контакти с учителите, инициирани от страна на учителите или на родителите.

Поддържане на постоянен контакт с учителите. Почти половината от ромските семейства идват в училище, за да разговарят с учителите за поведението и напредъка на децата си, след като училището се е свързало с тях. Почти една четвърт от семействата никога не ходят в училището (FSG, 2013 г.).

Помагане на децата с домашната работа. По отношение на помощта от семейството с домашната работа при деца на възраст между 13 и 17 г., повече от половината от семействата признават, че те никога или почти никога не помагат на децата си (FSG 2013 г.). Семействата изразяват желание да помогнат на децата си, но в повечето случаи, те могат да направят това само през първите години на основното училище, тъй като родителите имат много ниски нива на начално образование.

Това са родители, които не са завършили задължителното си образование и не могат да се справят с нивото на обучение на децата си. Тези семейства търсят външна подкрепа от организации като FSG за да осигурят образователна подкрепа за децата си.

Това би могла да е една от причините, но има и други. В много Ромски домакинства няма място за домашна работа поради наличието на разширени семейства в много случаи. Поради това, родителите трябва да търсят външна помощ за децата си, за да получат преподаване с поправителна цел.

Очаквания от страна на семейството. Повечето семейства смятат, че децата им трябва да продължат с обучението след 16 годишна възраст. В допълнение, ромските родители мислят, че решенията, свързани с образованието на децата им трябва да бъдат вземани съвместно от двете заинтересовани страни. (FSG, 2013 г.)

75% от семействата с които работим смятат, че започването на обучение в предучилищна възраст от три години има благоприятен и положителен ефект. 99% от семействата вярват, че децата им трябва да завършат основно образование, 85% са на мнение, че те трябва да започнат средно образование, но само 50% мислят че е възможно децата им да завършат средното училище на 16 години с диплома за завършване. Когато придружават децата си при тяхното записване в средното училище, те имат положителни очаквания, че те ще го започнат и завършат, но когато видят изискванията през първата и втората година, те започват да губят надежда, че децата им ще могат да се справят, финансово и академично, с останалите години. Когато учениците успеят да стигнат до третата и четвърта година и завършат средното училище, тогава тези семейства правят преоценка на своите очаквания и вярват, че децата им са в състояние да продължат обучението. Много малко семейства не подкрепят детето си за по-нататъшно обучение, след като видят че детето е завършило средното училище.

НИЕ СЧИТАМЕ, ЧЕ ТРУДНИЯТ ПРАГ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ Е ВТОРАТА И ТРЕТА ГОДИНА НА СРЕДНОТО УЧИЛИЩЕ. АКО ТЕ СА УСПЕШНО ПРЕМИНАТИ, Ф СЕМЕЙСТВОТА ВИЖДАТ КАТО РЕАЛНА ВЪЗМОЖНОСТ ДЕЦАТА ИМ ДА ПРОДЪЛЖАТ СВОЕТО ОБУЧЕНИЕ.

Голям процент от семейства искат децата им да учат, за да "бъдат някой в живота" и да не страдат от "същите трудности", които те са преживели. Но така те обременяват децата с голяма отговорност, тъй като те са тези, които в най-трудния етап от човешкия живот (юношеството), трябва да решат колко дълго да се обучават или не. Когато това се случи, семействата казват, че те "не може да се справят с тях."

Ромските родители не разполагат с познания и очаквания за възможностите, които образованието предоставя, т.е. чрез професионално обучение или продължаване на училище след основно образование. Това, заедно с липсата на знания и информация за благоприятните възможности и предимства за техните деца при продължаване в системата на образованието, води до много ниски очаквания сред множество семейства. Липсата на положителни модели за подражание в ромската общност е друг от факторите, които оказват влияние върху ниските очаквания на ромските семейства.

Много родители не смятат че децата им са в състояние да завършат след -задължително образование. Има, обаче, все повече и повече семейства, които подкрепят децата си да продължат обучението и след задължителното образование.

Освен тази действителност, ние откриваме, че нашите ученици също имат същите проблеми, които могат да се видят във всяко западно семейство:

считат, че образованието е важно и притежаването на образование дава предимства. Освен това, повечето роми смятат, че образованието е също толкова важно за момчетата, колкото е и за момичетата. (FSG, 2013г.)

Те не смятат ежедневната посещаемост в училище за необходимост, което означава, че те не я възприемат като положителна. За много семейства, пропускането от време на време на ден в училище е нещо, което те не виждат като вредно за образованието на децата им.

В предучилище и основното училище, това е напълно така. Когато говорим за средното училище, те също така оценяват факта, че децата им посещават училище, но броят на проблеми с които тези семейства се сблъскват е толкова голям, че те не могат да продължат да ценят положително продължаващото образование на техните деца. Финансови затруднения (купуване на учебници, плащане за занятия в рамките на учебните часове, плащане за училищни принадлежности като анцузи, компютри, интернет ...), академични затруднения (семейства, които не са в състояние да помогнат на децата си с домашните и нямат средства да потърсят външна подкрепа), трудности при интеграцията в училище (много предразсъдъци се проявяват в училищата, когато те присъстват на родителски срещи), трудности, свързани с определени социални и образователни умения, които правят трудно за тях да следят какво се случва с образованието на децата им редом с преподавателите и със самите деца. .. всички тези трудности означават, че много семейства се отказват да поощряват децата си да останат в училище, защото те не разполагат с финансови, социални и образователни ресурси да се справят с тях.

Както обсъждахме по-горе, множество училища имат много ограничени отношения с ромските родители, и това влияе и на тяхното възприемане за училището. Съществува взаимно недоверие и предубеждения между училищата и ромската общност. Училището се възприема от някои Роми като "малко известна среда", с която те не са запознати. Много ромски семейства разбират, че посещаването на училище е нещо което трябва да се прави, но не считат за благоприятна възможност за обучение и развитие на децата им.

Участване в трудовия живот. Повечето от нашите семейства не разполагат с постоянна работа, и работят в области като събиране на отпадъци (картон и / или вторични суровини) или улична търговия (нерегламентирана).

■ Малък процент от семействата работят в почистването, предимно временно. В рамките на този профил откриваме по-нормализирани семейства, чиито деца също така са склонни да завършат средното си образование. Съществува висока степен на безработица и несигурност по отношение на работата сред населението. There is a high rate of unemployment and job insecurity among the population.

■ Сериозни проблеми на периодична или дългосрочна безработица на родителите и липса на работа сред други членове на домакинството. Нивото на безработица е много високо от около 70%.

■ 2. СЕМЕЙСТВА

22 ФЕДЕРАЦИЯ MARANATHA

Поддържане на постоянен контакт с учителите. Изпитваме огромни проблеми в опитите си да накараме родителите да придобият навика да поддържат директна комуникация с учителите на децата си, тъй те често се чувстват изплашени или просто не показват никакъв интерес. Ето защо Ромите - наблюдатели / медиатори, които сме наели в училищата с които работим, са от изключително важно значение. Като хора, които са уважавани и признати от ромската общност, те имат възможността и необходимото доверие, да влязат в домовете на тези семейства и извършат необходимата дейност по повишаване на осведомеността, и да посредничат при конфликтите, които се случват ежедневно.

Помогане на децата с домашната работа. Както бе отбелязано по-горе, дори и в случаите, когато родителите са ангажирани в образованието на децата си, за тях е много трудно или невъзможно да помогнат на децата си с домашните им, поради очевидната липса на образование. Ние вярваме, че би било много полезно за тези родители да се предоставят специални семинари за обучение, чието съдържание да се отнася до подкрепата, от която децата им се нуждаят.

Очаквания на семейството относно образованието. Като цяло, семейните очаквания в областта на образованието са много ниски, въпреки че по-младите двойки започват да осъзнават колко важно е осигуряване на едно добро образование за децата им. Процесът на промяна в начина на мислене в това отношение е бавен, но постепенно се случва.

Положителни възгледи относно присъствието в училище. Образователната система винаги е била налагана на Ромската общност като нещо, което е напълно чуждо за тях, тъй като тя не включва който и да е аспект от тяхната култура. Традиционно такава е била практиката и се е смятало, че посещаването на училище означава загуба на тяхната идентичност. Въпреки това, в последно време настъпва значителна промяна и в това отношение.

Както отбелязахме в предишната точка това е бавен процес, но тъй като той се поражда във вътрешността на самата Ромска общност, това е промяна, която ще обхване дори по-широк спектър от ромски семейства.

Участие в академичния (училищен) живот. Само родителите, които наистина проявяват интерес към образованието на децата участват в дейности или срещи, организирани от училищата. Останалите стоятизцяло на страничната линия.

2. СЕМЕЙСТВА

2.3 АСОЦИАЦИЯ НА РОМСКИТЕ ЖЕНИ

Контактът между ромските семейства и учители е абсолютно непостоянен, и обикновено се случва само и единствено, когато възникнат сериозни проблеми и никога не с превантивна цел. Като правило, не съществуват отношения на взаимното доверие, което трябва да бъде създадено в началото на годината, а това означава, че няма участие на ромското семейство в провеждане на диалог с учителите.

Нашето мнение е, че тези срещи са от критично значение- тъй като е важно родителите да посещават срещи, свикани за нуждите на училището, за да се обясни на семейството колко важно е, детето им да носи правилните материали (пособия) на училище всеки ден, да присъства редовно в часовете, да се явява точнов началото на учебния ден и т.н. Всички тези цели трябва да бъдат изяснени на ромското семейство от учителя възможно най-скоро, за да се насърчат непрекъснати взаимоотношения.

Помогане на децата с домашната работа. Като правило, ромските семейства не помагат на децата си с домашна работа, тъй като в повечето случаи те не се чувстват достатъчно компетентни да правят това, и както е обяснено по-горе, не разполагат с необходимите средства. С напредването на задължителното средно образование, интересът към писане на домашните работи изчезва почти напълно, особено сред ромските момичета, които имат "задължението" да помогат у дома и да се грижи за другите си братя и сестри.

Очаквания на семейството. Като цяло, въпреки че ромските семейства са много разнородни, тяхното положение на изключване или на риск от социално изключване означава, че техните приоритети са неща, различни от образованието.

Като се има предвид особено важната роля на семейството и общността в контекста на Ромите, от съществено значение е да се повишат семейните очаквания за да осъзнаят Ромските семейства последиците, които отказването от училище ще има върху техните деца, от гледна точка на личностното развитие и бъдещото социално и икономическо включване. Особено важно е да се работи с ромските семейства за да се помогне на момичетата да продължат образованието си, тъй като те са най-засегнати от високите проценти на преждевременното напускане на училище.

на подражание със завършено основнообучение или, макар и в по-малка степен, след -задължителното образование. Необходимо е, следователно, да се наблегне на този аспект, подкрепяйки семействата, така че все повече и повече Роми да завършат образованието си и да станат пример за подражание за своята общност.

Положителни възгледи относно присъствието в училище. По принцип, ромското семейство не признава училището като място за среща, размисъл и дебати, където семействата могат да подобрят образователните перспективи на детето им. Следователно, те го възприемат като враждебна среда и не оценяват напълно колко положително е посещаването на училище. Ако, в допълнение, училището не е възприемчиво към мултикултурните условия, исе създава недоверие и предразсъдъци между училището и ромското семейство, то тогава трябва да се положат межкултурни усилия, при които редом с изграждане на уважение към култура и обичаи, се създават споделени пространства за срещи.

Участие в трудовия живот

Участието на Ромски ученици в трудовия живот се среща в определени случаи на улична търговия, но не и в по-общ смисъл, а при конкретни действия, и почти винаги след като задължителното средно образование е в по-напреднал етап.

ТРЕБВА ДА ПРИЕМЕМ КАТО НАШАТА ОТПРАВНА ТОЧКА ФАКТА, ЧЕ ПРОЦЕНТА НА БЕЗРАБОТИЦА СРЕД РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ Е ОКОЛО 45%, ПОЧТИ 25% ПОВЕЧЕ ОТ ТОЗИ НА ОБЩОТО НАСЕЛЕНИЕ И ПРИ ТЕЗИ КОИТО РАБОТЯТ, ПРОЦЕНТЪТ НА ВРЕМЕННА ЗАЕТОСТ ВЪЗЛИЗА НА ОКОЛО 70%.

Не по-малко важен е фактът, че много малко от тях са наети работници. По този начин, ние откриваме значима зависимост между трудовия и образователен живот на ромското семейство. В много ромски семейства не съществува семеен модел

3. МЕРКИ С ЦЕЛ ГАРАНТИРАНЕ, ЧЕ ВСИЧКИ РОМСКИ ДЕЦА...

3.2 ЗАВЪРШВАНЕ НА ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ

Интеграцията на ромските деца в образователната система се счита за ключова и основна и започва процеса (на интеграцията) на ромите в България и в Европа.

1. Община "Тунджа" е една от шестте поканени пилотни общини, които работят по програмите Rommed 2 и ROMAКТ и прилагат нов подход в процеса на планиране. При изпълнението на програмите на община "Тунджа" е създадена Местна активна група, която включва представители на ромските общности. С помощта на местната активна група са идентифицирани и решени различни проблеми в областта на образованието, здравеопазването, заетостта и безработицата, инфраструктурата, жилищата, ранните бракове, които засягат хора от уязвимите групи. Представители на групата са участвали в актуализирането на Общинския план за интеграция на ромите за периода 2015 - 2020 при изпълнение на Областната стратегия за интегриране на ромите в област Ямбол за периода 2012-2020 година. Община "Тунджа" е една от малкото общини, които имат конкретен план за действие за 2015 г., с ясни и постижими цели и дейности. Общинският план за действие прилага целенасочен интегриран подход към уязвимите граждани - роми като част от по-широка стратегия за борба с бедността и изключването, като това не прави невъзможно предоставянето на подкрепа за хората в неравностойно положение от други етнически и / или маргинализирани групи.

В рамките на Европейският съюз могат да бъдат изградени подобни структури, чрез които да се насърчи участието на малцинствените групи в процеса на планиране и прилагане на мерки за предотвратяване на ранното напускане на образователната система от деца от същите малцинствени групи. Тези структури ще бъдат отворени и достъпни за всички и ще подават обратна информация за ефекта и въздействието от вече изпълнени политики и предложения за разрешаване на конкретни проблеми. В сферата на образованието във връзка с интеграцията, се очертават предизвикателства като: нисък процент на записване на ромските деца в предучилищно образование (в сравнение с децата от по-широката общност) и повишен риск от отказване от училище сред ромските деца. Отменени са таксите за всички деца в детските градини.

Това е конкретна общинска политика, реализирана от общинската администрация заедно с местната активна група, в която има представители на местните ромски общности. Община "Тунджа" провежда гъвкава политика по отношение на предучилищното образование, като се вземат предвид демографската ситуация и териториални особености на общината в интерес на децата и техните родители.

Общинското управление и Общинския съвет са приложили редица мерки и стимули за привличане и задържане на заведенията за детски грижи, за да се намали неприемливото редовно отсъстване от детските градини.

В държавата няма механизъм чрез който да се улесни достъпа на деца, подлежащи на задължително предучилищно образование и това поставя ограничения пред деца и семейства в неравностойно положение. Местната власт е отменила таксите за детска градина за деца от предучилищна възраст. Направено е изявление и стигнато до заключение, че най-добрия вариант е да има повече деца в подготвителните класове на детските градини, които получават средства от държавния бюджет чрез единния разходен стандарт, вместо да има по-малко редовно посещаващи деца и повече несъбираеми такси от родителите.

Тази конкретна мярка е съпроводена от информационни и разяснителни кампании и срещи с местните родителски общности. В техните рамки са изяснени предимствата на раннозаписване в предучилищното образование за деца и семейства, правата на децата / образователни права / и отговорностите на родителите да уважават детските права в ежедневието - правото на образование, право на игра, и т.н. С цел гарантиране на достъп до предучилищно образование е осигурен безопасен и безплатен транспорт за децата до детските градини според договор с лицензирани транспортни фирми.

Отмяната на таксите е комбинирана с интегриран подход за подпомагане на деца в предучилищна възраст и техните родители. Това допринася за увеличаване на броя на групите и броя на децата в групи от детските градини. Това води до постоянство в присъствието и подобрява подготовката за училище. Намалява и риска от отказване на ученици в началното училище.

2. Подобряване на качеството на училищното образование чрез осигуряване на условия за целодневна организация на обучение. Общността трябва да се стреми да установи модел на целодневна организация на учебния процес, който да включва задължително обучение, избираема подготовка, свободно избираема самоподготовка, отдих и игри, храна. Усилията на местните власти и неправителствените организации осигуряват важни компоненти на целодневната организация на учебния процес –обедно хранене, занимания по интереси и безплатен превоз на ученици. Има достъп до качествено образование за учениците.

2. Целодневната организация е призната като национален приоритет и инструмент за подобряване на качеството на образованието. Това е ефективна мярка за ограничаване на отказването от училище, чрез която можем да предоставим възможности за премахване на разликата в постиженията на учениците, улавяйки пропуски чрез самостоятелно организирани занимални. Предотвратяване на отказването чрез ангажиране в занимания по интереси, социална подкрепа чрез предоставяне на обедно хранене.

3. Въвеждане на позицията „образователен ментор“ и модел на обществена работа

Тази практика подкрепя усилията на общността да привлече и задържи в училище Ромски деца от най-маргинализираните и бедни семейства. Образователни медиатори - Роми подпомагат работата на учителите като осигуряват подкрепа на децата по време на тяхната самоподготовка в занималните, но преди всичко тяхната работа е насочена директно към ангажиране на родителите и децата с цел редовното посещение на училище и участие в училищния живот. Ролята на образователния медиатор е да улесни комуникацията между училището и семейството. Също така да подпомага преподавателския състав при събиране и задържане на децата в училище и да работи с деца и ученици, изложени на риск от ранно напускане на училище, включително и да провежда индивидуална работа с родителите им. Да съдейства за формиране на модели на родителска активност - "родителски клубове." Дейността на родителските клубове ще се провежда по тематични планове, които обхващат въпроси на националното законодателство в областта на образованието, правата и задълженията на страните, свързани с образованието, изискванията на училищния правилник в училищното образование като ценности, как родителите да бъдат активни по отношение на образованието на техните деца и други. Едно рисково семейство по принцип не признава училището като нещо важно и така родителите предават негативни послания за училището на децата си. Ежедневно образователните ментори / медиатори/ ще работят с ромските родители за да разберат теползите и задълженията си към образованието на техните деца. Медиаторите в училище са от Ромските етнически малцинства и това създава отношения на доверие със семейството. Това са най-добрите практики, които търсят активно участие на общността в процесите на вземане на решения и действия, с цел промяна към по-добро и качествено образование.

4. Политики за предоставяне на финансови стимули за ученици и студенти и за отлични постижения в образованието при ученици в неравностойно социално положение, включително такива от ромски етнически произход. Това е инициатива на младежки неправителствени организации, средствата се набират чрез благотворителната кампания "Коледен благотворителен бал" и се разпределят в съответствие с установените правила за отпускане на стипендии и финансови стимули на ученици, отличили се в областта на образованието, изкуствата и спорта. Интеграционните политики и политиките за предотвратяване на преждевременното напускане на образователната система в ЕС трябва да бъдат насочени не само към представители на малцинствените групи, но и към всички деца и ученици.

3. МЕРКИ ЗА ГРАНТИРАНЕ, ЧЕ ВСИЧКИ РОМСКИ ДЕЦА...

3.3 РЕДУЦИРАНЕ НА БРОЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ

Днес, на ромското население е най-голямото етническо малцинство в Европа. Оценките за размера на общността варират в широки граници между 10 и 12 милиона души. От тях около 6,2 милиона живеят в ЕС, повечето от тях в Централна и Източна държави-членки. от Централна и Източна Европа. По-голямата част от ромите в Европа (80-85%) имат по-уреден начин на живот. Роми, поддържащи пътуващ начин на живот, не трябва да се бъркат с роми, които се преместват от една държава-членка на ЕС, за да се установят в друга европейска държава. Фигурите показват концентрацията на роми в държавите членки на ЕС, държавите кандидат-членки и държави, които са потенциални кандидати.

Ромите са били идентифицирани като група в рисковата ситуация, към която да бъде насочено вниманието, с цел постигане на постигне приобщаващ растеж и социалното сближаване за да бъдат постигнати целите на Европа за 2020 г. по отношение на заетостта, образованието и бедността. Значителна част от 10-12-те милиона роми в Европа живеят в крайна маргинализация както в селските и градските райони и при много лоши социално-икономически условия. Дискриминацията, социалната изолация и сегрегацията, с които ромите се сблъскват, са взаимно поддържащи се характеристики.

Те се сблъскват с ограничен достъп до висококачествено образование, трудности в интеграцията на пазара на труда, съответно ниски нива на доходите, и лошо здравословно състояние, което от своя страна води до по-високи нива на смъртност и ниска продължителност на живота в сравнение с останалите социални групи. ЕС и държавите-членки имат специална отговорност към ромите, които живеят във всички държави-членки, страните кандидатки и потенциални кандидат членки. Хартата на основните права определя ценностите, на които се основава ЕС. Тези ценности трябва да бъдат преведени на практика, за да се подобри положението на ромите, които формират най-голямото етническо малцинство в ЕС.

Основните проблеми, достъпът до образование, трудовата заетост, здравеопазването и жилищното настаняване, са бариерите на осигуряване на по-добри условия за живот за ромите и за постигане на социално включване на ромската общност в ЕС.

Достъпът до трудова заетост, Годишният обзор на растежа за 2011 посочват как държавите-членки определят националните цели за заетост в националните програми за реформи, спрямо които може да бъде измерен напредъка. Емпиричните данни и изследвания в областта на социално-икономическото положение на ромите показва, че има значителна разлика между равнището на заетост на ромите и останалата част от населението.

Достъпът до здравеопазване: Средната продължителност на живота в ЕС е 76 години за мъжете и 82 за жените. За ромите, тя се оценява на 10 години по-малко. В допълнение, докато процентът на детската смъртност в ЕС е 4,3 на хиляда живи раждания, има доказателства, че процентът е много по-висок сред ромските общности. В доклад на Програмата за развитие на Организацията на Обединените Нации за пет страни се отбелязва, че детската смъртност сред ромите е от 2 до 6 пъти по-висока от тази за населението като цяло в зависимост от държавата. Високи нива на детска смъртност сред ромската общност се отчитат и в други държави

Достъп до жилищно настаняване и услуги от първа необходимост:

Между 72% и 100% от домакинствата в целия ЕС са свързани с общинско водозахранване. Но положението на ромите е много по-лошо. Лошите жилищни условия, които имат включват недостатъчен достъп до комунални услуги като ток, вода или газ и канализация. Те често имат проблем с намирането на места с достъп до вода. Това има отрицателно въздействие върху тяхното здраве и цялостната интеграция в обществото.

Причини за липсата на образование сред ромското население

Образователните постижения сред ромското население са много малко отколкото сред останалата част от населението, въпреки че ситуацията се различава между държавите-членки. Според най-добрите налични доказателства от Обзора на работещото население за 2009, средно 97,5% от децата завършва основно образование в целия Европейски съюз.

Проучванията показват, че в някои държави-членки, само ограничен брой от ромските деца завършват основно училище. Ромските деца са склонни да бъдат по-силно представени в специализираното образование и сегрегирани училища. Налице е необходимост от засилване на връзките с общностите чрез културно / училищни посредници, цурковни и религиозни сдружения или общности и чрез активното участие на родителите на ромите с цел подобряване на межкултурните познания на учителите, за да се намали сегрегацията и да се гарантира спазването на задължителното посещаване на начално училище.

Комисията планира съвместни действия със Съвета на Европа, за обучаването на около 1000 медиатора за период от две години. Медиаторите могат да информират и съветват родителите за работата на системата на местното образование и да помагат и гарантират, че децата могат да направят прехода между всеки етап на училищното обучение. Добре известно е, че децата, които пропускат училище, влизат късно в училищната система, или да напускат училище твърде рано ще изпитат значителни трудности, вариращи от неграмотност и езикови проблеми до чувство на изолация и неадекватност. В резултат на това те ще имат трудности да получат на по-нататъшно образование или добра работа.

Ето защо, инициативи на програми за получаване на втори шанс за млади хора, които са

напуснали училище са препоръчителни, включително програми с особен акцент върху ромските деца. Следва също така да се подкрепят програми реформиращи обучението на учителите и такива разработващи иновативни методи на преподаване. Присъствието в училище на деца в неравностойно положение поради няколко причини изисква междусекторно сътрудничество и подходящи програми за подкрепа.

Ето защо държавите-членки следва да гарантират достъп на всички ромски деца до качествено образование и същите да не бъдат обект на дискриминация или сегрегация, независимо от това дали те водят уседнал начин на живот или не. Държавите-членки следва поне да гарантират завършване на основно образование. Те трябва също така да разширят достъпа до качествено образование в ранна детска възраст и да се грижат и за намаляване броя на преждевременно напускащите училище от средното образование в съответствие със стратегията Европа 2020. Ромските младежи трябва да бъдат силно насърчавани да участват също и в средното и висшето образование.

По-голямата част от държавите-членки съобщават за вземане на мерки свързани с ранното детско образование и грижа, преждевременното напускане на училище, приобщаващото образование и индивидуална подкрепа. Много държави членки на ЕС са приели стратегии срещу преждевременното напускане на училище, но те не насочени конкретно към ромите, които продължават да бъдат мнозинството от преждевременно напускащите училище. Вниманието към насърчаване на достъпа до качеството ранно образование е значително и то служи за предотвратяване на по-късно напускане на училище и подобряване на образователните резултати. През последните години има положителната промяна в парадигмата, която акцентира върху важността на ранното образование. Това е показано чрез увеличени омен на средствата отпуснати за изграждане на детски градини и законодателни промени в няколко държави-членки целящи въвеждане или разширяване на задължителното предучилищно образование.

Фигура 2 : Държави членки докладващи мерки насочени към образованието на ромски деца
Неотдавнашно положително развитие е насърчаването на приобщаващото образование и индивидуализирана подкрепа за деца в общото образование, което служи за предотвратяване на настаняването в специални училища, базирано на социален произход. Правната рамка в подкрепа на социалното включване, застъпена в няколко държави-членки, трябва да бъде придружена от ефективни мерки за изпълнение. Трябва да се осигури правилно наблюдение, устойчиво финансиране и съответната подготовка на учителите с цел постигане на конкретни резултати. По-голямо внимание трябва да се обърне на предлагането на втори шанс за образование и обучение на възрастни улесняващо прехода между етапите на образование, включително и прехода към висше образование.

Стремежът към активни мерки за десегрегация и предоставяне на качествено образование за ромските деца трябва да бъде приоритет. Образователните програми трябва да съответстват на нуждите на реалния пазар на труда с цел ефективно подобряване на шансовете за трудова заетост.

Ранно напускане сред ученици от ромски произход

Напускане на училище преди завършване на средното образование: Според определението на Евростат напускащите преждевременно училище, са: "населението на възраст 18-24 години сус завършена най-много средна степен на средното образование непродължаващи по-нататъшно образование или обучение". Водещата цел на стратегията Европа 2020 е за намаляване на преждевременното напускане на по-малко от 10% до 2020 г., тъй като образователните умения, придобити по време на по-горните етапи на образование (професионално и средно), подобряват трудовата заетост и намаляват бедността.

Данните на Евростат за държавите-членки обхванати от проучването на FRA Roma показват, че за общото население на възраст между 18-24 години, Чехия, Словакия и Полша са успели да свалят техните стойности под референтната стойност на Европа 2020 от 10%, докато България, Гърция и Франция са точно над този праг. Испания (27%) и Португалия (23%) имат най-висок дял на преждевременно напускащите училище. (Европейска комисия 2012 г.).

ОГРОМНОТО МНОЗИНСТВО ОТ РОМИТЕ НА ВЪЗРАСТ МЕЖДУ 18-24 ГОДИНИ НАПУСКАТ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА БЕЗ ДА ПОЛУЧАТ ПРОФЕСИОНАЛНО ИЛИ ОБЩО ГИМНАЗИАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ, ПОРАДИ КОЕТО НЕ ОТГОВАРЯТ НА ОСНОВНИТЕ ИЗИСВАНИЯ ЗА СТАБИЛНО УЧАСТИЕ В ПАЗАРА НА ТРУДА

Процентът на преждевременно напусналите училище роми на възраст между 18-24 години варира от 72% в Чехия до 82% -85% за Унгария, Полша, Словакия, Италия и България. В Румъния, Франция, Испания, Португалия и Гърция, повече от 93% от ромите на възраст от 18 до 24 години не завършат средно образование.

Напускането на училище преди 16-годишна възраст е разпространена тенденция сред Ромите, понеже това е възрастта, която бележи края на задължителното образование в повечето държави-членки. Процентът на напусналите училище сред ромите на възраст под 16, е по-висок в България, Гърция, Испания, Италия и Португалия в сравнение с други държави членки на ЕС.. Последици от непосещаване на училище училище са важни както за момичета така и за момчета, но оказва по-непропорционално влияние върху момичета. Напускането на училище от страна на момичетата драстично намалява техните шансове на успех и поради тази причина е важно тази тенденция да с епромени.

Бедните ромски семейства също така не разполагат с нужните финансови средства за подкрепа на децата си при по-нататъшно образование. Съществуващата литература по въпроса показва, че други важни пречки за участие в по-висши етапи на образованието са ниското качество на началното образование в училищата, посещавани от ромите, ниски постижения в началното училище, ранен брак и раждане, необходимостта да се допринесе за доходите на домакинствата, и притесненията на ромите за за безопасността на техните деца, особено техните дъщери.

ОСНОВНИТЕ ПРИЧИНИ ЗА НЕПРИСЪСТВИЕ В УЧИЛИЩЕ ИЛИ НАПУСКАНЕ СА ФИНАНСОВИ, КАТО НАПРИМЕР НЕОБХОДИМОСТТА ДА СЕ РАБОТИ И РАЗХОДИТЕ ЗА ОБУЧЕНИЕ, КАКТО И СВЪРЗАНИТЕ С ТОВА РАЗХОДИ НА ДОМАКИНСТВОТО.

Други отговори отразяват косвени причини, като заболяване, дълго разстояние от училище, брак и раждане или липса на документи, както и други причини като лошо представяне в училище в училище. И накрая има причини, свързани с училищната среда, която често може да бъде враждебна. Влиянието на ранните бракове върхи ранното напускане на училище е комплексно и е свързано с нарасналите отговорности на домакинските и семейни задължения. Този фактор трябва да бъде разгледан от гледна точка на пола, защото последните от ранните бракове върху образованието и други въпроси, са различни за мъжете и жените. Повече жени, отколкото мъже могат да бъдат засегнати от ранния брак и раждане като причина за спиране на образованието.

Мерки за осигуряване на качествено образование на ромите: Примерни подходи

Комисията определи широк спектър от подходи, обхващащи областите на Европейските рамки и Препоръките. В този раздел се изтъкват редица примери за подходите прилагани в държавите-членки, най-вече от страна на държавни и обществени органи.

Повишаване на информираността относно равенство в училищата:

Комисията за правата на човека и равенството в Ирландия стартира кампания с цел увеличаване информираността относно равенството в училище, на пример относно равенството между половете, хора в неравностойно положение и културните различия. Основният инструмент е ръководство за обучение и целящ предоставяне ресурси за обучение на тема равенство, за да се насърчат учениците да предприемат действия по въпросите свързани с равенството, човешките права и въпросите на социалната справедливост в класната стая, в училище или в рамките на общността. Включването на учениците е важен аспект в разработването на учебните материали, който също включва подкрепа на движението на ITM. (Ирландия).

Законова реформа от държавите членки на ЕС:

- Новият Закон за училище предвижда удължаване на целодневното образование, създаване на държавни стандарти за гражданско и интеркултурно образование и забрани на сегрегирани паралелки. (България)

- Изменение на Закона за училище за забрана на настаняването на деца в специални училища въз основа на техния социален произход. Планирани инвестиции в разширяване инфраструктурата на детските градини. (Република Словакия)

- Задължителна детска градина от тригодишна възраст се ввежда от учебната 2015-2016 година и се придружава от инвестиции в разширяване на инфраструктурата на детските градини. (Унгария, Финландия)

Фокус върху училищата - социален проект, който стана политика:

Средищни училища обучават ученици от повече от едно населено място (в селските райони) с осигурено целодневно образование за класове от 1 до 8-ми клас, безплатен транспорт и безплатна храна в училище. В допълнение се отпускат средства за обучение на учители и училищни материали за училища предлагащи целодневно обучение. Проектът се реализира в 794 училища, в които се съобщава за повишена посещаемост и постижения. Проектът е първоначално финансиран от Европейския социален фонд и бе запазен с национално финансиране. (България)

Училищни медиатори:

Училищните медиатори от ромски произход служат като връзка между училището и семействата в ромски деца в училищата (Белгия)

Подкрепа за интеграция на ромски деца и младежи:

Основните дейности по тези проекти, са: 1) обучение на ромски медиатори и подкрепа на тяхната работа в училища и образователни центрове; 2) установяване на ресурсни центрове за деца от ромски произход; 3) организиране на межкултурни събития; 4) предоставяне на информационни материали; и 5) обучени на учители по въпросите свързани с управление на многообразието и недискриминацията в образованието. (Латвия)

Безплатна след-училищна подготовка:

Проектът за равенството (която обхваща и ромите в допълнение към други групи), финансиран от град Виена през учебната 2014-2015 предлага бесплатно обучение след училище в началните училища във Виена през есента на 2014 г. Целта е да се осигури високо качествена подкрепа на деца нуждаещи се от подкрепа. От февруари 2015 г., тази помощ е била допълнително разширена в групи средни училища. Последните са работили в тясно сътрудничество с основните училища. Проектът достигна 15 000 ученици от начален курс във Виена и около 10 800 от средните ученици. Обучението в началните училища е осигурено на място. Допълнителни класове са предвидени в училищата въз основа на анализ на нуждите. След извършване на оценка идеята е училищата да имат по-голяма автономия при определянето на координационните центрове за курсове, които да се предлагат в бъдеще. Това обучение се предоставя на всички 220 държавни начални училища. Ключовите области включват и помощ при подготовката на домашните и езиковото развитие на децата, чийто първи език не е немски. (Австрия)

Добри практики гарантиращи на всички ромски деца достъп до качествено образование и намаляване на броя на преждевременното напускане на училище

Навсякъде в държавите от ЕС Европейският социален фонд на (ЕСФ) финансира инициативи за подобряване на образованието и обучението и за гарантиране на младите хора да завършат образованието си и да получат умения, така че да бъдат по-конкурентоспособни на пазара на труда. Намаляване процента на преждеременно напусналите училище е основен приоритет, заедно с подобряване на възможностите за професионално и висше образование. Посочват се някои добри практики и проекти за финансиране от ЕСФ, насочени към осигуряване на по-добро образование на ромите и намаляване на преждевременното напускане на училище от ромските деца в ранни етапи на образованието.

Повищаване на информираността на ромите по въпросите свързани със завършване на образованието:

Ромската общност е постигнала значителен напредък през последните тридесет години в Испания. Например, 94% от ромските деца започват училище в задължителна възраст или по-рано. По-голямата част от тях обаче отпадат от училище преди завършване на средно образование. Кампанията "Когато порасна искам да бъда ..." адресира този проблем, като информира ромски младежи, техните семейства и образователната общност да осъзнават значимостта на завършването на образование от страна на млади роми. За първата фаза, основната целева група на кампанията бе ромски семейства с деца на възраст между 7 и 10. Автобус с фотографско студио пътува през 38-испански градове посещавайки ромските квартали, позволявайки на децата да създават фотомонтажи, отразяващи тяхната мечтана професия. След това те носят тяхното изкуство у дома с посланието: "Каквото и да е вашата мечта, завършете средно образование". Нов етап на кампанията планиран за есента на 2012 г., насърчава ромски тинейджъри на възраст между 12 и 16 години да завършат средно образование. Име на проекта: "Когато порасна искам да бъда ..." Цел на действие: роми, млади хора, образованието и обучението, социално включване. Организация: Fundacion Secretariado Gitano, Испания.

Засилване на образованието сред ромските деца:

Многостранен проект целящ да подобри образователните постижения и шансовете за живот на децата от маргинализирани ромски общности е бил въведен в цяла Словакия. Амбициозната инициатива предлага три взаимно допълващи се дейности в 200 училища в полза на повече от 22 000 ученици от ромски произход.

Разработени са дванадесет програми за продължаване на образованието с цел подобряване на компетенциите на учители и сходни на тях специалисти, които работят с деца от ромски произход. Целодневната образователна система предлага широк спектър от механизми за подобряване на развитието на ромските деца, включително и клубове след училище. Създаден е нов набор от учебни материали и инструменти специално да помогне учениците роми на подобрят успехите си в училище.

Всъщност над 5 000 родители участват в програми, които имат за цел да помогнат на децата и да ги подготвят за началното училище. Консултация по въпросите свързани с избор на професия също се предлага на родители, чиито деца завършват началното училище. Също така проектът е генерирал 400 нови работни места, защото всяко участващо училище е успяло да наеме двама нови асистент преподаватели. Тези позиции се финансират по проекта за периода на валидността му. Повече от 2 800 професионалисти участват в програмите за

продължаване на образованието. На свой ред, учители, участващи в проекта са помогнали за създаване на нови ресурси за обучение за деца от ромски произход, които могат да бъдат използвани от колеги от цялата страна.

Име на проекта: Обучение на педагози за включване на маргинализираните ромски общности

Област на дейност: Отваряне на врати към обучение за борба с маргинализацията.

Организация: Методологически и педагогически център, Словакия

ПОДПОМАГАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД ДА ЗАВЪРШАТ ДАДЕН КЛАС:

ДЕЦА ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД ПОСЕЩАВАЩИ НАЧАЛНО УЧИЛИЩЕ В СЕВЕРНА СЛОВАКИЯ УЧАСТВАТ В ПРОЕКТ ЦЕЛЯЩ ДА ПОДОБРИ ПРИСЪСТВИЕТО ИМ В УЧИЛИЩЕ И ДА ТРАНСФОРМИРА ШАНСА ИМ ЗА ЖИВОТ

НАЧАЛНО УЧИЛИЩЕ СТЕФАНИКОВА В СЕЛО ПОДХОРАНИ ДО СПИСКАБЕЛА ПОЛАГА ГРИЖИ ЗА ХГОЛЯМ БРОЙ УЧЕНИЦИ.

Целта на тази инициатива е да им помогне да се направи по-успешен преход от 1-ви за 2-ри клас в началното училище като спазва техните социални и културни ценности.

Проектът обхващаше широк кръг дейности от подобряване на езиковите умения и междуличностна комуникация до стимулиращи пеене, танци, готвене и класове по изкуства. Предприети са мерки за осигуряване на учители и по-добри информационни и комуникационни технологии.

Целта е да се обучават децата по интригуващ и творчески начин. Сесии по брейнсторминг и групово работно се комбинират с класове базирани на по-традиционен начин на преподаване. През цялото време учителите полагаха усилия, за да се повиши самочиваствието на ромските деца. Учениците също бяха запознати с новите технологии - например, в часовете по биология, те се учат да работят с фотоапарати и микроскопи. Кръжоците по изкуство и музика се оказаха много популярни, давайки възможност за изява на маргинализираните младежи.

Всички 177 ромски деца взеха участие в дейностите по проекта заедно с 15 служители на училището. В допълнение, бяха създадени новите учебни материали които могат да се използват в бъдеще.

Име на проекта: Успешно преминаване на ученици от начално към основно образование

Област на дейност: Отваряне на врати към обучение за борба с маргинализацията.

Организация: Начално училище Стефаникова

Превръщане на училищния живот в централна атракция:

В местната гимназия в град Ихтиман е едно от 1 880 български училища, участващи в проекта „Да направим училището по-привлекателно за младите хора“, който има за цел да намали броя на преждевременно напускащите училище чрез подобряване на възможностите за заетост и подпомагане на социалната интеграция сред младежите.

Училищният проект в Ихтиман успява да постигне това чрез насърчаване на участието в извънкласни дейности като по този начин повишава интереса на учениците към начина, по който прекарват времето си в училище. 17 учители и 75 ученици от гимназията в Ихтиман участват в съвместни спортни и развлекателни дейности. Много от учениците са от ромската общност, която е изправена пред особени предизвикателства.

Тези дейности са предназначени да развият личните, интелектуални и физическите способности и умения на учениците – изграждайки умения за работа в екип и подобрявайки уменията за себеизразяване и преподаване и презентиране. В допълнение към тези текущи дейности, гимназията в Ихтиман е провеждала семинари за насърчаване на толерантността сред учениците, така че да се даде тласък на предприемаческите нагласи с оглед на бъдещата им кариера.

Дейността „Да направим училището по-привлекателно за младите хора“ стартира през 2008 г. и е проектирана да протече в три фази. Проектът се оказа много популярен и успешен и се очаква да бъде завършен през 2014 г., когато се очаква да обхване над 330 000 млади хора от цяла България.

Име на проекта: „Да направим училището по-привлекателно за младите хора“, Сфера на дейност: образование

Организация: Министерство на образованието и науката, България

Равно обучение за .....всички:

Програмите за прекратяване на социалното изключване и цикъла на бедността са също така насочени към получаване на подходящо образование на деца в неравностойно положение. Твърде често обаче дискриминацията ги осъжда още при раждането и мнозина от тях напускат училище твърде рано. Съществува голяма разлика в нивата на образование между маргинализираните и останалата част от децата в Унгария. Проектът Tanodas, финансиран от Европейския социален фонд създава мостове между празнината в образованието и осигурява подходящи училищни услуги подпомагащи ромите, и други деца в неравностойно положение.

„За Ромите и децата в неравностойно положение съществува 50 пъти по-малка вероятност да завършат средно образование, в сравнение с деца от не-ромски произход. Това образователно предизвикателство беше адресирано от цялостната дейност на проекта Tanodas целящ да намали броя на преждевременно напусналите училище и да изравнява шансовете за завършване както в началното така и в сферата на средното образование”, казва Ева Фолдеси от унгарския Ромски образователен фонд. Tanodas обучава и насочва децата и предлага индивидуални планове за развитие съобразени с конкретните нужди на всяко дете. В някои случаи, Tanodas предлага на училищата необходимото оборудване за подобряване на образованието.

„Селските региони и мали градове са с по-ниски бюджети и обикновено не са в състояние да предлагат допълнителни услуги, за да се осигури непрекъсната, системна подкрепа за хората в нужда. Програми Танодас са една от малкото инициативи в цялата страна, насочени към образователни проблеми, ”, казва г-жа Фолдеси. Сега Tanodas търси повече средства, за да запази проекта и да го продължи. Наистина, националните програми за подпомагане скоро ще приключат оставяйки Tanodas без опции за финансиране.

Име на проекта: Tanodas

Сфера на дейност: Образование и младежи от ромски произход и такива в неравностойно положение

Организация: Ромски Образователен Фонд, Унгария

Да останем в училище:

Министерството на образованието и културата в Кипър стартира образователни програми в различни приоритетни зони (ZEP) в опит да се насърчава толерантността и диалога и да се премахнат стереотипите чрез акцентирание върху образованието. Броят на зоните наскоро бе увеличен от 4 на 8 до 2015 г., благодарение на образователна реформа на правителството. Кипърското правителство е решено да се справи с проблема на антисоциално поведение в училище. Налице е нарастваща загриженост, че анти-социално поведение може да доведе до преждевременно напускане на ученици от училище и или изцяло да отпаднат от образователната система.

Ето защо Министерството на образованието и културата е амбизирано да прилага схеми за превенция на всички образователни нива с намерение за премахване на лошото поведение. Министерството предлага това да се постигне чрез повишаване на самочувствието на учениците, като ги учи да управлява своите емоции по-добре като акцентира върху предстоящи неуспех в училище. Тези въпроси са били идентифицирани като основни фактори за антисоциално поведение.

СЪФИНАНСИРАНЕТО НА ТАЗИ ПРОГРАМА Е ОСНОВНО ВЪПРОС НА ДОПЪЛНИТЕЛНО

ФИНАНСИРАНЕ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ РЕСУРСИ ЗА УЧЕНИЦИ В НЕРАВНОСТОЙНО ОБРАЗОВАТЕЛНА СИТУАЦИЯ. ОСНОВНИТЕ ДОГОВОРИ СА СЪФИНАНСИРАНЕ СА БИЛИ СКЛЮЧЕНИ ПРЕЗ 2007.

Име на проекта: Програма насочена към ранно напускане на училище, образователен неуспех и начертаване на приоритетни зони. Сфера на дейност: Развитие на човешки капитал и адаптивност

Организация: Министерство на Образованието и култура на

3.4 ДОСТЪП ДО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

"Ромите винаги могат да разпознаят други Роми", без начение от държавата или племето... Не ме питайте „как“, може би е начинът, по който ходим, гледаме или мислим..."

Групите в най-неравностойно положение по отношение на достъпа до образование и образователните резултати в Румъния са селското население, роми и хора, които идват от бедни общности. Процентът на преждевременното напускане на училище в Румъния остава доста над средното за ЕС. Достъпът до ранното детство образование и здравни услуги е ограничен, особено за ромската общност. Коефициентът на достъпа до висше образование остава вторият най-нисък в ЕС.

Участието на възрастните в ученето остава далеч под средното за ЕС ниво.

1. Инвестиции в образование и обучение

Един поглед върху разпределянето на бюджета на училищата показва, че училищата в общности в неравностойно положение имат ограничени ресурси и обикновено не успяват да извършат допълнителни дейности за подкрепа, насочени към учениците в риск от отпадане от училище (повтаряне на класове, отсъствия, отпадане и т.н.). Училищата могат да покриват само основните си нужди (административни разходи и заплатите на учители) и определено нямат достатъчно средства, за да инициират конкретни дейности, които да помогнат на учениците от ромски произход в риск от отпадане от училище.

2. Проследяване на неравенството

Процентът на преждевременно напусналите училище се е увеличил и достига почти 18%. Румъния е на трето място по процент на преждевременното напускане на училище в ЕС и все още е далеч от своята национална цел от 11,3% по прогарма Европа 2020. Процентът на ранно напусналите училище Роми е почти два пъти по-висок в сравнение с децата от не-ромски произход.

Около 14% от възрастните роми са неграмотни, а около 20% от ромите не са посещавали училище.

Предизвикателството да се проследи преждевременното напускане на училище е трудно поради следните фактори:

- Липсата на оценка на мерките за преждевременно напусналите училище;
- Липсата на събиране на данни;
- Недостатъчно първоначално и продължаващо обучение за учители за изграждане на нови преподавателски умения и практики за работа с учениците в риск.

Интеграция на децата от ромски произход в училищата е труден процес. Сегашното ниво на преждевременно напускане на училище на роми в Румъния е в резултат на сложни комплексни причини. Те включват:

- структурните причини свързани със социално-икономическото положение на ромските семейства и деца с ограничени ресурси, както и негативните очаквания и нагласи към образованието като цяло;
- системните причини свързани с неизправности в начина на обучение и ръководство, което води до невъзможност за предоставяне на подходяща и качествена образователна подкрепа за всички деца от ромски произход съответстваща на тяхното социално-икономическо и културно минало и личностни характеристики;
- Културно причини в рамките на системата на образованието и обществото като цяло.

Ето защо една стратегия трябва да бъде изготвена на базата съществуващите практики, които трябва да включват ефективни мерки свързани с ранното напускане на училище. Основните цели на тази стратегия са: увеличаване на участието на ромите в предучилищното образование; насърчаване участието на ромите в основно и средно образование; насърчаване на участието на ромите във висшето образование; разработване на интеграционна образователна среда и запазване на ромското културно наследство. Стратегията трябва да гарантира, че:

- всички ромски деца ходят на училище и получават качествено образование;
- всички ромски деца завършват задължителното образование;
- връща преждевременно отпадналите обратно в училище;
- Разработване на адекватна институционална подкрепа.
- ромските деца да имат достъп до висше образование

В рамките на образованието могат да бъдат организирани различни дейности като:

- Курсове по ромски език за ученици (тези курсове са които вече са предприети в няколко училища в окръг Алба: Liceul Cu Program Sportiv Sebes (гимназия), Гимназия „Si-mion Balint, Монтана (средно и гимназиално училище) „Horea, Closca si Crisan"(начален, среден и гимназиален етап)
- обучение на учители за дидактични дейности по ромски език;
- Разпечатване на образователни материали на ромски език; присъствие във всеки окръг на училище инспектор отговарящ за ромското малцинство (това е вече постигнато в окръг Алба);

Програми за хората, които искат да завършат своето образование и да подобри тяхното представяне в училище, като например "Втори шанс" или "училище след училище" (програма провеждаща се след училищни занятия, където ромските деца могат да получат обяд (сандвич) и са в партньорство с учителите в училище, за да могат да си напишат домашното - положителна мярка за повишаване на достъпа на ромите до образование);

- Повече специални места за ромските деца в средните училища и професионални училища (до сега там са отпуснати 2 места във всяка институция)

- Специални места в университетите за ромски студенти, които желаят да преследва академични изследвания (мярката е успешна в някои случаи, но все още не всички места са заети от роми).

Липсата на мониторинг и оценка също затруднява реалното оценяване на въздействието на тази мярка)

УЧЕНЕ В СМЕСЕНИ КЛАСОВЕ ИЗГЛЕЖДА Е ДОБРО РЕШЕНИЕ ЗА ДЕЦА ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД.

ТАКА ТЕ ПОЛУЧАВАТ ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ В УЧИЛИЩЕ И СЕ ИНТЕГРИРАТ ПО-ЛЕСНО В

ОБЩНОСТТА, ПОНЕЖЕ СЕ СПРИЯТЕЛЯВАТ СЪС СЪУЧЕНИЦИ ОТ ДРУГИ ОБЩНОСТИ И ЕТНОСИ

Учителите твърдят, че смесените класове са важни за интеграцията на ромските ученици още от предучилищна възраст, както и участието им в извънкласни форми и дейности. Могат да бъдат взети няколко мерки с оглед повишаване на образователното равнище на ромите:

- Хармонизиране на социално-икономическите политики;

- Финансова и материална помощ, предоставена на ромски семейства, обусловена от участието на децата в училищните дейности;

- Въвеждане в училище на курс по интеркултурно образование;

- Създаване на специални образователни програми за възрастни, които не са завършили образованието си;

- Организиране на курсове за професионално обучение и програми наблягащи на традиционните занаяти, специфични за ромите;

- Участие на университетите в професионални програми насочени към възрастни роми

- Повече училищни медиатори, които имат ключова роля в отношението между училище и общност (в окръг Алба окръг има само 9 училищни медиатори-ролята на училищния медиатор е да свърже и да съдейства в процеса на комуникация между училището и родителите и да улесни записването и присъствието на деца от уязвими групи в училище. Те нямат участие в класната стая, а се занимават с отношенията между училищата, ромските деца, семействата и цялата местна ромска общност. Техните задължения са: подкрепа на училищно образование на ромските деца на всички нива; улесняване на провеждането на срещи с ромски родители; работа с ромски не-ромски НПО да подпомага поддържането на присъствие в час; като идентифицира потенциални учители сред ромските младежи; да докладва и посредничи в конфликтите между и в рамките на общността; да предоставяне на общността информация относно мерките за записване в училище на деца от ромски произход; да насърчава родителите да участват в образованието на техните деца и в живота на училищата; информирание на училища и органите за някакви специални проблеми, които възникват в общността.

- смесени класове и допълнителни класове на ромски език

- осигуряване на безплатни училищни материали и книги за ромските деца

- Социална отговорност и специализирано обучение на преподавателския състав;

- Създаване на специална рехабилитационни класове за ромски деца

- Развитието на партньорство между родители и училище е най-ефективният метод да се повиши процентът на ромските деца участващи в образователния процес. защото. Дори и ако ромските родители са с ниско ниво на образование и в много случаи, не насърчават тяхната деца да ходят на училище, те заедно с възпитателите насочват усилия към подобряване резултатите на децата (дори ако техните гледни точки, знания и методи се различават!).

- Адаптиране на образователните програми към спецификата на ромските общности;

- Финансовата подкрепа за ромските деца в лоша икономическа ситуация;

- Разширяване на достъпа и участието на ромите във всички нива на образованието, интеграция на ромите, завършили в пазара на труда, както и разработване на алтернативни образователни услуги за деца от ромски произход (стипендии, наставничество и уроци дейности, консултиране и ориентиране).

- Насърчаване на формални и неформални дейности за обучение на деца в риск от отпадане от училище – Алтернативни ученически клубове, неформални коригиращи дейности, предоставяни от доброволци и иновативни практики за преподаване и методологии с цел да се насърчи

мотивацията за обучение и личностно развитие на ученици в риск от отпадане от училище;
Разработване на двуезични или ромски език учебници, дидактически ръководства, видео и различни учебни материали адресиращи въпросите, свързани с историята, езика и културата на ромското малцинство- обаче, тези учебни материали не са налични във всяко училище и голям брой учители не са обучени да ги използват в класната стая.

- програми за обучение на учители по превенция и борба с дискриминацията в училище
-
- • Организиране на конкурси и фестивали за насърчаване на ромските традиции и ценности.
- • Осигуряване на възможности за ромите, за да повлияят на процеса на вземане на решения в своята област, да инвестират в образованието на ромските деца и младите хора чрез подкрепа на образованието, програми за обучение след училище и стипендии, които дават възможност на децата от ромски произход за достъп до висше образование;
-
- Активизиране на ромската общност да организира информационни семинари, работни срещи, конференции, и / или ромски културни фестивали, за да се повиши информираността за ромската култура, нужди и стремежи сред публичните органи;
- • Осигуряване на професионално обучение за възрастни роми, за да могат да получат практически и приложими умения;
- осигуряване на подкрепа в борбата срещу дискриминацията на ромите
- ■ Адаптиране на училището към опита на ромските ученици чрез промотиране разбирането на ромската култура и история и присъствието им в учебната програма.
- • Улесняване на достъпа до по-нататъшно образование на ромските ученици чрез индивидуално наставничество и професионално ориентиране.
- Да се установи по-добра връзка между медия и преса в борба с ант-Ромските настроения и дискриминация.

"НА НАС НИ ЛИПСВА ОБРАЗОВАНИЕ И СМЕ ИЗПРАВЕНИ ПРЕД МНОГО ИКОНОМИЧЕСКИ И КУЛТУРНИ БАРИЕРИ, НО ИСКАМЕ ДА СЕ ИНТЕГРИРАМЕ И ВПИШЕМ В ОБЩЕСТВОТО КАТО ИНДИВИДУАЛНОСТИ И ОБЩНОСТ

Въпреки, че по-теоретично ниво, съществува тясна връзка между бедността и липсата на образование, може да се отбележи, че ромите не възприемат липсата на образование като приоритетен проблем за тяхната общност. Вместо това липсата на работни места се разглежда като приоритетен въпрос особено при младежите, факт, който свързва бедността и престъпността. Ромските родители твърдят, че основната причина, поради която те не изпращат децата си на училище е липсата на материални средства: те нямат дрехи, обувки, особено през зимата; нямат учебници, учебни пособия и храна, така че да приготвят на децата си сандвич за училище.

Предложения за реформи и специфични мерки

Съществува чсна необходимост от мерски за интегриране адресиращи многостранните фактори за изключване.

Следователно мерките насочени към равенството следва да отчитат хоризонтални интегративни подходи и междусекторната интервенция, така че само заедно да могат да имат по-голямо въздействие (образование, социална помощ, здравеопазване, заетостта, жилищното настаняване и т.н.). Необходимо е също така и вертикална интеграция, за да се гарантира последователна подкрепа в рамките на цялата образователна пътека на индивида: от началото на образованието до по-високо ниво на образование, от училище към работа и от ангажиране на общността към по-широко гражданско участие.

Предложение касаещо образователната система на пред- университетско ниво

Подкрепа на мерки и дейности насочени към студенти и семейства в ромските общности, за да се премахнат различията в участието в образователния процес между роми и не-роми. Отпускане на студентски стипендии за продължаване на образование, места за роми в гимназии и университети. Въпреки това, има необходимост от подобряване на насочването на насърчителни мерки и на системата за мониторинг и оценка за измерване на реалното въздействие и определяне на областите за по-нататъшното изпълнение.

- Преразглеждане на използването на училищните сгради в селските общности където училищата са официално закрити по демографски причини. Преосмисляне на училищните сгради като пространства за мултифункционално обучение за цялата общност, включително и предлагане на услуги свързани с предучилищното образование и програми за възрастни и родители могат да бъдат разумна инвестиция с цел да се гарантира достъпа до гъвкави и разнообразни програми по-близо до дома на хората.

Мерки с по-голям обхват и межкултурни мерки трябва да бъдат изпълнени и в училищата и обществото чрез: адаптиране на съоръжения за обучение (материали и учебни програми) и адаптирането им към културното разбиране на децата от ромски произход; преразглеждане образователната система в първоначални и по-горни образователни етапи насочена към учители с оглед насърчаване на приобщаващи и интерактивни подходи за учене. Повече стимули за учителите, работещи в училища с висок дял на ромските ученици също биха могли да бъдат приложени, за да се намали голямото текучество.

- Мерки насочени към благосъстоянието на учениците в училищата могат да окажат влияние върху развитието на приобщаваща атмосфера в училище положително влияние върху преподавателските практики и могат да имат важна стойност за преодоляване отпадането от училище, особено при ученици от ромски произход. Родителите и други заинтересовани страни следва да бъдат включени допълнително в училищния диалог. Официалните и неофициални учебни дейности могат да бъдат източник на нови идеи и новаторски подходи за повишаване на мотивацията за участие училище. Повишаване на самочувствието и културната идентичност на ромските деца и родители предоставят добри основания за образователна интеграция и благополучието в училище.

■ Превантивните мерки са по- ефективни, а в сравнение с компенсаторни мерки тъй като представляват втори шанс за образование чрез: създаване на система за ранно предупреждение за ученици в риск от отпадане; създаване на по-щадяща среда в училищата за всички деца; изработването на допълнителни формални и неформални образователни мерки извън учебните часове; постепенно надграждане на програмата на училище медиатор, за да се включат всички училища с висок процент на роми.

■ Повишаване на качеството на образование в училищата с висок процент на ромите чрез: предоставяне на стимули за учители за работа в училищата с висок дял на деца в неравностойно положение чрез адаптиране на учебните съоръжения (материали и учебни планове), което ги прави по-културно значими за тези деца; преразглеждане на първоначалното и продължаващо обучение на учители, с оглед на насърчаване на приобщаващи и интерактивни подходи за обучение.

- Мерките, насочени към равнопоставеността в образованието могат да доведат до видими резултати в дългосрочен план и тяхното въздействие може да бъде правилно оценено, ако изпълнението на проекта се удължава до края на един учебен цикъл (срок).

4. ИЗВОДИ

041041

4.1 БЪЛГАРИЯ

Общинските политики за ограничаване на дела на отпадане от образователната система са свързани с изпълнението на законово определените отговорности и правомощия - Закон за образованието и правилата за прилагането му. И по-конкретно: Общинския план за развитие за 2007-2013 Приоритетна ос; Общински план за развитие за 2014-2020 Приоритетна ос 2; Общинска стратегия за развитие на образователната система 2009-2015; годишните планове за действие за изпълнение на Стратегията за развитие на образователната система на община "Тунджа" Планове за действие на Община "Тунджа" в изпълнение на Областната стратегия за интегриране на ромите в област Ямбол за периода 2013-2014 и 2015-2020; Общинска стратегия за развитие на социални услуги. Имаме нужда нови стратегически документи за редуциране броя на учениците напускащи преждевременно училище да отговарят на заковния контекст, да отчитат напредъка и да посочват най-добрите практики и нови предизвикателства, които се различават по естество и такива, които имат общ ефект. Въпреки че статистиката показва по-нисък дял на отпадналите от образователната система в община "Тунджа" - по-малко от 1%, трябва да се отбележи, че има проблем в събирането, обработката, отчитането и анализирането на данни. Събраната информация от регионалните структури на Министерство на образованието и Националния статистически институт не отразява подробно различните форми на отпадане отпадане в различни форми на обучение или в прехода от различните етапи на обучение. Тя не отразява процента на напускащи или завъръчачи се деца в училищния процес поради трудова миграция на семействата в страната или в чужбина. Информацията е неточна, понеже не отразява адекватно процента на ученици, които са се отказали от училище и се завръщат повторно и такива, които никога не са посещавали училище.

НЯМА СЪЩЕСТВУВАЩ МЕХАНИЗЪМ, КОЙТО ДА НАБЛЮДАВА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ СТАТУС НА ДЕЦАТА ОТ РОМСКИ СЕМЕЙСТВА, КОЙТО ЧЕСТО СМЕНЯТ МЕСТОЖИВЕЕНЕТО СИ, ПОРАДИ МИГРАЦИЯ В СТРАНАТА ИЛИ ЧУЖБИНА

Общината подкрепя идеята за въвеждане на единен идентификационен номер, чрез който да се следи движението на учениците не само в България, но и в Европейския съюз. Няма

достатъчен анализ за причините за преждевременно напускане на образователната система: икономически, социални, семейни, етно-културни, институционални, образователни, здравни и др. действащи образователни медиатори се предоставят само по проекти, но трябва да бъде нормативно регламентирано като професия и да бъде въведена в училищата, които прилагат програми за интеграция.

Намаляването броя на преждевременно отпадащите и преждевременно напусналите училище не е проблем на образователната система и институции, свързани с образованието. От човешка гледна точка, отпадането от образователната система оказва пряко отрицателно въздействие върху учениците и благосъстоянието на техните семейства. В по-широк смисъл, ограничаването на развитието на местните общности, особено в малките градове. Поради това, преодоляването на проблема изисква интегриран подход, обща политика и ангажираност на всички заинтересовани страни и институции свързани с образование и лично и професионално развитие на децата и учениците.

4.2 ТУРЦИЯ

В съответния член на Приложение 1 от Конвенцията за правата на човека, която формира интелектуалната база на ЕС се посочва, че "Никой не може да бъде лишен от правото на образование. В изпълнението на функциите поети от нея в областта на образованието и обучението, държавата трябва да зачита правото на родителите да осигуряват такова образование и обучение в съответствие със своите религиозни и философски убеждения" и да гарантира правото на образование.

Образованието е услуга, която трябва да бъде предоставена на гражданите като обществена услуга от държавата, тъй като е една от най-важните обществени услуги в една модерна държава. Образованието е скъпа дейност и има сложна организация, докато средствата които трябва да бъдат разпределени от длъжностните лица са доста ограничени.

Осигуряване на достъп до качествено образование и гарантиране продължаването на образованието на гражданите от малцинствата като ромите на пример, които приемат маргинален начин на живот, живеят в бедни квартали е предизвикателна и скъпа задача. Истинското предизвикателство на държавите, в които живеят тези малцинства, е да се осигури качествено образование на тези граждани, предотвратяване на ранното напускане на училище чрез повишаване на осведомеността за образование и с помощта на подкрепата на семейството, тъй като това образование осигурява по-добри възможности от гледна точка на заетостта и осигуряване на тяхната реинтеграция с обществото, и това не е само предизвикателство а и задължение на държавата.

В тази връзка, докладите, публикувани от Европейската комисия по отношение на ЕС и държавит кандидат-членки и в това число на целите, свързани с интеграцията на ромите по стратегията Европа 2020 посочва дефицитите свързани с този въпрос, който стимулира държавите-членки да си сътрудничат. Липсата на образование сред ромското население и необходимостта да се бори срещу това предизвикателство да се справи с този проблем стимулира Комисията на Европейския съюз и местните власти да осигурят подкрепа и финансиране по този проблем. Проектите и работи в областта на достъпа до качествено образование и превенция на ранното напускане на училище, особено в страните с големи ромски малцинства са реализирани с помощта на тези ресурси.

Независимо от това, според статистиката в областта на образованието през последните години, преждевременното напускане на училище на ромските деца и тяхното присъствие в класовете и обучението са все още далеч в сравнение постиженията на останалата част от местното население. Въпреки, че може да се очакват положителни резултати тази област в дългосрочен план, статистиката показва, че трябва да има повече и по-нататъшни изследвания и тяхното въздействие трябва да се увеличи чрез осигуряване на широко приложение на най-добрите практики.

4.3 РУМЪНИЯ

Училището е единственият шанс за ромските деца да не станат следващото поколение на маргинализиран слой на обществото. Чрез постигане на професионална квалификация в зряла възраст могат да се избегнат бедността, липсата на заетост или бездомността. В литературата се подчертава необходимостта от предлагане на финансово и социално подпомагане за децата от ромски произход с цел да се повиши процентът участие в процеса на обучение и подобряване на тяхното представяне в училище.

Предвижда се също и обучението в зряла възраст и професионално обучение чрез мерки промотиращи продължаващото обучение и придобиване на квалификация необходими за интеграцията на пазара на труда. Заедно със стипендии и финансова помощ предоставена на ромските семейства последните проучвания показват, че организацията на образованието на базата на смесени класове от различни етноси и учители говорещи румънски език в училища със значително население от ромски произход.

По отношение на равенството, образованието и обучението в Румъния все още е изправена пред значителни различия по отношение на достъпа, участието, качеството и резултатите на всички нива на образование. Данните показват не достаъчен брой присъствие на ромски ученици. Това група е изложена на риск от ранно отпадане от училище, дискриминация, негативни чувства поради липса на възможности за образование и намалена заетост на пазара на труда. Системен финансов дефицит на образователната система, ниската атрактивност на педагогическата професия и липсата на достъп до гъвкави възможности за обучение са фактори за лошото качество на обучение в училищата в ромските общности.

ВЪПРЕКИ НАЛИЧИЕТО НА НЯКОИ СПЕЦИФИЧНИ ПОЛИТИКИ И МЕРКИ АДРЕСИРАЩИ ГРУПИ В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ НЯКОЛКО ГОДИНИ В РУМЪНИЯ, ПОЛИТИЧЕСКИЯТ ОТГОВОР НА РАВЕНСТВОТО В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА НЕ СЕ ПОДКРЕПЯТ ОТ СТРАТЕГИИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Примерите за добри практики и конкретни проекти са ограничени до национално ниво, следователно въздействието остава ограничено и недостатъчно устойчиво. Налице е ясна необходимост от по-съгласуван и интегриран подход за справяне с множеството фактори на неравенство. Все още са необходими мерки за социална подкрепа на групите в неравностойно положение, но всички тези мерки трябва да бъдат допълнително свързани с други политики за подобряване на качеството на цялата образователна система.

Структурните предложения за политика също трябва да бъдат удвоени от системна подкрепа и по-голяма автономия на ниво училище и общностно равнище. Трябва да се наблегне върху някои от по-субективни фактори, като например самоувереност, добри резултати в училище иновативни методи на преподаване и консултиране, за да се ускори процеса на намаляване на неравенството в близко бъдеще.

Необходима е реформа в образователната система, не само въз основа на политически мерки, а по-скоро на готовността на училищната система да предложи равно и качествено образование за всички. Учителите в ромските училища често нямат необходимата подготовка, което често води до лошо качество на образованието. Неонходими са по-високи стандарти и нива на образование за да се подобри капацитета на учителите. В допълнение, учителите трябва да получават по-добро заплащане и допълнителни стимули, които впоследствие да привлече по-квалифицирани кандидати.

4.4 ИТАЛИЯ

Силните страни на италианската образователна система се основават на техния подход към темата за образованието, като го разглеждат като елемент на участие и социална еманципация. Въдъновена от принципите на универсализма, италианската образователна система е създадена като приемаща и приобщаваща институция. Тази система не е толкова елитарна като немската или британската образователна система, при които, децата, които ще имат достъп до по-висши образователни етапи се избират в твърде ранна възраст, точно както е било в Италия преди въвеждане на образователната реформа през 1962. Освен това, от гледна точка на качеството на преподаване и по отношение на структурата и организацията на образователните дейности в Италия, се въвеждат редица иновативни методи и експерименти. Друг елемент, който представлява добавена стойност е силната мотивация на много учители, която често води до отлични резултати независимо от хроничния недостиг на средства и ресурси.

Анализ на документацията на Министерство на образованието показва ангажираността и усилията за посрещане на чуждестранни студенти и въвеждане на межкултурни практики.

Това е естественото развитие на една система, която вече е изправена пред голяма ангажираност по въпроса за правото на образование за други групи в неравностойно положение, тъй като основната цел на образователната система през след-военния период се била да се бори с неграмотността сред работническата класа и за защита правото на всички на безплатно образование. Тази борба за социално и културно включване продължава в училищата, за да се гарантират еднакви права на новите италиански граждани и изграждане на нов модел на приемане. В подкрепа на това говори е фактът, че например, правото на

образование е също гарантирано и е било включено в националното законодателство по въпросите на имиграцията (L.40 / 1998). Принципът на "задължителна училищна подготовка" по-късно е бил признат и гарантиран с Указ на Президента на Република (DPR 31.09.1999 п. 394).

За училищата, намиращи се в райони със силно присъствие на миграцията са осигурени редица действия за подкрепа като това от декрет. 155 от 2001 г, по силата, на който се предлагат допълнителни ресурси на училища, които имат присъствие на чуждестранни или ромски ученици повече от 10%. Въпреки това, в публикувания през 2008 г. доклад за състоянието на образованието в Италия на Министерство на образованието, се казва, че през 2007 г същото министерство "... не е получило никакви средства в подкрепа на приобщаващо образование, нито на ромите, нито за имигрантите като цяло "(Национален доклад, 2008 стр.13). Ясно е, че все още има нерешени проблеми касаещи въвеждане на конкретни мерки в тази сфера поради липса на инвестиционни средства.

Без наличието на редовно финансиране не може да бъде направено много в тази сфера, въпреки добрата законова база.

ОБЩИНА САНТЕДЖИО СЛАГА НАЧАЛТО НА ПРОГРАМАТА ПРАВО НА УЧИЛИЩЕ, ПРАВО НА БЪДЕЩЕ", СЪЗДАДЕНА ДА ПОСТИГНЕ ЕДНО ДОБРО НИВО НА ОБРАЗОВАНИЕ ЧРЕЗ РЕДОВНО ПОСЕЩЕНИЕ НА ЧАСОВЕ И ПОСТИГАНЕ НА ОТЛИЧНИ РЕЗУЛТАТИ

Програмата изпълнява и провежда в сътрудничество с местните училища като има за своя цел борба и превенция на отсъствието от училище като промотира редовното посещение на часове и участие на ученици от ромски произход в живота на училището. По този начин се постигат добри успехи в учението. Набляга се също така и на ролята на семейството в обучението на децата. През първите две години от изпълнението на проекта е постигнато увеличение на стипендиантите от 52% до 82 %. Проектът се състои от следните ключови фактора:

- Предоставяне на стипендии за ромски ученици директно към ромските семейства;
- Интервенциите на участие на родителите и ромските семейства в района;
- действия за повишаване на осведомеността насочени към концепта за равенство и предоставяне на извънкласни дейности, които включват ромските деца, открити и за останалите ученици; допълнителна подготовка извън учебните часове;
- Въвеждане на ромски културни медиатори с функцията на обединяване на училищни и местни институции;
- Участие на родителите на деца част от проекта. Договорът за отпускане на стипендия се подписва от Общността на Sant'Egidio и семейството на детето и се състои от една месечна вноски от 100 евро срещу постигането на определени задължения:
- Да не се превишава 3 неизвинени отсъствия на месец. Училището изисква минимално присъствие на 75%. На пример На пример от 21 учебни дни ученикът се задължава да присъства в поне 15 дни в месеца. Според договора необходимата честота на посещение е най-малко 18 дни.
- Задължението от страна на родителите на детето е да имат постоянен контакт с учителите.
- Родителят подписал договора е съгласен с изискването неговото дете да посещава училище редовно и стриктно да изпълнява всички училищни задължения, да посещава извънкласни дейности, включително и тези през лятото.

Успехът на проекта се дължи на правото на семейства в Италия без финансови средства да бъдат подпомогнати със стипендии, добавки и други провизии (според Община Sant'Egidio). Подходът със стипендиите е иновативен пример, който лесно може да бъде мултиплициран с паралелното участие на съответните институции.

В училища, в които е въведено подписването на първите договори и са били отпуснати първите стипендии има значително увеличаване на посещаемостта в училище от ромските ученици. Стипендиите предвидени първоначално само за няколко ромски ученици са имали положителен ефект, не само върху децата получаващи стипендии, но и върху всички деца от ромски произход посещаващи това училище на базата на мултиплициращ ефект, което показва графиката по-долу ефект от началото на февруари 2009.

Програмата основно засяга територията на Скампия /Неапол/, дом на ромски групи от повече от две десетилетия (от Македония и Сърбия), заселили се в региона в резултат на серия от спонтанни миграционни кампании. Тези групи съставляват повече от 20% от ромите в Неапол. В проектът също участват ромски семейства от Румъния, които населяват северната и източната част от града с население наброяващо около 400-500 души.

През втората година на проекта в Неапол посещението на ромски деца в училище се увеличава от 50 на 70 % ромските деца той е отишло от средния процент на честотата на

малко над 50% или представено в цифри това означава увеличаване на посещаемостта от 50 на 70 учебни дни (или 2-3 отсъствия на седмица) за продължителност от 120-140 учебни дни, което е по-висок процент от този на посещаемостта на италианските ученици. Освен това, 30% от бенефициентите сключили договор за учебната година 2010-2011 показват подобрене в резултатите през годината.

Интересна е и интервенцията, която се въвежда в Рим и стартира през 1993 с Резолюция на градския съвет и частично финансиран от регион Лацио за правото на образование, закон номер 29/92 в полза на момчета от ромски произход, водещи номадски начин на живот, които искат да имат достъп до образование.

Проектът е инициран със съдействието на Опера Номади, която до преди няколко години беше единствената структура, която се възползва от финансирането подпомагащо помощ в сферата на образованието, по-късно заменена от други асоциации, като например Argh и Общността Sarodagso. Община Лацио предприема мерки за решаване проблемите на ромите и интервенции в образованието, които първоначално са били замислени като експеримент и са бил насочени към малък брой номадските селища, деца и младите хора, най-вече ориентирани към решаване на проблемите с условията на живот.

Медиаторите са били натоварени с отговорността да придружават децата до училище и да образоват семействата на запиваните деца в зависимост от дейностите по различните споразумения сключени с община Рим. Към това се добавя и ежедневната работа на социалния секретариат, който също извършва дейности въпреки, че не е посочен като страна в договора.

Впоследствие през 1999 г последващи дейности са били планирани в "Проект по образование", с продължителност три години, който е по-всеобхватен и по-добре структуриран и засяга темите за културно-образователна интеграция с цел улесняване посещаването на училище и подобряване на условията за учене. Последният проект има следните широки цели:

- насърчаване на ефективното прилагане на правата залегнали в Международната конвенция за правата на детето ратифицирани от ООН на 20 ноември, 1989 и изпълнявани от италианското правителство със закон 176 от 27 Май, 1991;
- Улесняване на посещаването на училище;
- Улесняване наемаването на възрастни участващи в обучението на деца

• Насърчаване изграждането на положително отношение към училище сред ромските общности

- Подобряване условията за учение
- Насърчаване на взаимното разбирателство и интеграция между училището и номадски култура;
  - Насърчаване на културното образование на подрастващите, които не посещават редовно училище
- кариера редовно училище;
- По-конкретно, проектът има за цел да се постигнат общите цели чрез следните действия:
  - Извършване на трансфер до училище чрез транспорт осигурен от администрацията на училището Осъществяване на трансфер до училище и пеш, в случаи, когато учениците живеят близо до училище;
  - Насърчаване на действия, които променят нагласата на тези, които нямат отношение или имат негативно отношение към училище;
- Посредничество и диалог между училище и семейство;
- Насърчаване на инициативи, дори по време на ваканция, с цел укрепване на индивидуални методи на подготовка
- Участие в инициативите, при които училищата насърчават познаването на номадски култура.

Проектът се фокусира върху използването на специализирани методи и подходи във всички етапи на изпълнение. И по-конкретно:

- Насочване от страна на полеви медиатори, които изпълняват функцията на Координатори между преподаватели и целевата общност.
- Обучители работещи с деца и юноши от ромски произход, с училището като повишават осведомеността сред възрастни в училищата насочени към приемственост и териториална и културна интеграция.

Служители, които придружават децата от общността до училище и обратно.

Постигнатите през годините резултати сочат значителен ръст в присъствието на ромските ученици в различните училища, не само по отношение на честотата, но и по отношение качество на образованието. От 2002 г. насам значителен брой непълнолетни лица са получили диплома за завършено образование, резултат, който може би може изглежда тривиално, но който в предишни години е била много трудна цел за постигне.

В следващите години, все по-голям брой деца започнаха да посещават гимназия и курсове за професионално обучение, а някои от тях също са завършили и средно образование. Община Милано, която финансира проекти насочени към улесняване на процеса на образование на децата роми и синти, насърчава активирането на услуга изпълнявана от ромски медиатори, които извършват своята работа както в класната стая така и в двете общности. Чрез въвеждането на медиатори община Милано не само той въздейства върху малолетни и непълнолетни лица и семейства, но също така насърчава процеса на еманципация на жените от общността.

Много интересен е проект стартирал през 2009 г. в Ломбардия под надслов "Млади номади .... се обучават безплатно", който има за цел да насърчи задължителното образование на деца и юноши чрез стартирането на курсове за професионално обучение . Проектът има за цел да повиши нивото на образование сред ромските деца чрез насърчаване на процесите на социална интеграция. За тази цел проектът осигурява мониторинг на образованието, дейностите за популяризиране и социализация, формулирането и подкрепата на професионалния проект и образователна услуга за семействата. Този последен въпрос е най-интересната част от проекта, тъй като фокусът пада върху действия, насочени към повишаване на осведомеността на целевите семейства. Основната цел е да се работи върху положителните страни на посещаването на училище и елиминиране на страха от излагането на децата на възможни културни влияния, които могат да застрашат идентичност на общността. Проектът се стреми да споделя със семейството на учащите се защото тази връзка поддържа и допринася пряко за успеха на децата и професионалния им избор за в бъдеще. Точно както основните цели залегнали в проекта на община Sant'Egidio. Проектът предлага различни мерки , които намаляват натиска върху момчетата от ромските общности и ги освобождава от традиционните дейности, и задължения, които обикновено се очакват от тях.

Конкретните основни цели и свързаните с тях дейности предвидени по проекта са:

- Повишаване нивата на образование на ромските деца чрез насърчаване на процесите на социална интеграция;
- Повишаване на информираността и доверието на семействата относно ползите на образованието;
- Позволяване на ромските деца да се развиват като самостоятелни личности и даване на свобода на избора им по отношение на образование и кариера
- Мерки за най-нуждаещите се семейства за записване на децата в училище;
- Образователна подкрепа

- Образователни услуги за семейства
  - Предоставяне на даване на насоки
  - Разработване на предварителен проект за бъдеща професия
  - Формулиране на проект за бъдеща професия
- Стартиране и поддържане на проект за бъдеща професия

В Калабрия, се изпълнява образователен проект стартирал през 1987 осъществен от "Ла Страда" в партньорство с община Ламеция Терме, един от няколко изпълнявани в района на Калабрия, в който използва ресурси, включително и финансови, за да се насърчи образованието сред ромите.

ПРОЕКТ ПО ИНТЕГРАЦИЯ, КОЙТО НЕ ОЗНАЧАВА САМО ДА СЕ ВОДЯТ РОМСКИ ДЕЦА ДО УЧИЛИЩЕ, А ЦЕЛИ ДА ПРОМОТИРА СОЦИАЛНОТО И ОБРАЗОВАТЕЛНО ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ДЕТЕТО ЧРЕЗ СЕРИЯ ОТ ДЕЙСТВИЯ ИЗВЪРШВАНИ ЗАЕДНО СЪС СЕМЕЙСТВОТО

Проектът се развива в Ламеция Терме от сдружението "La Strada". За изпълнение на тази дейност сдружението комуникира ежедневно със семейства, не само по въпросите свързани с училището, но и по отношение на здравни проблеми, както и за поставяне на ваксини на децата. До всичко това, има тогава самата анимация, с забавни дейности, разделени по възрастови групи. Това е съпроводено с дейности разделени по възрастови групи.

Дейностите са насочени към оптимизиране на посещаването на училище, въпреки многото

възможни проблеми, това е първият и най-важен акцент, който е довел до добри резултати: през съответната учебна година в действителност са били записани в начално училище 79 деца от ромски произход, 50 от тях редовно посещават занятията; 9 са записани в средните училища (от които само 5 присъстват) и 8 момчета, които посещават гимназия и 6, които са записани в смесени училища. Детската градина, която не е задължителна, се посещава от 15 деца.

4.4 ИСПАНИЯ

Ромското население са пълноправни граждани на Испания и Европейския съюз. Притежават културни черти, които са специфични за тях и споделят обща идентичност, която не пречи на тяхното гражданство, а по-скоро обратното, то предполага богатство и стойност за обществото, към което всички ние принадлежим.

Все повече и повече ромски семейства оценяват стойността и значението на училището и образованието като основно средство за социален напредък, личностно развитие и отваряне на перспективи за бъдещето (FSG, 2013 г.). Факторите, които могат да повлияят на образованието на детето включват всички аспекти свързани със семейството и ролята на родителите. Образователното равнище на родителите, разбирането, което имат те за образованието и тяхното социално-икономическо и културно равнище пряко влияят върху образованието на децата. Но все повече и повече семейства разбират важността на училището и на поддържане на контакт с учителите на детето. Родителите имат нормализирано разбиране за посещаване от страна на децата си и в двете фази – предучилищно и начално образование, но преходът към средното училище все още не се възприема от някои ромски семейства; те не са наясно с ролята и функцията на средното образование и няма взаимно сближаване между семейство и училище.

Ромските родители не разполагат с познания и очаквания за възможностите, които образованието предвижда, т.е. чрез професионална квалификация или продължаващо училище след основни studies. This, заедно с липсата на знания и информация за възможностите и предимствата за децата си за продължаване в системата на образованието, потенциални клиенти до много ниски очаквания сред много семейства.

На ромските родители им липсва разбиране за положителните роли и влияние на образованието и в частност професионалното образование. Това, заедно с липсата на информираност относно възможностите, които предлага продължаване на образованието води до ниски очаквания сред много ромски семейства. Липсата на положителни ролеви модели сред ромската общност е друг фактор, който влияе ниските очаквания на ромските семейства.

Много родители не съзират у децата си възможността за продължаване на образованието след задължителната образователна степен.

Освен това, ние откриваме, че нашите ученици също имат същите проблеми, които могат да се видят в друго западни семейства: прекомерна протекционизъм, липса на родителски авторитет поради липса на време, прекомерна консуматорството, влияние на медиите ... Това обрисова ситуацията на населението, която е много по-разнородна, отколкото преди. И въпреки всичко учениците, на които им се предоставя възможност за продължаване на образованието постигат високи академични цели с помощта на техните семейства. Днес испанските закони работят, за да се гарантират правата на ромите и почти всички ромски деца са записани в училище, което ги прави идеални места за споделяне на различни култури. Все повече и повече млади роми продължават да учат, а сега са юристи, учители, инженери, преподаватели, администратори, лекари, медицински сестри и т.н.

Въпреки големите постижения в училище, все още има сериозни проблеми като високи нива на отпадане в средното образование. И въпреки, процентът на учениците от ромски произход в по-горни образователни етапи или висшето образование се увеличава, все още е доста нисък.